

Fiskets Gang

Nr. 7/8 – 1992

Vågehvalfangst

Finmark

Fiskeadferd

Fiskets Gang

UTGITT AV FISKERIDIREKTORATET

78. ÅRGANG
NR. 7/8 – AUGUST 1992

Utgis månedlig
ISSN 0015-3133

ANSV. REDAKTØR

Sigbjørn Lomelde
Kontorsjef

REDAKSJON:

Per Marius Larsen
Dag Paulsen
Kari Østervold Toft

Ekspedisjon/Annonser:

Esther-Margrethe Olsen

Fiskets Gangs adresse:

Fiskeridirektoratet
Postboks 185, 5002 Bergen
Tlf.: 05 23 80 00

Trykt i offset

JOHN GRIEG PRODUKSJON A/S

Abonnement kan tegnes ved alle poststeder ved innbetaling av abonnementsbeløpet på postgirokonto 5 05 28 57, på konto nr. 0616.05.70189 Norges Bank eller direkte i Fiskeridirektoratets kassakontor.

Abonnementsprisen på Fiskets Gang er kr. 200,- pr. år. Denne pris gjelder for Danmark, Finland, Island og Sverige. Øvrige utland kr. 330,- pr. år. Utland med fly kr. 400,-. Fiskerifagstudenter kr. 100,-.

ANNONSEPRISER:

1/1 kr. 4.700,-
1/2 kr. 2.400,-
1/4 kr. 1.500,-

Eller kr. 7,80 pr. spalte mm.

Tillegg for farger:

kr. 1.000,- pr. farge

VED ETTERTRYKK FRA
FISKETS GANG
MÅ BLADET OPPGIS SOM KILDE

ISSN 0015-3133

Kommersiell fangst av vågehval

Regjeringen har besluttet å gjenoppta kommersiell fangst av vågehval. Noen hevder at vi da setter oss ut over internasjonale regelverk som Norge er forpliktet til å overholde. Andre mener at regjeringens beslutning om å åpne for denne fangsten er uheldig fordi det er et dolkestøt i ryggen på det internasjonale miljøsamrådet.

Den internasjonale hvalfangstkonvensjonen gir medlemslandene rett til å reservere seg mot enkeltvedtak når disse endrer IWC's regelverk. Norge reserverte seg på foreskrevet måte da IWC i 1982 vedtok et tidsbegrenset forbud mot kommersiell hvalfangst. Forbudet skulle gjelde fra 1986 og frem til 1990. I 1985 klassifiserte IWC nordatlantisk vågehval som «beskyttet bestand». Norge reserverte seg også mot dette vedtaket, men stoppet fangsten fra 1987 i påvente av at sikrere bestandsanslag kunne dokumenteres.

IWC vitenskapskomite har nå enstemmig anslått den nordatlantiske vågehvalbestand til 86 700 dyr/individer. Klassifiseringen «beskyttet bestand» er derfor ikke lengre berettiget.

Folkerettslig sett står Norge følgelig på trygg grunn. Med de to reservasjonene har Norge tatt de juridiske forbehold som danner grunnlag for gjenopptakelse av fangsten på legal måte. Norge har således ikke satt seg ut over det internasjonale regelverk som vi er bundet av. Uten folkerettslig adgang til å gjenoppta kommersiell hvalfangst ville ikke Regjeringen fattet den beslutning som nå er truffet.

I motsetning til anti-hvalfangstnasjonene baserer Norge seg på konvensjonens bestemmelse. I følge disse skal endringer i regelverket «være basert på vitenskapelige resultater», og «hensyn skal tas til de interesser som forbrukerne av hvalprodukter og hvalfangst-industrien representerer». De argumenter som anti-hvalfangstnasjonene nå bruker, er politiske og ikke fundert på vitenskapelige fakta.

Når det gjelder utvidet og forpliktende internasjonalt miljøsamråd, har Norge vært en pådrivernasjon, og det vil vi fortsatt være. Men skal Norge kunne opprettholde en troverdig miljøprofil, må vi også føre en ansvarlig, konsistent og tilsvarende troverdig ressursforvaltningspolitikk. Dette betyr bl.a. at de levende ressurser i havet, hvor også hvalressursene inngår, må forvaltes bærekraftig og rasjonelt. Norges hvalpolitikk står således ikke i motstrid til vårt internasjonale

miljøengasjement, men er tvertimot en naturlig og integrert del av den helhetlige politikk som regjeringen søker å virkeliggjøre og vinne forståelse for, nasjonalt såvel som internasjonalt. Det må erkjennes at vi hittil

ikke fullt ut har lyktes å oppnå slik forståelse i toneangivende deler av den internasjonale opinion. Særlig beklagelig er det at IWC er blitt dominert av krefter som har tilside satt grunnleggende ressursforvaltningsmessige og miljøpolitiske prinsipper til fordel for en argumentasjon som spenner fra ensidige dyrevernhensyn til forestillinger om hvalens angivelige enestående egenskaper. At IWC dermed undergraver sin egen troverdighet og relevans som organ for internasjonalt samarbeid om ressursforvaltning, er at forhold som i stigende grad synes å bli erkjent blant iakttakere og aktører med et seriøst forhold til internasjonalt miljøsamråd. Symptomatisk i så måte er lederartikkelen i London-avisen The Times 30. juni i år, hvor essensen var at IWC seiler under falsk flagg, mens Norge og Island gir verden en leksjon i oppriktighet.

Det behov norske myndigheter har for å forklare hjemlig og internasjonal opinion bakgrunnen for vedtaket om å gjenoppta kommersiell hvalfangst, er en utfordring som vi får takle med pågangsmot og frimodighet. I dette arbeid hilser vi velkommen konstruktive bidrag fra alle gode krefter.

I vårt internasjonale miljøengasjement er det maktpåliggende for Norge å opprettholde en konsistent og troverdig kurs. Da kan vi heller ikke akseptere at vesentlige problemstillinger forkludres eller at vi selv må gjøre knefall for krefter som under et falskt miljøflagg søker å skaffe seg en lett kjøpt «grønn» merkelapp.

Oddrun Pettersen

INNHold – CONTENTS

FG

NR. 7/8
1992

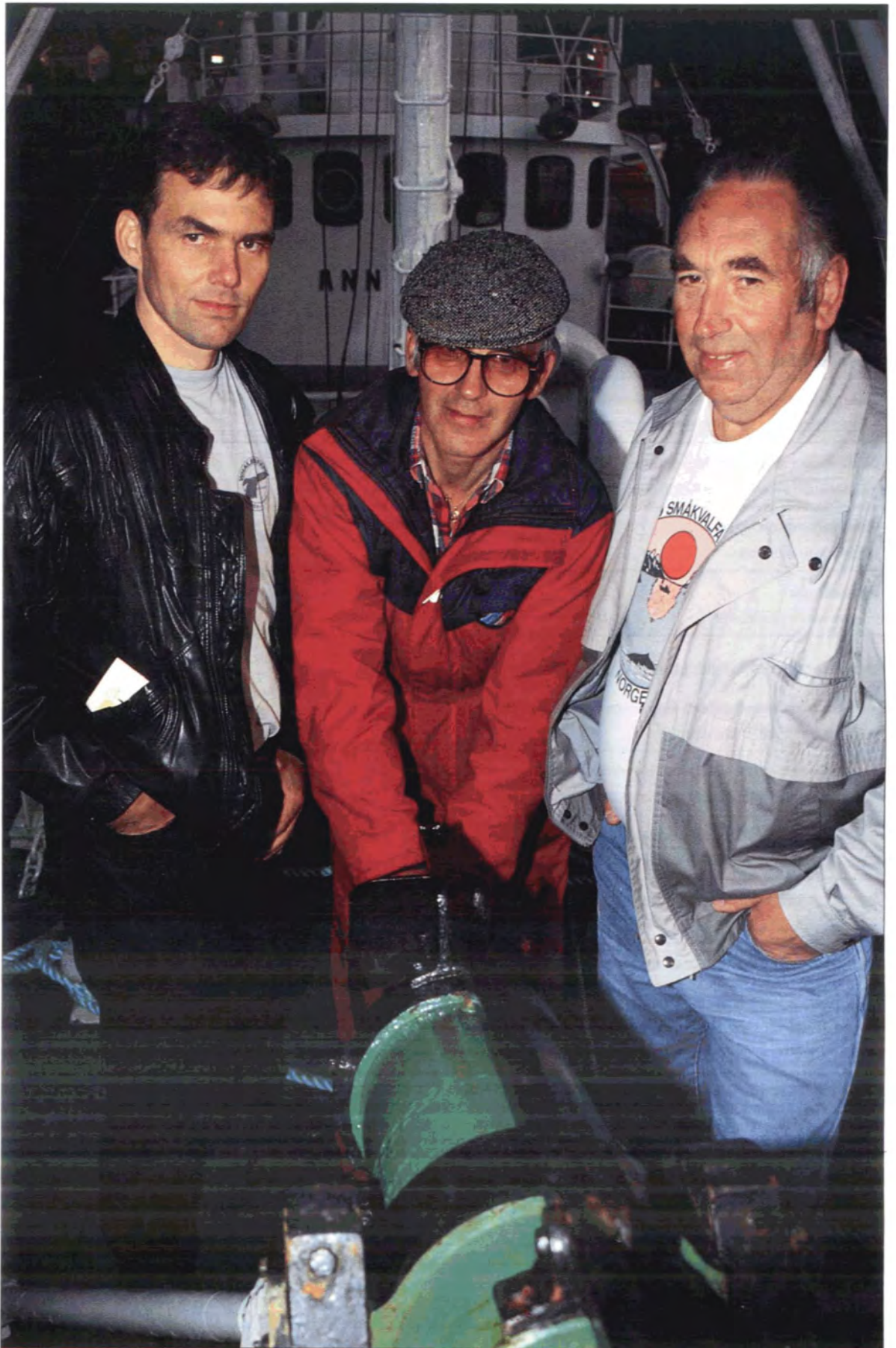
Aktuell kommentar: – Kommerseil fangst av vågehval – <i>Current comment</i>	2
Hvalfangststriden: – Greenpeace – ikke opptatt av miljøvern, men vern av egen pengepung <i>Whaling: – Greenpeace more Concerned with Protection of own Wallet than Protection of Environment</i>	5
R. Domstein & Co bygger hypermoderne anlegg: – Vil slåss om råstoffet! <i>R. Domstein & Co builds new Ultramodern Fish Plant</i>	7
Havbeite: Spennende beitemodell ytterst i havgapet – <i>Sea-Ranching Coastwise</i>	8
Skjerpede regler for å stå i Fiskarmanntallet – <i>Intensification of the Fishermens Census</i>	10
98 tonn skrot opp av Nordsjøen – <i>Clearance Work in The North Sea</i>	12
Finnmark-reportasjer: – <i>Finnmark – reports</i>	13
J-meldinger – <i>Laws and regulations</i>	23
Langtidsopphold for villfisk ved oppdrettsanlegg	24
– Viten om laksens adferd skal sikre gjenfangsten! – <i>Focus on Fish Behaviour</i>	26
Resirkulering: Biproductene en viktig ressurs – <i>Reclaimable By-products – an important Resource</i>	27
EØS/EF's regelverk: Konsekvenser for norsk fiskerinæring <i>Consequences of the EEC Rules and Regulations</i>	29
Penger å tjene på ny etikettmaskin – <i>New Stick-on Label System</i>	34
Nye systemer kan revolusjonere norsk fiskerikontroll – <i>New Technology may revolutionize Norwegian Fish Control</i>	35
Felles krafttak for økt kompetanse – <i>Education</i>	39
Boknytt: Fiskeripolitikk i lokalsamfunnet – <i>Book Publication: – Fishery Policy on the Lokal Level</i>	40
Havbeite i Alaska – <i>Sea-ranching in Alaska</i>	42
Det franske markedet for videreforedlede fiskeprodukter: – Franskmenn spiser alt! – <i>The French Market for preserved Seafood Products</i>	46
Full stopp av torskefisket i Canada – <i>Canada stops Cod-fisheries</i>	52
Marokko: Fiskerinasjon preget av overfiske <i>Morocco – reports</i>	54
Historikk: Omtale av fisk og fiskerier i skrifter fra oldtiden <i>History: Mention of Fish and Fisheries in written Papers from the antiquity</i>	57
Lån og Løyve <i>New Licences</i>	60

Forsidefoto:
Jon Helge Vølstad

Redaksjonen
avsluttet
4. august 1992

FG

NR. 7/8
1992

– Konflikten mellom miljøvern og dyrerettigheter vil fortsette. Derfor vil Høge Nord Alliansen bestå, spår (fra venstre) Georg Blichfeldt, skipper Gunleif Olsen, «Ann Brita», og kvalfanger Roald Olsen, Reine.

Hvalfangststriden:

FG
NR. 7/8
1992

– Greenpeace – ikke opptatt av miljøvern, men vern av egen pengepung

– Den striden vi nå opplever har dimensjoner som strekker seg langt ut over spørsmålet om norsk kvalfangst. Den handler om prinsippene for internasjonalt miljøsam- arbeid i framtida. Skal enkelte nasjoner, som følge av sin økonomiske betydning, få styre forvaltningen etter eget forgodtbefinnende? Det vil i såfall raskt føre til kaos i ressursforvaltningen.

Sekretær i Høge Nord Alliansen, Georg Blichfeldt, har hatt en hektisk sommer etter at regjeringens vedtak om å gjenoppta småkvalfangsten ble gjort kjent. Fra alliansens kontor på Reine har Blichfeldt føret norsk og internasjonal presse med informasjon om bakgrunnen for det norske vedtaket. Målsettingen er å bringe saklighet inn i debatten som tilsynelatende har vendt en samlet verdensopinion til kamp mot norske interesser.

Skjønt, Georg Blichfeldt stiller et stort spørsmåls- tegn ved omfanget og styrkegraden av den såkalte «internasjonale opinionen» mot norsk kvalfangst.

– Jeg vet ikke om reaksjonene egentlig er så enorme. Heller ikke om presset er så internasjonalt. Så vidt jeg vet er det ikke kommet reaksjoner fra Afrika, araberverdenen eller fra det fjerne østen. Jeg tror vi skal nøye oss med å fastslå at den «verdensopi- nionen» det snakkes om i realiteten består av to nasjoner, nemlig USA og Storbritannia, sier han.

Blichfeldt ser heller ikke på Greenpeace som alliansens hovedmotstander, selv om det er denne organisasjonen som er mest synlig i øyeblikket. Han reagerer også når Greenpeace omtales som en miljøvernorganisasjon.

– Greenpeace er ikke opptatt av miljøvern. Det organisasjonen først og fremst er opptatt av er vern av egen pengepung. Kampen Greenpeace nå fører mot den norske vågekvalfangsten er motivert utfra et dogmatisk standpunkt, uavhengig av biologi og økologi, sier Blichfeldt.

– I årevis har organisasjonen ført sine medlemmer bak lyset med sitt snakk om «den siste hval». Skal de nå endre synspunkt, må de også fortelle sine sympatisører at de har drevet en løgnkampanje. Det finner de imidlertid ikke oppørtunt, sier han.

Det er nå to år siden Nordland Småkvalfangerlag

og Lofotrådet tok initiativ til stiftelsen av Høge Nord Alliansen. Bakgrunnen var langvarig frustrasjon over den ensidige sammensetningen, og ikke minst den ensidige informasjonen, som mange mener preger det Internasjonale Hvalfangstrådet (IWC).

Etter at alliansen i fjor etablerte eget sekretariat, er organisasjonen utvidet til å favne hvalfangstintere- sene i Norge, Grønland, Island og Færøyene.

Georg Blichfeldt forteller at det siste året er blitt brukt aktivt til å mobilisere lokalsamfunnene, og å bringe de politiske miljøene på banen i kvalfangst- spørsmålet. Den senere tid hadde man lyktes i å samle politisk støtte i samtlige fylker fra Hordaland til Finnmark. Håpet var å presse fram en løsning i løpet av høsten.

– Sånn sett kom regjeringens vedtak i sommer som lyn fra klar himmel, vedgår Blichfeldt. Han nøler et øyeblikk når han blir bedt om å kommentere kritik- ken som har vært reist mot regjeringen for dens manglende oppfølging av vedtaket.

– Regjeringen burde nok gjort hjemmeleksen be- dre, svarer han etter en kort tenkepause. – Jeg har savnet en strategi i informasjonen som har vært gitt. Det burde utvilsomt vært utarbeidet scenarier for å imøtekomme de ulike innspill man visste måtte komme. Samtidig har det manglet selvstendige utspill som kunne bringe norske myndigheter på offensiven.

Blichfeldt viser imidlertid til at det fortsatt er en stund til den reelle fangsten starter opp. I den for- bindelse håper og tror han at myndighetene vil ta sitt informasjonsansvar på alvor.

– Vil det være behov for Høge Nord Alliansen i fremtiden ?

– Ja. Konflikten mellom miljøvern og dyrerettig- heter vil fortsette. Det er en konflikt som viser seg å ha dramatisk betydning for mulighetene til å overleve i nordområdene. Derfor vil alliansen ha viktige opp- gaver å utføre også i årene som kommer, svarer Georg Blichfeldt.

FG Dag Paulsen

– Plikten til å høste

Reine i Lofoten
21. juli 1992

Det nærmer seg midnatt. Likevel er det fortsatt lyst når kvalfangstskuta «Ann Brita» fra Reine legger til kai. I flere dager har skipper og mannskap lekt katt og mus med Greenpeace-fartøyet «Solo». Jakten har vært godt stoff i presse og kringkasting. Er det derfor ankomsten til Reine fortøner seg påtakelig fredelig?

Gruppen av fremmøtte som står klar for å ta imot består av nær familie og venner. Blant venner å regne er Høge Nord Alliansens sekretær, Georg Blichfeldt, som har kontor i Reine, og dermed kort vei til kai. En flittig noterende herre, som vi først antar må være journalist, viser seg å være domprost i Bugsnes Prestegjeld, Eiliv Andreas Larssen. Striden om norsk hvalfangst har forlenget blitt et kirkelig anliggende i Lofoten.

En relativt ordknapp skipper Gunleif Olsen forteller at «Ann Brita» så langt har fangstet seks av de ialt sytten kvalene skuta har på kvoten. Været har ikke vært det beste. Så snart skuta har bunkret nytt vann fortsetter fangsten.

Stort mer kan han ikke si. Men Kystvakta har vært en enestående støtte. Og Greenpeace-skuta «Solo» har til nå ikke vært til direkte hinder for toktet.

Det skal ikke unnlås at det spøkes om jakten, både blant fangstfolk og fremmøtte. Men under den tilsynelatende muntre atmosfæren, merkes alvor.

– Jo, situasjonen er plagsom, medgir skipper Olsen. Han frykter at Greenpeace-aksjonene markerer

innledningen til en årelang konflikt mellom dyrevernforkjempere og fangstfolk. – Det er trist, sier han. – Man skulle forvente at miljøorganisasjoner hadde viktigere ting å ta seg til i disse dager.

På dekk dras presenningen til side, og de fremmøtte får se resultatet av fangsten så langt. Grovt tilskårne stykker blodrødt vågehval-kjøtt. Fristende å se til, men ikke tilgjengelig for den vanlige forbruker – foreløpig. Fangstfolket i nord lønnes over statsregulativet. Inntil videre er det andre som har herredømme over ressursene.

Vi nøyer oss derfor med et fotografi. En av mannskapet poserer velvillig foran fangsten.

På vei hjem får vi skyss av domprost Eiliv Andreas Larssen. Han tok nylig opp temaet norsk småkvalfangst i sin søndagspreken i Bugsnes prestegjeld.

Grunnlaget for å bringe kvalfangstproblematikken opp på prekestolen, bunner i et kristent-etisk syn på forholdet mellom Gud og menneske, forteller han.

– I følge Bibelen er mennesket er skapt i Guds bilde. Det gir mennesket visse rettigheter og plikter, blant annet til å høste av naturens overskudd, forklarer Larssen, mens han loser bilen gjennom den lyse nordlandsnatten.

Larssen har store vanskeligheter med å akseptere motstandernes argumentasjon. – Den bærer preg av et grunnsyn som ikke ser noen prinsipiell forskjell mellom mennesker og dyr. Det er en argumentasjon som strider mot Bibelens lære, fastslår han.

FG Dag Paulsen

Selv ikke Greenpeace kunne forhindre «Ann Brita» å finne kval. Her er bevist.

Gleder seg til å ta fatt

Fisker Roald Olsen fra Reine er blant dem som har grunn til å glede seg over vedtaket om gjenopptakelse av vågekvalfangsten fra neste sesong. Selv har han klart å beholde sin egen båt gjennom de vanskelige årene siden forbudet inntraff på midten av 80-tallet. Men av de 54 fartøyene som hadde konsesjon for å delta i fangsten, regner Olsen med at omlag 20 har falt bort.

Vågekvalfangsten hadde stor økonomisk betydning for de deltakende fartøyene, forteller

Olsen. Han anslår at 60 prosent av inntekten falt vekk som følge av fangstforbudet. Normalt syssel-satte hvert fartøy et mannskap på seks. Fangstingen pågår tradisjonelt i sommermånedene når det normalt eksisterer få driftsalternativer.

Roald Olsen har fangstet vågekval siden 1950. Ti år senere fikk han egen båt. Fra slutten av 70-årene startet en gradvis nedtrapping av kvotene som følge av stor bestandsusikkerhet. Båter med både kval- og rekekonsesjon ble tvunget til å velge alternativ.

Fra en «normalkvote» på rundt 1 600 dyr, ble kvotene redusert til 600 dyr i 1983. Året etter var kvoten på 300 dyr.

Nå gleder Roald Olsen seg til å ta fatt igjen. Han roser det sterke samholdet som hele tiden har eksistert mellom kvalfangerne. Ikke minst retter han en varm takk til alle dem som har stått på barrikadene for norsk kvalfangst. Det er en hilsen som i første rekke går til lederen i Nordland Småkvalfangerlag, Steinar Bastesen. Og selvfølgelig til Georg Blichfeldt i Høge Nord Alliansen. – Jo, han Georg har vært svær, sier fisker Roald Olsen.

Dag Paulsen

R. Domstein & Co bygger hypermoderne anlegg:

FG

NR. 7/8
1992

– Vil slåss om råstoffet!

R. Domstein & Co i Måløy setter nye standarder for norsk fiskeindustri med sitt 12.000 kvadratmeter store hypermoderne anlegg som etter planen skal stå ferdig neste sommer. Det er den knallharde konkurransen om både råstoff og i selve markedet som har fått den tradisjonsrike bedriften til å satse bortimot 200 millioner kroner på rasjonell mottakskapasitet og produksjon.

– Vi har gjort en totalvurdering av de utfordringer vi blir møtt med, sier prosjektleder Helge Blålid. – Vi har sett på gode og dårlige erfaringer med våre egne fem fiskeindustrianlegg – og vi har sett blant annet på hvordan danskene satser. Resultatet er et spissprosjekt som selvsagt betyr mye rent lokalt, men som også har stor betydning for norsk fiskerinæring generelt. Vi tenker nytt og legger et viktig element av forskning og utvikling i konseptet, sier Blålid. Et moment er at norske maskinleverandører får være med å konkurrere med utenlandske, f.eks. danske.

Han forteller at man primært skal arbeide med pelagisk fisk i en avdeling og kvitfisk i den andre. Avdelingene skal oppfylle de strengeste krav til kvalitetssikring som finnes i dag.

Kamp om råstoff

Blålid varsler hardere kamp om råstoffet.

– Danmark fisker selv for ca. 2 milliarder kroner i året, men importerer for 6 milliarder. I fjor eksporterte de for 14,5 milliarder. Norge på sin side fisker for 4 milliarder, importerer for 1,5 og eksporterer for 15 milliarder. Det er klart at dette er en situasjon vi ikke

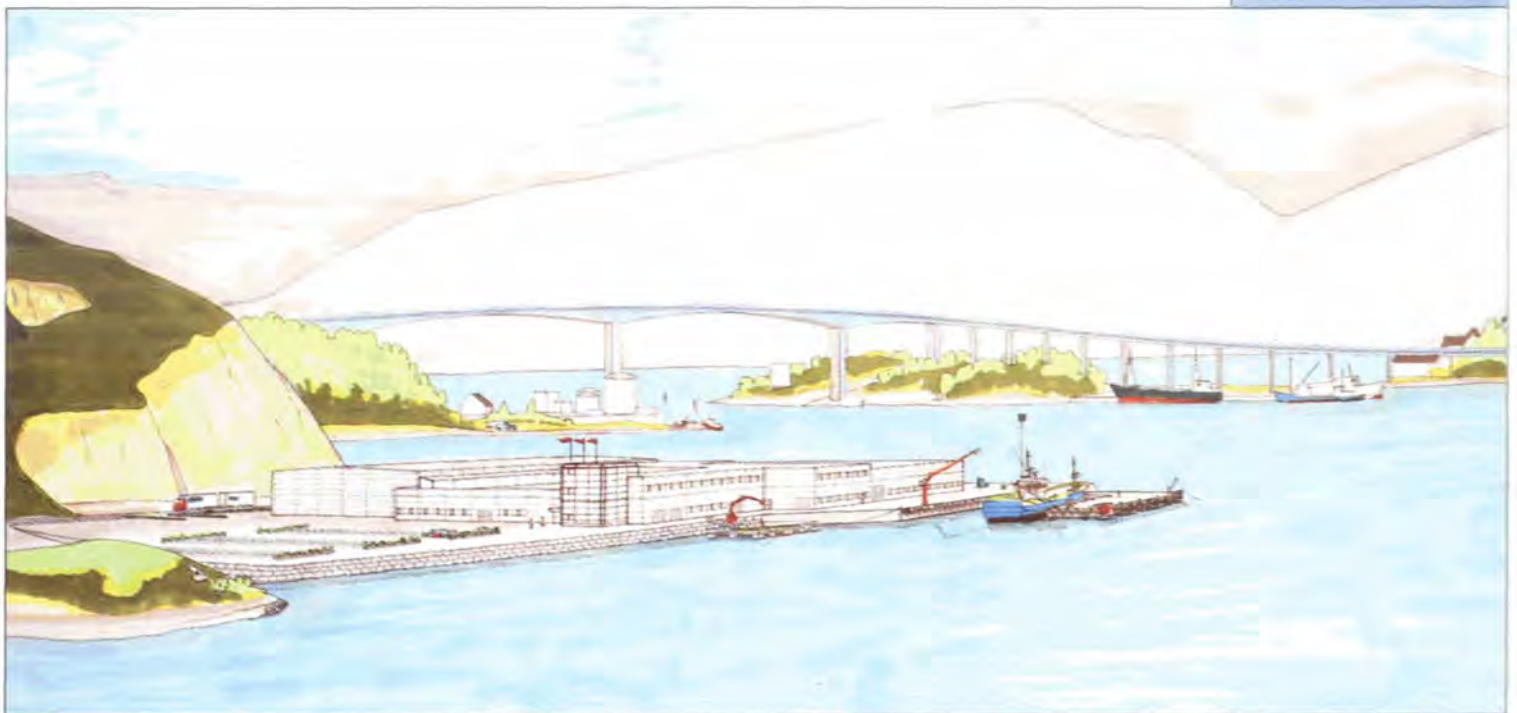
liker. Skal vi være med må vi ha så rasjonelle anlegg at vi først og fremst kan konkurrere om eget råstoff, men også om utenlandsk. Vi må sikre en mye jevnere drift enn det vi hittil har vært i stand til. Denne bedriften skal kunne sammenlignes med hvilken som helst annen næringsmiddelbedrift som skal arbeide under tilnærmet like rammevilkår hjemme og ute, mener Blålid.

Leverer i Danmark

– I dag er det mange båter som passerer Måløy på veg til Danmark for å levere – ikke bare til konsum – men også til mel og olje. Det er jo betenkelig dersom vi ikke kan konkurrere med danske mottak. Det er klart at danskene investerer enormt i fiskeindustrien sin – de er medlem av EF som er en stor fordel for bearbejdede varer – og de ligger nærmere markedet. Men også vi har sett mulighetene i å bearbejde fisken mer enn vi gjør idag. Det er blant annet det dette anlegget bygges for. Så får vi se hva fremtida bringer med hensyn til EF osv.

– Men kanskje det viktigste formålet med anlegget er at fiskerne finner det lønnsomt å levere til oss. Taper vi konkurransen om råstoffet betyr det ingenting hvor dyktige vi enn er med det på land, sier prosjektleder Helge Blålid.

FG Per-Marius Larsen

Spennende beitemodell ytterst i havgapet!

Eksempel på
«Vossolaks»
etter 1 år.

– Det er kommet lite fisk til nå av den smolten vi satte ut i i fjor, men vi venter et større «innrykk» i høst. Særlig av den med aner fra Lonevågen. Erfaringsmessig blir den kjønnsmoden hurtigere enn andre og gir større gjenfangst pr. individ, sier Ove Skilbrei ved Havforskningsinstituttets Havbrukssenter.

Den såkalte «kystmodellen» i Havbeiteprogrammet skiller seg fra tidligere havbeiteforsøk her til lands

ved at både utsetting og gjenfangst skjer på samme sted ytterst i havgapet.

I nærheten av Telavåg er det i fjor og i år satt ut ca 95.000 ettårs laksesmolt. Stamfisken kommer fra lokale vassdrag i Hordaland – Vosso, Daleelva og Lonevågen. Dette er en forutsetning for forsøket at smolten som blir satt ut er garantert 100 prosent sykdomsfri.

Langt fra storelvne

– Ved at utsetnings- og gjenfangstlokaliteten ligger ytterst på kysten, uten store elver i nærheten, unngår vi konflikt med de ville stammene, sier Skilbrei. – Vi unngår at vandrende villfisk blir økt beskattet. Siden smolten kommer fort ut i kyststrømmen regner vi med at overlevelsesprosenten blir høyere fordi den forskånes for prelasjon i fjordene, samtidig som antall «streiflaks» blir mindre. Modellen bygger for en stor del på resultater fra Island som har en rekke slike anlegg i kommersiell drift. Dersom den virker her åpner det seg en mulighet for næringsmessig drift helt ute ved kysten.

Skilbrei forteller at selve smoltutvandringen så lovende ut både i fjor og i år. Fisken blir fulgt med ekkolodd, dels ved radiosendere og etter oppførselen å dømme virker den målrettet – rett til havs.

Smolt fra de tre
ulike stammene.

Flere båter i aktivitet under utsettingen i vår. Smolten blir «fulgt» til havs.

Oskar Selstø med et fint gjenfanget eksemplar fra Telavågområdet.

Tre laksestammer

Det er altså smolt fra tre forskjellige stammer som er satt ut. – Det ser ut til at laksen fra Vosso vokser hurtigst med et snitt på 2-3 kilo ett år etter utsett. Den største til nå har faktisk vært 4,4 kilo. Til gjengjeld blir den seinere kjønnsmoden – først etter 2-3 år. Laksen fra Daleelva er noe mindre og noen individer kommer tilbake etter ett år, mens mesteparten kommer trolig etter 2 år. Laksen fra Lonevågen er den som blir hurtigst kjønnsmoden. Vi venter faktisk nesten alle fra fjorårets slepp tilbake i år. Den gir størst gjenfangst i antall individer, men har samtidig lavere kilovekt og dermed lavere snittpris. Men alt dette vil vi få mye bedre data på neste år, når alle vender tilbake for fullt. Da har vi et rimelig godt sammenligningsgrunnlag, sier Skilbrei.

Varierer utsetningsmetodene

All smolten som settes ut er merket ved at fettfinnen er klippet. 40 prosent bærer dessuten merke med utsetningsdato og utsetningsmetode. – En viktig del av forskningen, for å finne ut om modellen gir grunnlag for kommersiell drift, er å utvikle utsetningsmetoder som gir best mulig avkastning. Derfor varierer vi disse en hel del, både for stammene innbyrdes og dem i mellom, fremholder Ove Skilbrei.

Det er Fangstseksjonen ved Havforskningsinstituttet som står for gjenfangsten. Her blir det brukt ulike fangstfeller og kilenot.

Skjerpede regler for å stå i Fiskarmanntallet

Vilkårene for å stå i Fiskarmanntallet vil bli ytterligere innskjerpet. Nye endringer som blir iverksatt fra 1. januar 1993 innebærer at det blir mindre anledning til å drive annen næringsvirksomhet ved siden av fiske.

– Vi vil begrense kombinasjonsdriften, sier konsulent Jakob Eirik Lothe.

Konsulent Jakob Eirik Lothe ved kontoret for rettledning og informasjon i Fiskeridirektoratet opplyser at inntektsgrensen for virksomhet utenom fiske blir senket fra 4 til 3 G. (G = folketrygdens grunnbeløp) for både blad A og B. – I tillegg må inntekten av fiske utgjøre minst 2/3 av samlet inntekt for blad B, mot 60 prosent i dag. Videre vil personer som har full alderspensjon ikke lenger kunne stå på blad B, slik tilfellet er nå. Jeg vil imidlertid understreke at en nærmere presisering av det siste punktet ennå ikke foreligger, da det er under behandling i Fiskeridepartementet, sier Lothe.

De nye endringene betyr ellers at de lokale fiskerinemndene får utvidet adgang til å tilbakedatere opp- tak i manntallet. Fiskeridirektøren vil fortsatt være klageinstans i slike saker.

Overgangsfasen

Lothe mener at endringene vil gjelde en god del av dem som står i manntallet. – De vil tre i kraft fra kommende nyttår slik at registeret for 1993 vil være i tråd med de nye reglene. Men dersom det skulle oppstå vansker i overgangsfasen er vi selvsagt innstilt på å bruke en viss grad av skjønn, lover han.

– Tanken bak det hele er å begrense kombinasjonsdriften. Ressursknappheten gjør at de som lever av fiske trenger et sterkere vern om yrket sitt, sier konsulent Jakob Eirik Lothe.

FG Per-Marius Larsen

Bedre yrkesvern
for dem som
lever av fisket.

FORSKRIFT

om endringer i Forskrift om føring av manntallet for fiskere, fangstmenn m.v.

Med hjemmel i lov av 11. juni 1982 nr. 42 om rettledningstjenesten i fiskerinæringen, § 8 har Fiskeridepartementet den 24. februar 1992 fastsatt følgende endringer i «Forskrift om føring av manntallet for fiskere, fangstmenn m.v.»

I

§ 4, pkt. 2, 2. setning skal lyde:

«Full virksomhet i annet yrke eller næring ansees å foreligge dersom inntekt overstiger 3 G (G = folketrygdens grunnbeløp)....»

§ 4, pkt. 3.

«4 G endres til 3 G».

§ 5 pkt. 2 skal lyde:

«Den som er beskjeftiget i full virksomhet i tillegg til fiske, kan ikke tas opp på blad B uansett om vilkårene i denne paragrafs nr. 1 og 2 er oppfylt. Full virksomhet i annet yrke eller næring ansees å foreligge dersom inntekt overstiger 3 G (G = folketrygdens grunnbeløp) eller arbeidstiden tilsvarer det som er normalt innen vedkommende yrke/næring. Med inntekt menes summen av brutto lønnsinntekt påplussset even-

tuelle fondsavsetninger og kapitalinntekter. I tillegg må inntekt av fiske utgjøre minst 2/3 av samlet inntekt. I denne sammenheng regnes full alderspensjon som full virksomhet utenom fiske.»

§ 6 pkt. 2 skal lyde:

«Det kan gjøres unntak fra paragraf 5 nr. 1 og 2 for den som har fylt 60 år og som har hatt fiske eller fangst som hovednæring i minst de 10 siste foregående år. Det er et vilkår at vedkommende har fiskeriinntekt på 1/2 G.

Bestemmelsen kan ikke anvendes for personer som oppbærer full alderspensjon.»

§ 9 pkt. 1, 3. avsnitt skal lyde:

«Fiskerinemnda kan i spesielle tilfeller, dersom aktivitet i fiske dokumenteres, tilbakedatere et opptak på tilleggslisten inntil 1. januar det foregående år. Avslag kan påklages til Fiskeridirektøren etter vanlige klageregler.»

II

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1993.

Annonser 91. ÅRGANG

1. **Norsk Fiskaralmanakk** er den eneste publikasjon som årlig og samlet gir ajourførte og systematiserte sammendrag av de mange lover og bestemmelser som vedrører fartøyet, seilassen og fisket. Aktuelle data blir hvert år ajourført for Almanakken av de institusjoner som stoffet sorterer under.

2. **De årlige utgaver** av «Norsk Fiskaralmanakk» anskaffes til bruk ombord i de fleste norske fiskefartøyer over 35–40 fot. Almanakkens nautiske tabellsystem nyttes ved undervisning i navigasjon for fiskere.

3. **Opplegg og utstyr.** Fargeplansjer for data som krever farge. Kalendarium fra «Den norske Almanakk». Månedata for de store nordlige fiskefelter. Tidevannsdata. De ajourførte sjøveisregler komplett og i kommentert sammendrag. Sidetall ca. 350.

«Norsk Fiskaralmanakk» utgis av Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme. Utgaven for 1993 er 91. årgang i ubrutt rekkefølge. Tekniske data og andre opplysninger om annonser fås ved henvendelse til Deres byrå eller direkte til Selskabets forlegger.

**NORSK
FISKAR
ALMANAKK**

1993

*Annonsebestillinger mottas
nå for 1993-utgaven.*

Annonser i sort/hvitt.

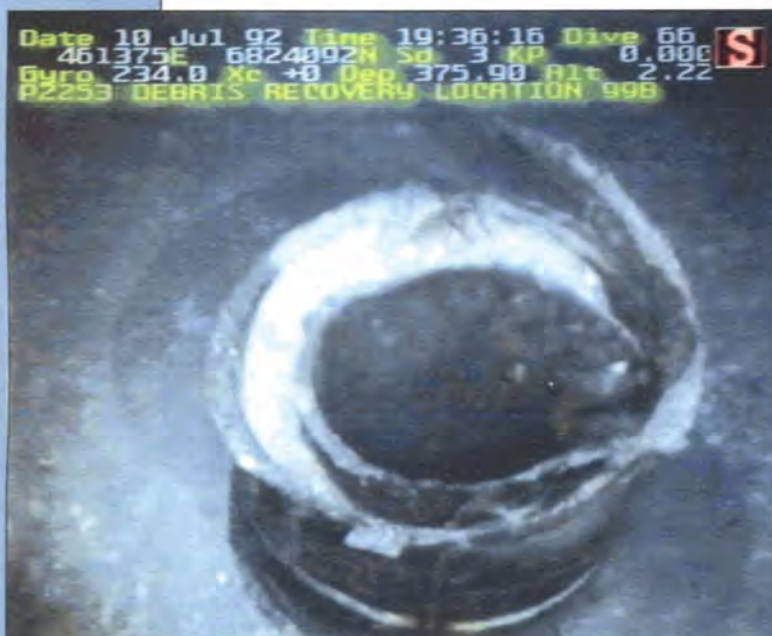
*Annonser med gul, blå
eller rød tilleggsfarge.*

Annonser i firfargetrykk.

A.S NORDANGER FORLAG

POSTBOKS 731, 5001 BERGEN - TELEFON (05) 311 311 - TELEFAX (05) 311 313

98 tonn skrot opp fra Nordsjøen

Forlatte brønnhoder skaper store problem for trålfikerne. Dette brønnhodet stakk 3,5 m opp av havbunnen.

Skrotoppyddingen på havbunnen foregikk i år i et område på Tampen, mellom Statfjord og Snorre. Området ble foreslått av fiskernes organisasjoner og Fiskeridirektoratet fordi det har foregått mye oljevirkosomhet i dette området. Det har vært borevirkosomhet i området siden 1978, og de siste årene har det vært fremmet en rekke søknader om erstatning for skader på fangstredskap i dette området.

Ryddområdet var på 1208 km² og vanndybdene varierte fra 280 til 380 meter.

Mer enn 80% fra oljen

Under det nesten tre uker lange toktet med «Seaway Commander», ble det tatt opp i alt 98 tonn skrot. En vurdering av skrotet viste at 80,4% kom fra oljevirkosomheten, 19,6% fra fiskerinæringa.

To av wirene som ble tatt opp, hadde tre tråler hengende på. Regner en med at disse trålene er slitt av som følge av at wirene lå på bunnen, øker oljevirkosomheten sin del av skrotet til 85,8%.

På hele 35 av posisjonene som ble undersøkt, fant en – og tok opp – gjenstander. Her var trålwire, trålbuk, ankerbøyer o.l. På et sted ble det tatt opp en bøye på 3,2 meter og 2,15 meter i diameter. I denne bøyen var det festet 200 meter wire med en diameter på 74 mm. Bøyen alene veide 10 tonn. På wiren hang det to komplette trålbuk, en stor konsumfisktrål med bobbinslenke og en industrifisktrål.

Det største funnet var en wire på 2.000 meter med diameter på 74 mm. Denne wiren veide 47 tonn og måtte heves med supplyfartøy. I denne store wiren hang det et avslitt trålbuk.

Hefter

På 13 av posisjonene ble det observert objekter som ikke kan heves. Dette er ankermerker med høyde opp til 3,5 meter og det er områder rundt forlatte borelokaliteter som det ikke bør tråles over. Alle disse posisjonene vil nå bli merket som hefter eller mulige hefter.

Forts. side 15

Gjenstående «hefter» registrert under skrotoppyddingen i området på tampen 1992. Decca kjede: OE, Vestlandet.

	DYBDE METER	RØD	GRØNN	VIOLETT	GEOGRAFISKE POS.	GPS	MERKNADER
X	282	J 19,66	E 38,30	B 59,04	N 61° 24,295'	E 02° 03,049'	FORLATT BRØNN, SEMENTFLAK
X	296	J 21,03	E 35,40	B 57,88	N 61° 24,874'	E 02° 05,417'	ANKERMERKER, MAX HØYDE 1,5 M
	298	J 21,44	E 32,93	B 57,10	N 61° 25,025'	E 02° 07,477'	FORLATT BRØNN, UJEVN BUNN
	287	J 18,62	E 35,09	B 59,40	N 61° 23,793'	E 02° 05,859'	ANKERMERKE HØYDE CA. 2,5 M
	291	J 18,59	E 33,37	B 57,94	N 61° 23,777'	E 02° 07,172'	ANKERMERKE HØYDE CA. 1,5 - 3 M
X	293	J 18,73	E 31,78	B 57,97	N 61° 23,777'	E 02° 08,500'	TO MINDRE STEINER
X	305	J 20,78	D 44,66	B 55,60	N 61° 24,654'	E 02° 12,750'	FORLATT BRØNN, SEMENTFLAK
	305	A 11,78	F 32,62	B 57,35	N 61° 32,229'	E 01° 51,867'	FORLATT BRØNN, DIV. UJEVNHETER AV SEMENT.
	376	A 18,66	D 43,84	A 79,72	N 61° 34,207'	E 02° 13,205'	FORLATT BRØNN, DIV. UJEVNHETER
	312	A 2,77	D 47,36	B 57,70	N 61° 27,323'	E 02° 10,430'	ANKERMERKE?, GROP, UJEVNHETER
	331	A 7,08	D 45,82	B 53,16	N 61° 29,193'	E 02° 11,611'	SEMENTBLOKKER, FORLATT BRØNN
	377	A 15,74	D 40,31	A 79,58	N 61° 32,812'	E 02° 16,310'	FORLATT BRØNN, UJEVN BUNN, KEISING
	375	A 2,17	C 43,85	A 79,37	N 61° 26,500'	E 02° 28,423'	FORLATT BRØNN, MEGET UJEVN BUNN

FINNMARK

– fylket med penger som søker problemer

Han er nøye med å påpeke at selskapet ikke mottar noen form for driftstilskudd, spesialkonsulent Edgar Henriksen (34) i konsulentfirmaet FINNUT i Vadsø. Samtidig underslår han ikke at opptil 70 prosent av oppdragene firmaet utfører er offentlig finansiert. Resten er som oftest delfinansiert fra det offentlige. Og konkurransen blant konsulentbyråer som ønsker å bidra til en løsning av Finnmarks problemer, den bare øker.

FINNUT ble etablert i 1980, og teller i dag 11 medarbeidere. En akkumulert egenkapital på 6 millioner antyder et nær sagt oppsiktsvekkende resultat i finnmarks næringsliv, der den vanskelige egenkapitalsituasjonen fremstår som tidens hovedproblem. Ulike former for konsulentvirksomhet, i hovedsak finansiert over fylkeskommunens og Landsdelsutvalget budsjetter, er da også blitt god butikk i Finnmark. På midten av 80-tallet, da investeringslysten fremdeles var på topp, fantes omlag 100 frittstående konsulenter, bare i Vadsø. Virksomheten synes bare i liten grad å påvirkes av skiftende konjunkturer. Fortsatt er omlag 60 tilbake, konsulenter som har sitt daglige virke og utkomme i fylkesadministrasjonsbyen Vadsø.

Et sørgelig faktum

– Det er et sørgelig faktum for Finnmark at utdannings- og kompetansenivået er så lavt. Samtidig er det nettopp denne situasjonen som danner grunnlaget for vår virksomhet, medgir Edgar Ingebrigtsen. Han forteller at konkurransen blant konsulentbyråene er hard.

– Stadig flere oppsøker miljøet og tilbyr sine tjenester, sier han. – Vi konkurrerer ikke lenger bare med byråer i Finnmark og landsdelen forøvrig. Stadig flere sør-norske byråer er kommet inn på banen. Det betyr at vi må være konkurransedyktige; vi vinner og taper i konkurransen, og sånn skal det også være!

FINNUT i Vadsø har organisert sin virksomhet i to seksjoner; én for næring og én for samfunn. Tilbudet næringslivet i Finnmark kan takke ja til består av bedrifts- og markedsanalyse, som munner ut i konkrete forslag til tiltak. Men FINNUT stiller ett krav til sine kunder. De ønsker å være med også når tiltakene skal settes ut i livet.

Edgar Henriksen skulle med andre ord ha gode forutsetninger for å sette ord på de problemer og muligheter som særpreger det fiskeriavhengige næringslivet i vårt nordligste fylke. Han velger selv å starte med å trekke frem det positive.

Flinke til å produsere

– Fiskeindustrien i Finnmark sin sterkeste side er evnen til å produsere. Og til å produsere mye. En dansk konsulentrapport slår videre fast at teknologi og hygienedelen i bedriftene er meget høy, også i internasjonal sammenheng, sier han.

– Problemet er at vi ikke har belønnet konkurransedyktighet, ser Edgar Henriksen i FINNUT. – I stedet har vi kompensert for manglende konkurranseevne.

Hovedproblemet for næringen, slik Edgar Henriksen ser det, ligger på markedssiden. Og da tenker han ikke først og fremst på avstanden til markedene.

– Finnmark har i praksis vært avstengt fra markedene på grunn av den sentraliserte markedsføringen som har preget norsk fiskerinæring. Opphevelsen av fiskeeksportloven i fjor åpner i så måte for nye muligheter for næringslivet her. Problemet er at næringen mangler tradisjoner på markedssiden, fremholder Henriksen.

Han trekker fram konkursraset som har herjet Finnmarks næringsliv de senere år.

– Hvor mye av årsaken kan tilskrives råstoffsituasjonen, og hvor mye skyldes ledelsesproblemer? spør han, og antyder selv et svar: Nemlig at begge forhold kan veie like tungt når årsakssammenhengene skal drøftes. – Det kan ihvertfall slås fast at fiskeindustrien i Finnmark er bedre egnet til å produsere enn til å selge, sier han.

Nye ledere til Finnmark?

En løsning som har vært framme i debatten om svakhetene i det finnmarkske næringsliv, er mulighetene til å trekke folk fra andre næringer over i fiskeindustrien. Edgar Henriksen ser klart verdien i et slikt

forslag. Han minner imidlertid om de særskilte krav som stilles til en bedriftsleder i fiskeindustrien.

– En slik leder må være forberedt på å konkurrere «i begge ender»; om råstoffet og om markedet. Alt skjer i et enormt tempo, og med få muligheter til å tenke langsiktig, sier han.

Henriksen avdekker kort sagt skepsis til om det er realistisk å tenke seg at dyktige ledere fra andre næringer skal stå klar til å ta spranget inn i en industri preget av så dramatiske omskiftninger som fiskerier næringen. Videre minner han om at fiskeindustrien aldri vil bli en næring der profitten sitter løst. Til det er konkurranseklimaet for tøft, sier han.

– Jeg vil faktisk gå så langt som å si at det er få steder konkurransen er større enn nettopp i fiskerier næringen. Industrien består av en mengde små produsenter som konkurrerer; innbyrdes seg i mellom, og med andre små produsenter i utlandet. Målet er det samme for alle: Å komme i posisjon i forhold til et fåtall gigantiske næringsmiddelprodusenter som i dag dominerer det internasjonale verdensmarkedet for fiskeprodukter, påpeker Edgar Henriksen.

EF-spørsmålet bidrar til å skjerpe interesse motsetningene mellom fangst- og funksjonsledd. Fra havnen i Vadse.

Tilpasning

Framtiden for fiskeindustrien i Finnmark, som i landet forøvrig, vil i hovedsak avhenge av aktørenes evne til å tilpasse seg de nye internasjonale rammebetingelser som avtegner seg, mener Henriksen. Han konstaterer at mens Norge tidligere har vært enerådende på torskesiden, har utlendingene plutselig oppdaget at russerne sitter på halvdel av ressursene.

I en egen rapport FINNUT nylig laget på oppdrag fra Landsdelsutvalget, advares norske myndigheter

og næringsliv mot å stille seg passive til utviklingen på russisk side. For eksempel argumenteres det i rapporten for at Nord-Norge og Finnmarks rolle som avtaker av russeråstoff på ingen måte kan garanteres å være evigvarende. Som kjent er det disse leveransene industrien i Finnmark for tiden viser til når de skal forklare hvorfor det meste med ett går så mye bedre enn det har gjort.

– All erfaring viser at forutsigbarheten ved den type endringer som pågår i Nordvest-Russland er svært liten, heter det i i rapporten fra FINNUT.

– Uansett så rår Nordvest-Russland over store fiskeressurser som kan og vil danne basis for næringsvirksomhet. En vet også at fiskeindustrien i EF – området har et stort råstoffunderskudd, og forlenget har kastet sine øyne på Russland.

– Ser en dene utviklingen i sammenheng med de regelendringene som vil komme som følge av EØS-avtalen, er det fare for at norsk fiskeindustri konkurransevilkår vil bli skjerpet. Man vil få økte avsetningsproblemer fordi store kunder har sikret egne forsyninger. Man vil også oppleve økt konkurranse om råstoffet. Marginene vil derfor kunne bli presset fra to sider.

Rapporten konkluderer ikke uventet med at norske interesser, av strategiske årsaker, bør vie satsing i Murmanskområdet økt oppmerksomhet.

Sjø og land – hand i hand?

De russiske leveransene har utvilsomt hatt stor betydning for fiskeindustrien i Finnmark. Men leveransene har også pustet liv i den latente konflikten mellom sjø og land. Allerede hardt pressede lokale fiskere gir klart uttrykk for sin frustrasjon over at russiske kolleger holder norsk fiskeindustri i gjenge, mens de selv ligger uvirksomme ved kai.

Også EF – spørsmålet bidrar for tiden til å skjerpe interesse motsetningene som eksisterer mellom fangst- og produksjonsledd. På den ene siden et kapitalfattig næringsliv med et skrikende behov for solide markedskontakter. På den andre siden, en tallrik og tradisjonsbunden kystflåte som frykter stor kapitalens inntog, og som føler at kampen om adgangen til ressursene hardner til.

Edgar Henriksen ønsker imidlertid ikke å dramatisere utfallet av motsetningene som avtegner seg.

– Etter min mening er fiskeindustrien seg svært bevisst den politiske kraft fiskerne representerer på kysten. Derfor vil de bestrebe seg på å holde tunga rett i munnen – og forholde seg korrekt til norske fiskere, spår han.

Frikommuneforsøket

For tiden pågår en evaluering av frikommuneforsøket i Finnmark. Det ble startet opp 1.1.89, og skal etter planen avsluttes ved kommende årsskifte. Meningene om hvorvidt frikommuneforsøket i Finnmark har vært til fordel for landsdelen, er sterkt delte. Særlig gjelder det forvaltningen av de enorme offentlige støtte- og virkemiddelodningene som er blitt tilført Finnmark i perioden. I 1991 mottok for eksempel fiskeindustrien i fylket alene nær 87 millioner kroner i samlet støtte, går det fram av årsmeldingen til Utbyggingsfondet i Finnmark.

– Det er blitt sagt at i andre fylker eksisterer det problemer som søker penger. I Finnmark synes det som om vi har fått penger som søker problemer, sier Edgar Henriksen, og viser til strømmen av offentlige virkemiddelordninger som over lang tid er blitt fylket til del.

Ikke belønnet konkurransedyktighet

– Problemet er at vi ikke har belønnet konkurranseedyktighet. I stedet har midlene blitt brukt til å kompensere for manglende konkurranseevne, sier han.

– En undersøkelse som er gjort viser da også at tross for at Finnmark har den billigste kapital til rådighet, så har vi de høyeste finanskostnader. Og til tross for at vi har lavest arbeidsgiveravgift, har vi de høyeste arbeidskostnader.

– Rett nok er undersøkelsen laget i en tid med større råstoffvansker enn vi opplever i dag, legger han til. – Likefullt avdekker den et viktig problem for industrien i Finnmark: Den er både arbeidsintensiv og kapitalintensiv, hevder Henriksen som innrømmer at han med tiden er blitt stadig mer skeptisk til myten om at offentlige virkemidler automatisk skaper vekst.

FG Dag Paulsen

Finnmarksindustriens sterke side er evnen til å produsere. Og teknologi og hygiene har høy standard.

FG

NR. 7/8
1992

Forts. fra side 12

98 tonn skrot opp fra Nordsjøen

Behov for mer opprydding

Også under årets opprydding ble det funnet store mengder wire som, ut fra dimensjonen, kan tilbakeføres til oljerelatert virksomhet uten store diskusjoner. Om denne typen «forurensing» kan sies å være et tilbakelagt stadium er vanskelig å si, fordi det er vanskelig å si hvor lenge gjenstandene har ligget i sjøen.

Fiskeridirektoratets observatør under toktet, Jarle Kolle, mener imidlertid at en del av borelokalitetene som ble observert, ikke kan være forlatt i forskriftsmessig tilstand. Rundt disse ble det funnet sementblokker, sementflak, diverse metallgjenstander og gjenstående kaising.

Kolle konkluderer med at det fortsatt er områder i Nordsjøen som må prioriteres for opprydding. Årets tokt har gitt klare bevis for at stor wire forårsaker redskapstap. Hvor mange riveskader de som nå ble tatt opp har forårsaket, kan ingen gi svar på. Det samme gjelder posisjoner for borelokaliteter som ble funnet og klassifisert som hefter eller mulige hefter.

Det må regnes som god investering for fiskerieringen å få fjernet skrot på havbunnen som kan forårsake skade. Dessuten får en ved tokt som dette nøyaktig posisjonsbestemt alle gjenstående hefter – og dermed gitt fiskerne kunnskap om disse.

Kolle vurderer også toktet som verdifullt fordi det

Denne bøyen på havbunnen hadde 200 m wire med diameter på 74 mm, og veide 14,6 tonn.

kan skape større forståelse for fiskernes krav om erstatning for skade på fiskeredskap. Erfaringene har så langt vært at det kommer få erstatningssøknader som gjelder områder som er ryddet.

FG Kari Østervold Toft

BÅTSFJORD

Vekst – på skjørt grunnlag?

- Initiativ, pågangsmot og fantasi.
- Et velutviklet samarbeid næringsutøverne i mellom, og i forhold til offentlige etater.

Dette er blant forklaringene som gis på den ledende posisjon Båtsfjordmiljøet har opparbeidet blant de mange fiskeværene i Finnmark. Men den positive utviklingen for kommunen hviler på et skjørt grunnlag. Det er russeleveransene som skaper vekst på Finnmarkskysten i dag.

Ingen andre steder i Finnmark landes det for tiden større mengder fisk enn i denne fiskerikommunen med drøye 2 000 innbyggere, beliggende på Varangerhalvøya. Og industrien later ikke til å ha problemer med å skaffe kjøpere til fisken.

Kommunen eksporterte i fjor fiskeprodukter for omlag 400 millioner kroner. Samme år ble skatteinntangen i kommunen 6 millioner kroner høyere enn budsjettet. Finnmark Fylkeskommune skal ha jublet da det ble kjent at kommunen satte av 4 millioner kroner av overskuddet til å nedbetale gammel gjeld.

Det får de kanskje grunn til i inneværende år også. Prognosene så langt viser at pilen fortsatt peker en vei. Oppover.

Likevel, den hjemmehørende kystflåten er liten i forhold til kapasiteten på landsiden, og hjemmeflåten andel av kvantum og verdi levert fangst er synkende. Forklaringen på Båtsfjordeventyret må derfor hentes ut fra flere forhold. En del av veksten skyldes paradoksalt nok de mange konkurser og nedleggelse som har rammet andre fiskevær i regionen de senere år. Det har bidratt til å svekke den generelle mottakskapasiteten i fylket.

Varaordfører Jan Richard Hartvigsen (AP) i Båtsfjord avviser imidlertid alle antydninger om at kommunen har utviklet seg på bekostning av andre fiskerisamfunn på finnmarkskysten.

– Samtlige fiskevær her oppe har vært offer for den samme utviklingen, fastslår han. – Når vi har «stått han av» mens andre har bukket under, skyldes det at vi har maktet å utnytte våre fortrinn, og trekke lasset sammen.

Norge trenger Kystfinnmark

– Forøvrig vil jeg legge til at vi her oppe er opptatt av at *hele* Kystfinnmark skal bestå. Norge trenger Kystfinnmark ! utbasunerer Hartvigsen.

Etter 25 års aktiv innsats i fiskeindustrien har varaordføreren i dag ansvaret for stedets ambulansetjeneste. I sin politiske karriere har han særlig vært opptatt av å utvikle helse- og sosialtilbudet i kommunen. Det har kommunen lyktes med i den grad at stadig flere fraflyttede Båtsfjordværingene havner på ventelistene som gir adgang til det veldrevne eldreomsorgsapparatet som er utviklet, forteller Hartvigsen.

Mens fiskeindustrien i Båtsfjord kjører doble skift, og skatte- og avgiftskroner strømmer inn i kommune-kassen, håper Hartvigsen det skal lykkes å bringe deler av den utflyttede ungdommen tilbake til kommunen. Store ressurser er lagt ned fra det offentlige for å gjøre kommunen til et attraktivt sted å etablere seg. Det eksisterer full barnehagedekning. Båtsfjord har fått et stort og avansert idrettsanlegg. Og det arbeides hardt for å utbedre utdanningsstilbudet.

Tøft

Da må det være tøft å se i øynene at det faktisk er uforutsigbare russeleveranser som har skapt grunnlag for størstedelen av den nyss vundne optimisme som rå i Båtsfjordsamfunnet.

– Russeleveransene utgjør nå omlag 50 prosent av torskeråstoffet vi mottar, opplyser Kjell Olaf Larsen og Øystein Jørgensen. De står som eier og daglig leder av henholdsvis to av de ialt fem mottaksanleggene som er tilbake i Båtsfjord. – Uten disse leveransene hadde det ikke lenger vært liv i en eneste fiskebedrift i Øst-Finnmark. Og ikke minst viktig; leveransene gjør oss i stand til å betjene et marked, sier de.

De to bedriftslederne velger imidlertid å være optimister med hensyn til den fremtidige råstoffsituasjonen. Kvotene øker. Østfinnmark ligger strategisk til, nært ressursene. Det siste vil veie tungt når russerne i fremtiden skal vurdere priser og lønnsomhet ved levering, mener de.

Mangfoldig samarbeid

Samarbeidet mellom de ulike bedriftene i Båtsfjord fremstår unektelig som mangfoldig. Det er dannet et aksjeselskap som har stått for byggingen av et felles fryselager. Lageret har kapasitet på 17 000 m³, og er blitt en betydelig isleverandør i regionen, med en kapasitet på 10–12 000 tonn is i året.

Et annet fellesprosjekt er Finnmark Fiskeprosess AS, som ble satt i drift til konsumloddeseongen i fjor. Fabrikken har blant annet tatt imot alt fiskeavfallet fra hele fylket, og således utgjort en betydelig positiv miljøfaktor.

Nylig gikk anlegget konkurs. Men næringslivet i Båtsfjord er fast besluttet på ny oppstart.

Oppkjøperne i Båtsfjord har også organisert seg for å bedre markedskompetansen i bedriftene, forteller Jørgensen.

– Uten russeleveranser hadde det ikke vært liv i en eneste fiskebedrift i Øst-Finnmark. Og ikke minst viktig: Leveransene gjør oss i stand til å betjene et marked, sier de to bedriftslederne Kjell Olaf Larsen (t.v.) og Øystein Jørgensen i Båtsfjord.

Samarbeidet mellom industribedriftene i Båtsfjord tas på alvor. Men uten humor er samarbeidet ikke.

FG

NR. 7/8
1992

– Båtsfjord Trading AS ble etablert ut fra erkjennelsen av et behov for bedre markedskontakt, og økt markedskompetanse, sier han. Selskapet er nå inne i sitt andre driftsår. Man har gått forsiktig til verks. Like fullt er selskapet i dag i ferd med å utvide aksjekapitalen. Hele Finnmark inviteres til å delta. Felles markedsføringsprosjekter er under planlegging.

– Både konkurranse og samarbeid er viktige faktorer for at et lokalsamfunn skal utvikle seg positivt, poengterer Kjell Olaf Larsen. – Et samfunn med bare en bedrift har ingen mulighet til å overleve den dagen bedriften går overende. Derfor legger vi vekt på å samarbeide på alle områder der det er naturlig å samarbeide, sier han.

Men nettopp finnmarksindustriens utbredte vilje til samarbeid bidrar på andre områder til å splitte mange små kystsamfunn i nord. En oversikt avisen «Finnmarken» nylig brakte, viser at mer enn 70 prosent av samtlige landinger i Finnmark nå kontrolleres av sør-norske interesser.

Et annet eksempel er Nord-Kyn Products i Mehamn, som nylig ble kjøpt opp av danske interessenter. Selskapet har opprettet eget kontor i Murmansk, og besitter et stort markedsapparat. Det forventes at selskapet i år dobler produksjonen i forhold til tallene før overtakelsen.

Tendensen til at stadig større deler av Finnmarks næringsliv overtas av eierinteresser utenfor fylket, vekker for tiden bekymring blant store grupper i Finnmark. Det er en bekymring som ikke deles av våre to representanter for industrien i Båtsfjord.

– Vårt utgangspunkt er at vi ønsker størst mulig grad av foredling her i Båtsfjord. Hvis det forutsetter kompetanse og penger som ikke forefinnes her, ja,

så får vi invitere pengene og kompetansen hit ! svarer Øystein Jørgensen og Kjell Olaf Larsen. Samstemt.

FG Dag Paulsen

Kunngjøring

Automatisk innrapportering av sykeperioder

Garantikassen har fra 1. juli d.å. inngått et samarbeid med Rikstrygdeverket om automatisk innrapportering av sykeperioder.

Dette innebærer at det for fiskeren ikke lenger er nødvendig å sende rapport om sykeperioder til Garantikassen.

Når Garantikassen nå ukentlig får overført sykepengeutbetalingene som er foretatt til fiskere, vil dette medføre en automatisk rapportering til ferieordningen. Fiskere som har mottatt sykepenger vil bli kontaktet av Garantikassen med krav om innbetaling av 3% ferieavgift av mottatte sykepenger.

«Uten tamiler stanser Finnmark»

«Tamiler redder Finnmark». Slik lød overskriftene i en rekke finnmarksaviser på slutten av åtti-tallet.

Fortsatt utgjør de omlag 450 tamilene som befinner seg i fylket en viktig og stabiliserende faktor for fiskeindustrien i Finnmark.

– Tamilene er samarbeidsvillige og iherdige, roser bedriftsledere. Men den sosiale integreringsprosessen går langsomt, kan tamilsk miljøarbeider i Båtsfjord fortelle.

De første tamilene ankom Båtsfjord i 1987. I dag teller det tamilske flyktningsmiljøet i kommunen nitti personer. Det er registrert ialt 13 ekteskap blant tamilene. Unge menn under 20 år utgjør den største gruppen. Et fellestrekk for de mange tamilene i Båtsfjord er at samtlige i arbeidsdyktig alder, kvinner og menn, har arbeid i fiskeindustrien.

Som følge av familiegjengenforening er det forventet at det tamilske miljøet vil øke de nærmeste årene, forteller tamilske Mahesan Raveendranathan. Han kom opprinnelig til Norge for å studere biologi ved Universitetet i Tromsø. Nå er han engasjert som tolk

og miljøarbeider ved flyktingekontoret i Båtsfjord på tredje året. Men det er midlertidig. Målsettingen er å gjenoppta studiene, sier han.

Mahesan sier det er flere forhold som forklarer hvorfor nettopp de tamilske flyktingene markerer seg så sterkt i nord-norsk fiskeindustri. En hovedårsak er at de fleste tamiler ikke oppnår asyl i Norge, men opphold på humanitært grunnlag. For flyktingen innebærer det strenge krav om jobb og bolig i forbindelse med søknad om familiegjengenforening.

De fleste tamilske flyktingene har dessuten dårlige språkkunnskaper. Det er et forhold som spiller liten rolle for en produksjonsarbeider i industrien.

Endelig peker Mahesan på det faktum at nesten halvparten av tamilene har røtter i små fiskerlandsbyer på Sri Lanka, og med det tradisjoner for behandling av fiskeprodukter.

Mahesan Raveendranathan kunne dessuten føyd til at en vesentlig forutsetning for det tamilske inntog i norsk fiskeindustri, er at de opptar arbeidsplasser som i liten grad er etterspurt av norsk arbeidskraft.

– Familiegjengenforening medfører at vil det tamilske miljøet i Båtsfjord vil vokse, sier miljøarbeider Mahesan Raveendranathan.

Men avstanden fra Sri Lanka til et lite kyst-samfunn lengst nord i Europa er lang, både geografisk og kulturelt. Mahesan bekrefter at overgangen oppleves som tøff for de fleste.

– Nordmenn og tamiler lever fortsatt i sterkt atskilte miljøer, forteller han. – Tamilene er akseptert som «naboer». De er økonomisk integrerte, men veien fram mot sosial integrering synes fortsatt å være lang. Språket danner naturlig nok en stor barriere. Høyt tempo og mye støy på arbeidsplassen er et annet hinder for kontakt med norske kolleger.

Mahesan understreker at de fleste tross alt er takknemlige for den muligheten de har fått til å bygge en ny tilværelse i Norge. Han slår videre fast at konfliktene har vært mindre i Båtsfjord enn andre steder i Finnmark. Årsaken tror han ligger i at Øst-Finnmark tradisjonelt alltid har hatt et sterkt innslag av utenlandsk arbeidskraft.

Ellers er Mahesan et politisk menneske som ikke overraskende særlig er opptatt av utviklingen i hjemlandet. Situasjonen i Sri Lanka er fortsatt preget av krig og kaos, forteller han. Hans egen familie lever i dag spredt som flyktninger i flere land.

Men Mahesan er ikke bare opptatt av forholdene i landet han kommer fra. For tiden gjør han sitt politiske engasjement gjeldende i partiet SV. Der tar han blant annet del i kampen mot norsk EF-medlemskap.

– På grunn av fisken ?

– Nei. For meg handler EF først og fremst om makt og økonomi. Jeg tar avstand fra EF fordi det representerer et umenneskelig og udemokratisk system, svarer tamilske Mahesan Raveendranathan.

JG Dag Paulsen

Innslaget av utenlandsk arbeidskraft har tradisjonelt vært stor i Øst-Finnmark. Dette monumentet, som er reist i Vadsø, markerer betydningen av den finske innvandringen til fylket.

Utford påvirke ut

Om entusiasmen i Båtsfjords næringsliv er stor som følge av den økende aktiviteten langs kaianleggene i kommunen, er det for lite å regne mot den optimisme som preger BÅRUT, – Båtsfjord kommunes tiltaks- og næringssselskap, for tiden. Der i gården har man satt seg et ikke ringere mål enn å forene nord og syd i en høyere enhet.

Båtsfjord, som fremstår som den betydeligste fiskerihavn i nord, planlegger nemlig et utstrakt samarbeid med Egersund, den viktigste fiskerihavn i sør. Sju millioner kroner er alt som skal til før prosjektet kan igangsettes. Det er for småpenger å regne for utbyggingskåte oljeselskap i nord, som mer enn gjerne betaler avlat for å begrense motstanden mot oljeutvinningsplaner i nord-områdene. Det håper og tror ihvertfall representanter for BÅRUT som Fiskets Gang har møtt.

En skulle nesten tro han fikk betaling for sin tiltaksiver, prosjektleder Torbjørn Tangen i BÅRUT, når han for eksempel legger ut om samarbeidsplanene som foreligger med Egersund kommune. Og de to fiskerikommunene har utvilsomt mye å tilføre hverandre. Begge kommuner bygger sin økonomi på et ensidig næringsgrunnlag (fisk). Og begge har hatt suksess.

– Målsettingen er å utvikle et permanent samarbeid, basert på kompetanseoverføring, og ikke minst pengeflytting, opplyser Tangen.

Han forteller videre at prosjektet har vært presentert for Rogaland fylkeskommune, som har vist positiv interesse. Planene er også forelagt Finnmark fylkeskommune. Derfra har det foreløpig vært taust. Derimot har Norges Fiskarlag innsett verdien i prosjektet. Det har så langt resultert i en bevilgning på 400 000 kroner til videre utredning.

Småkommuner taper

– Personlig håper jeg at frifylkeordningen tar slutt fra neste år, sier Torbjørn Tangen. Han mener småkommuner i Finnmark for tiden taper i kampen om offentlige utviklingsmidler. Kritikken rammer i første rekke det såkalte Utbyggingsfondet i Finnmark, som blant annet administrerer de statlige DU-midlene. – Alt tyder på at situasjonen vil bli bedre når vi kan søke om DU-midler sentralt, sier Tangen.

Men nord-syd samarbeidet er som en parantes å regne i det mangfold av planer BÅRUT tumler med, og som har det til felles at de skal bidra til økt vekst og vitalitet i kommunen.

Natur, fiskerier og fuglefjell er attraksjoner som i fremtiden skal utnyttes til å lokke turister hit opp i en helt annen målestokk enn hva som er tilfelle i dag. Et sentralt element i arbeidet med å styrke turis-

ringen ligger i å viklingen i riktig retning

– Det er naturlig at offentlig tiltaksarbeid møter motstand, sier prosjektleder Torbjørn Tangen (t.h) i BÅRUT. Her med kollega Harald K. Nordheim foran området som med tiden skal framstå som det nye Havsenteret i Båtsfjord.

men i kommunen er planene om et levende «museum», der Barentshavets økologi presenteres fra a til å. Også innenfor rammen av et slikt prosjekt tror Tangen det skal være oljepenger å hente ut på forskudd.

Et annet prosjekt har fått navnet «Havsenteret». Det har sitt utgangspunkt i planene som foreligger om gjenreising av deler av den gamle strandlinjen i sentrum. Området har lenge stått til forfall, og fremstår i dag unektelig som en skamplett i det ellers velregulerte Båtsfjord-samfunnet. Særlig havne- og mottaksanleggene på stedet vekker stolhet og begeistring, blant fastboende såvel som besøkende fiskere.

Nå stå imidlertid forfallet for fall, skal vi tro Torbjørn Tangen. Målsettingen er å utvikle et flerbruks-senter på området, der private og offentlige interesser skal kunne virke i et fellesskap som stimulerer til gjensidig berikelse.

Nettverk

BÅRUT har også tatt en rekke initiativ for å styrke kompetansen blant kommunens innbyggere. Det er knyttet nettverk til det videregående skolesystemet i fylket, og til Universitetet i Tromsø. De første fagbrev i fiskeindustri er allerede utdelt. 17 fiskere deltok nylig på det første instruktørkurs for fiskere som ble arrangert. Kurset skal danne grunnlag for fagbrev også for denne yrkesgruppen.

Et annet element på kompetansesiden som Torbjørn Tangen gjerne fremhever, er det såkalte Telematikksenteret for to-veis kommunikasjon som er etablert i Båtsfjord. Etableringen har allerede lagt grunnlag for åtte nye data-arbeidsplasser i kommunen. Disse er riktignok foreløpig finansiert over «arbeid for trygd» ordningen, men Tangen har store forhåpninger til at arbeidsplassene skal bli permanente.

Sakens natur

Prosjektleder Torbjørn Tangen i BÅRUT sier det ligger i sakens natur at offentlig tiltaksvirksomhet ofte møter skepsis og motstand. Årsaken er etter Tangens syn at arbeidet som regel har et langsiktig perspektiv, der de økonomiske gevinstene i utgangspunktet kan være vanskelig å få øye på.

– Det er det samme fenomen som gjør seg gjeldende ved innføring av nye mønsterplaner i skoleverket, argumenterer han. – Men poenget er at utviklingen ikke lar seg styre. Utfordringen ligger i å påvirke utviklingen i riktig retning, sier Tangen, i det øyeblikk vi faktisk har begynt å tro at BÅRUT arbeider for å oppnå det motsatte.

- DET HANDLER OM EF- TILPASNING

– Dersom regjeringen snur i kval-spørsmålet vil arbeiderpartimedlemmene i Kystnorge vær tapt for alltid, advarer fisker Jan T. Johnsen i Båtsfjord.

Han slår oppgitt ut med armene, fisker og lokal fiskarlagsformann i Båtsfjord, Jan T. Johnsen (46). For få dager siden åpnet hyselinefisket. Da lå fiskerne i land i påvente av prisforhandlinger. Så snart en avtale var forhandlet fram, dro femti båter ut fra kai i Båtsfjord med kurs mot hysefeltene. Problemet var bare at det hovedsakelig var torsk som gikk i redskapen. Denne dagen er fiskere og kjøpere nettopp blitt enige om å stoppe fisket inntil videre på grunn av uakseptabel høy innblanding.

– Jo, det er en slitsom jobb å være fisker i dag, sier Jan T. Johnsen. Han anklager myndighetene for å være alt for redde for å forhandle med russerne om en økning av torskekvote. Det som nå skjer, beviser hva fiskerne hele tiden har sagt; her blir bare mer og mer fisk, hevder han.

Det er hysekvota på 25 tonn rund vekt som skal berge drifta for Johnsen og 35 foteren «Jens Einar» de nærmeste sommer- og høstmånedene. Men slingsmonnet blir stadig knappere, forteller han. I likhet med andre fiskebåteiere har han skåret bemanningen ned til et minimum, i et forsøk på å forsvare utgiftene ved drifta. For Jan T. Johnsens del betyr det at han har rodd sjarken aleine de siste sesongene.

Bemannings situasjonen utgjør en ekstra tung belastning i et allerede ulykkesbelastet yrke. Det vekker også bekymring i fiskermiljøene at nyrekrutteringen til yrket er i ferd med å stanse opp.

– Dersom fjoråret var et dårlig år for kystfiskerne, så ser 1992 ut til å bli et enda vanskeligere år, sier Johnsen. Det skjer til tross for at kvotene har økt med ti prosent.

– Årsaken er lett å peke på, sier han. – Fiskeprisene går ned. Drivstoffet har økt med 28 prosent. Agnprisen har steget med 15 kroner.

Som leder av Båtsfjord Fiskarlag på andre året, velger Jan T. Johnsen å være lojal mot organisasjonen. Men han legger ikke skjul på at han mener Fiskarlaget ikke står hardt nok på for sine medlemmer. Særlig misfornøyd er han med årets fiskeriavtale. Endringer i ferieordningen for fiskere har redusert feriepengene med 60 prosent fra i år, hevder han. Mens oljeprisen stiger, er refusjonsbeløpet på mineralolje redusert med 17 øre.

Også her er årsaken lett å peke på, mener Johnsen.

– Det handler om EF tilpasning. All næringsstøtte skal bort, koste hva det koste vil, sier han.

Fiskarlagsformannen i Båtsfjord anslår at han har nitti prosent av fiskerne med seg når han går i mot et norsk EF-medlemskap. De fleste føler at de vet for lite, og at sannheten om konsekvensene ikke er kommet klart nok fram i debatten.

Jan T. Johnsen setter også ord på det dilemmaet arbeiderpartiledelsen for tiden opplever blant medlemsmassen i Finnmark, som i tallrike andre kystkommuner i nord.

– Gamle arbeiderpartimedlemmer vil stemme Senterpartiet eller Sv ved neste stortingsvalg. Først når EF-saken er avgjort, vil de vende tilbake til partiet, spår han.

– Men den dagen regjeringen går tilbake på hvalfangstsaken, den dagen er det også slutt på tålmodigheten for kystbefolkningen. Da vil arbeiderpartiet oppleve et ras av tapte medlemmer, medlemmer som er tapt for alltid, advarer Jan T. Johnsen.

J. 93/92

(J. 91/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om regulering av seinotfiske. Stenging av områder på kysten av Troms og Finnmark.

J. 94/92

(J. 75/92 og J. 90/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om regulering av fisket etter torsk med konvensjonelle redskap nord for 62°11,2' n.br. i 1992.

J. 95/92

Forskrift om endring av forskrift om regulering av seinotfiske. Stenging av områder på kysten av Troms og Finnmark.

J. 96/92

Forskrift om regulering av fisket etter hyse med konvensjonelle redskap unntatt not nord for 62°11,2' n.br. andre halvår 1992.

J. 97/92

(J. 95/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om regulering av seinotfiske. Stenging av områder på kysten av Troms og Finnmark.

J. 98/92

(J. 123/90 UTGÅR)

Forskrift for økonomiske virkemidler til fiskeindustrien.

J. 99/92

(J. 113/91 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om forbud mot visse installasjoner i avsifingsanlegg om bord i fartøy ved fiske av makrell.

J. 100/92

(J. 19/92 UTGÅR)

Forskrift om regulering av loddefisket i det Nordøstlige Atlanterhav 1992–1993.

J. 101/92

Forskrift om ilandføring av fisk fra fartøyer hjemmehørende i EFTAS medlemsland.

J. 102/92

(J. 138/91 UTGÅR)

Forskrift om konservering av lodde fanget i det Nordøstlige Atlanterhav og i Barentshavet i 1992. Fastsatt av Fiskeridirektøren 9. juli 1992.

J. 103/92

(J. 161/89 UTGÅR)

Forskrift om opphevelse av forskrift om forbud mot bruk av rekestrål, Sør-Trøndelag.

J. 104/92

(J. 77/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om regulering av fiske med snurrevad. Stenging av områder på kysten av Finnmark innenfor 4 n.mil av grunnlinjene.

J. 105/92

(J. 97/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om regulering av seinotfiske. Stenging av områder på kysten av Troms og Finnmark.

J. 106/92

Forskrift om regulering av fisket etter makrell i Norges økonomiske sone nord for N 62°, i internasjonalt farvann og i Færøysk sone i 1992.

J. 107/92

(J. 201/91 UTGÅR)

Forskrift om regulering av fisket etter makrell i Nordsjøen og i EF-sonen vest av 4° v.l. i 1992.

J. 108/92

(J. 52/90 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om fangstforbud, fredningstid, minstemål m.v. ved fangst av hummer, krabbe, kamtsjaktkrabbe og haneskjell.

J. 109/92

(J. 100/92 UTGÅR)

Forskrift om regulering av loddefisket i det Nordøstlige Atlanterhav i 1992–1993.

J. 110/92

Forskrift om stopp i fisket etter sei med trål nord for 62°11,2' n.br. for fartøy med torskestrål.

J. 111/92

Forskrift om åpning av loddefiske i det Nordøstlige Atlanterhav i 1992.

J. 112/92

Forskrift om utseilingstopp i loddefisket i det Nordøstlige Atlanterhav i 1992–1993.

J. 113/92

(J. 49/92 og J. 50/92 UTGÅR)

Forskrift om endring av forskrift om adgang til å delta i fisket etter torsk med konvensjonelle redskap nord for 62°11,2' n.br. i 1992.

Langtidsopphold for villfisk ved oppdrettsanlegg

- En kjernebestand av sei oppholder seg ved oppdrettsanlegg i månedvis.
- Det skjer en stadig utskifting i bestanden. Stor fisk vandrer ut og liten inn.
- Anlegget besøkes også jevnlig av fisk som har tilhold på andre lokaliteter.
- Påviselig vandring av sei mellom oppdrettsanlegg.
- Når seien forlater området vandrer den hurtig over lange avstander, blir fisket f.eks. i Nordsjøen og havner på fiskemarkeder i Bergen.

Dette er konklusjonene på en undersøkelse Havforskningsinstituttets Fangstseksjon har gjort på bakgrunn av manglende kunnskap om adferd og forekomster av villfisk ved oppdrettsanlegg. I dette tilfellet ble 2600 sei merket – 9 av disse med akustiske sendere for å kunne følges i sitt daglige liv og levnet.

Sei med akustisk merke.

«Gratismåltider»

Forsker Åsmund Bjordal forteller at det lenge har vært kjent at det samler seg villfisk, særlig sei og torsk, rundt oppdrettsanlegg. – Vi antar at det er tilgangen på gratismåltider med oppdrettsfôr som er den viktigste årsaken til dette, sier Bjordal. – Dette bekrefter at det foregår et overforbruk av fôr, noe som er et lønnsomhetsproblem for oppdretterne. Men det har også en annen side. Ved bruk av medisinfor er det påvist medisinrester i villfisk ved oppdrettsanlegg. Da er problemet straks mer omfattende, mener Bjordal.

Merket

Han forteller at undersøkelsen ble gjort ved et av merdanleggene ved Austevoll Havbruksstasjon. To metoder ble benyttet. Vanlig merking av fisken for å finne ut om den var stasjonær ved anlegget, samt kartlegging av vandringsmønsteret etter at den forlater nærområdet. Det ble fanget inn sei en gang i måneden til forsøket. Denne ble merket, lendemålt og sluppet.

– 9 fisk ble så utstyrt med akustiske sendere for å gi oss kontinuerlige posisjonsdata. På en måned fulgte vi bevegelsene til disse fiskene rundt anlegget. Her samarbeidet vi med Marine Laboratory i Aberdeen.

Stor radius

Bjordal er overrasket over det store antallet merker de har fått tilbake. – Hele 311 pr. 1. juli i år. De fleste lokalt, men også fra et stort område i Nordsjøen og Norskehavet. Disse er tatt med trål av fartøyer fra Norge, Island, Færøyane, Skottland, Holland, Tyskland og Danmark. Vandringen ut fra nærområdet skjer svært raskt. Et eksempel på dette er en sei som vi merket 12 desember og som ble fanget nord av Shetland 65 dager senere, forteller Bjordal.

Småseien stasjonær

Gjenfangstene ved anlegget viste at spesielt den minste fisken kunne stå ved anlegget i lange perioder. – Ca. 30 prosent av fisken som ble fanget hver måned var fanget og merket tidligere. 646 fisk ble fanget igjen fra 2 til 6 ganger. Rekorden har imidlertid en fisk som var merket i desember 1990 og gjenfanget 7 ganger ved anlegget. Den siste i august 1991.

Undersøkelsen viser at det både er en fastboende kjerne av fisk ved anlegget og jevnlige «visitter» av

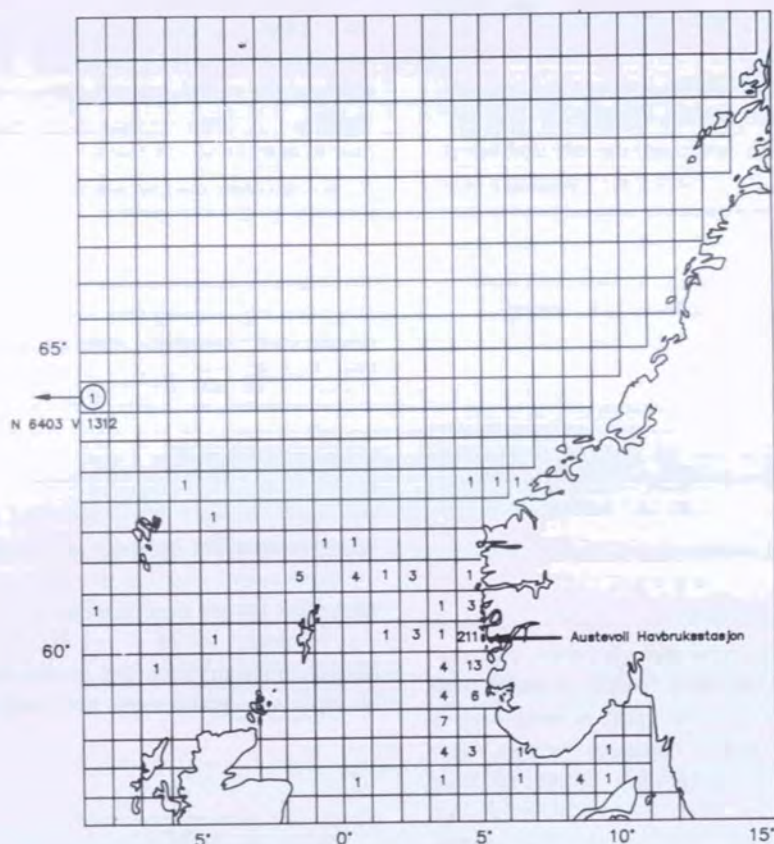

Villfisk ved oppdrettsanlegg viser at det foregår førspill, men også at det kan representere et problem ved medisinføring, mener Åsmund Bjordal.

fisk i nærheten. Den sistnevnte kategorien besøkte anlegget daglig, mens de fastboende tok sine – også daglige – avstikkere til merdanlegget i nabolaget.

Fig. 1. Gjenfangstposisjoner for sei merket ved Austevoll Havbruksstasjon, en gang pr. måned siden november 1990 (status pr. 01.07.92).

FG Per-Marius Larsen

Rømt oppdrettslaks «besøker» andre anlegg!

Viten om laksens adferd skal sikre gjenfangsten!

Rømmer det 10.000 laks i Austevollområdet og vi kjenner adferden, kan vi legge opp til en effektiv fangststrategi, sier Dag M. Furevik.

– Over halvparten av den «rømte» laksen var innom ett eller flere oppdrettsanlegg. Dette viser forsøk gjort ved Havforskningsinstituttets Fangstseksjon, der man har simulert rømning og fulgt laks merket med akustiske sendere. De foreløpige resultatene ble presentert på et internasjonalt symposium om fiskeadferd i Bergen i sommer. Denne observasjonen kan vise seg å være svært nyttig i forskningen på smittespredning fra anlegg til anlegg.

Forsker Dag M. Furevik sier til Fiskets Gang at bakgrunnen for prosjektet var all rømningen av oppdrettsfisk og de heller miserable resultatene av gjenfangsten.

Strategi

– Vi visste lite om hvor laksen går, hvor dypt den går osv. etter at den har rømt. Derfor ønsket vi å se på vandringsadferden for om mulig å legge opp til en strategi for gjenfangst, opplyser Furevik. Han understreker at dette prosjektet i samarbeid med NFFR kun er halvferdig. Alle årstidene er ennå ikke dekket fullt ut og hele problemet er temmelig komplisert fordi det sannsynligvis er store variasjoner i ad-

ferd, avhengig av om rømningen skjer ute ved kysten eller inne i fjordsystem.

Variasjoner i dybde

– Men vi vet at laksen fra seinhøstes av og til tidlig om våren går i nærområdet. Deretter blir bevegelsen utadrettet og i dette tilfellet forsvant den ut Bjørnefjorden. Videre at den om vinteren og tidlig på våren går dypere og har mer nærkontakt med bunnen. Om sommeren og høsten går den derimot høgt i sjøen. Dette har vi dokumentert ved gjenfangst og telemetri (små akustiske sendere festet på laksen).

Det er også klart at laksen oppholder seg lengre tid ved anlegget om høsten og vinteren før den går videre. Det var også på de samme årstidene at den fant tiden inne til å oppsøke andre oppdrettsanlegg. Vi har observasjoner som viser at samme laks har besøkt 4 oppdrettsanlegg, forteller Furevik.

Årstidene viktige

Han mener at gjenfangststrategien må legges opp på bakgrunn av laksens adferd på de ulike årstidene. – Men vi ønsker å dekke hele året bedre, samt det som skjer på ulike lokaliteter. Dessuten til hvilken tid og under hvilke forhold skifter laksen dybde. Gjenfangsten av rømt oppdrettslaks har til nå vært stort sett mislykket her til lands. Men dette kommer mye av at man ikke kjenner laksens dybde på den aktuelle tiden av året. Derfor har det vært brukt overflategarn om vinteren og våren da den står dypt. Da sier det seg selv at gjenfangsten må bli mager. En annen ting som også trolig har skjedd, er forsøk på gjenfangst ved anleggene etter at fisken er forsvunnet. Man har vært for sent ute altså, sier Furevik.

Strategisk fangst

Han er overbevist om at rømmer det 10.000 laks i Austevollområdet og man vet at fisken holder seg i området langs land, vil det være fullt mulig å drive strategisk fangst over lengre tid.

– Filosofien er at vi må kjenne fiskeadferden – bevegelsesmønsteret. Da er det mulig å legge opp en effektiv fangststrategi, sier Dag M. Furevik.

Biproduktene en viktig ressurs

av
Per O. Hernes

Biprodukter og avfall fra fiskeriene, husdyrslakteriene og storhusholdningene skal i framtiden i større grad utnyttes som fôr eller destrueres under kontrollerte former. Tre år har Stiftelsen RUBIN på seg for å bidra til resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge. Biprodukter er ofte blitt sett på som avfall og en negativ ressurs.

– Dette ønsker vi å snu ved å la det negative avfallet bli sett på som en positiv ressurs for næringsutøverne. Rent markedsmessig ligger alt til rette for å kunne lykkes i å skape verdifulle produkter fra biproduktene, sier daglig leder Øistein Bækken og prosjekt koordinatør Sigrun Bekkevold i RUBIN.

RUBIN tar sikte på å være en aktiv medspiller og initiativtaker. Stiftelsen skal ikke fungere som et passivt søknadsorgan. – Nei, vi er ingen pengebinge for folk med gode ideer og utviklingsprosjekter på bedriften. Selvsagt ønsker vi innspill, som det også kan bli prosjekter av, men her setter vi klare krav til dokumentasjon både når det gjelder mål og økonomi med prosjektet. Alle prosjekter som får støtte fra RUBIN, må ha nasjonale ringvirkninger og for øvrig være i tråd med RUBIN's strategi. De fleste prosjekter blir av denne grunn initiert av Stiftelsen, men som oftest utformet i samarbeid med de som skal utføre prosjektet, forklarer Bækken og Bekkevold.

I forkant

En hovedårsak til at store mengder organiske biprodukter ikke blir utnyttet, henger sammen med at verdien for det aktuelle biproduktet ofte blir sett på som negativ. Det enkleste er ofte å kaste biproduktet. Det skjer fordi man ikke ser noe annet økonomisk alternativ der og da. Imidlertid kommer miljøvernmyndighetene etter hvert til å se strengere på dette.

– I så måte er det bedre for næringslivet å være i forkant av utviklingen for å møte framtidens miljøkrav. Og det er her RUBIN kommer inn som en samarbeidspartner og pådriver. På områder hvor det finnes muligheter for det skal RUBIN bidra til å utvikle positive priser som nærmest suger biproduktene inn i markedet. Dette kan skje på to måter. For det første kan vi gjennom økt samarbeid og kunnskap skape en forståelse blant folk for at biproduktene represen-

terer en ressurs som kan brukes til noe positivt. Kvalitetsstyring er en forutsetning for at dette skal skje. I tillegg kommer markedsutviklende tiltak og utvikling av tekniske løsninger som tilsammen vil kunne skape nye markeder og muligheter for en bedre pris på produktet. Den andre måten er å senke kostnadene som er knyttet til gjenvinning av biproduktet. Det kan for eksempel skje ved å legge til rette for rasjonelle og kostnadsutjæmnende transportordninger, tilpasse teknisk utstyr eller rett og slett øke volumene.

På områder hvor det ikke er mulig å skape positive priser, og der biproduktet representerer et miljøproblem, skal Stiftelsen RUBIN bidra til at det skapes et tilbud til alle biprodukteierne som er samfunnsmessig kostnadseffektiv. Samtidig vil RUBIN samarbeide med myndighetene for å få myndighetskravene til å harmonere med muligheter som etter hvert blir skapt, sier Bækken.

Fjerne flaskehals

Det er også meningen at RUBIN skal identifisere såkalte flaskehals. Ofte er slike et hinder for utviklingen mot en bedre utnyttelse av biproduktene.

– Med flaskehals mener vi viktige forhold som er til hinder for utviklingen mot en bedre utnyttelse av biproduktene. Som eksempel i så måte kan vi nevne eventuelle uheldige virkninger av kraftfôring. Et annet forhold er biproduktindustriens inntjening. Den lever som kjent av å transportere og pro-

Fiskeiddepartementet har i medhold av § 6,4 i forskrifter om a-trygd for fiskere bestemt at forsørger-tillegget for barn økes fra kr. 6,- til kr. 12,- pr. dag de første 26 ledighetsukene. F.o.m. 27. ledighetsuke økes forsørgertillegget til kr. 18,-. Ordningen gjøres gjeldende for ledighetsforhold i 1992. Garantikassen iværsette ordningen den 1.5.92. Fiskere som har mottatt a-trygd for perioder i 1992 før den 1.5.92, vil på et senere tidspunkt få etterbetalt økningne i forsørgertillegget.

A-trygd for fiskere – økning i forsørgertillegget

Kunngjøring

- RUBIN står for resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge. (Fiskesio, matrester og død fisk etc.)
- RUBIN er organisert som en stiftelse. Stift-terne er Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Norges Fiskeriforskningsråd, Norges Tek-nisk- Naturvitenskapskapelige Forskningsråd, Norges Landbruksvitenskapskapelige Forsk-ningsråd, Norges Fiskarlag, Norske Fiske-oppdretteres Forening og Fiskerinnæringens Landsforening.
- Formålet med stiftelsen er at man gjennom samarbeid med næringsutøvere, forsk-ningsmiljøer og myndighetene skal oppnå en større grad av resirkulering og en mer verdifull utnyttelse av organiske biprodukter.
- I tillegg skal RUBIN bidra til å redusere miljøproblemene som biproduktene repre-senterer.
- Stiftelsen RUBIN ble formelt opprettet 1. januar 1992. Stiftelsen opphører 31. desem-ber 1994, med mindre samtlige stiftere er enige om å forsette virksomheten. Innen denne dato skal de planlagte tiltak være gjennomført.
- Resultatene av arbeidet skal fortløpende settes ut i praktisk virksomhet snarest mu-lig.
- Stiftelsen av RUBIN skyter inn i alt 25 millio-ner kroner. Dette utgjør grunnkapital, som vil bli brukt i løpet av Stiftelsen RUBINs funksjonstid.

Dette er Stiftelsen RUBIN

sessere biproduktene og da for videre salg. I dag stifter industrien med svak økonomi, og det er av vi-tal betydning å endre denne situasjonen. Målet må være at biproduktindustrien i framtiden kan drive lønnsomt uten noen form for økonomisk støtte. I en overgangssperiode vil det være nødvendig å hjelpe bi-produktindustrien til å skape en lønnsom drift gjennom blant annet å satse på kvalitetsstyring, god utnyttelse av produktionskapasiteten, rasjonelle innsamlingsssy-stemer, optimal valg av produkt og marked.

Også her kommer RUBIN til å spille en viktig rolle. Målet for alle må bli å ligge i forkant hvis miljøvern-myndighetene bestemmer seg for å innføre restriks-joner på organisk avfall eller avgifter i denne for-bindelse, understreker daglig leder Bækken og pro-sjektkoordinatør Bækkevold i RUBIN.

EØS/EFs REGELVERK:

Konsekvenser for norsk fiskerinæring

av
Nils Kristian Sørensen

Dette er en sammenligning av regelverket i Norge og regelverket innen EF og i EØS-avtalen, når det gjelder handel med fisk og fiskevarer. Materialet baserer seg i hovedsak på en rapport fra Fiskeridirektoratet, avdeling for kvalitetskontroll, «Handel med fiskevarer. Konsekvenser for fiskerinæringen og forvaltningen med eller uten norsk medlemskap i EF», Bergen, april 1992. Videre er EFs rådsdirektiver og forordninger lagt til grunn sammen med annet publisert informasjonsmateriale. De ulike bransjeorganisasjoner og faglige sammenslutninger har også mye informasjon som næringens utøvere aktivt må bruke.

Jeg vil diskutere EF-regelverket og EØS-avtalen ut fra hva de vil kreve av nye regler i Norge og hvordan norsk fiskerinæring kan utnytte sin sterke stilling ved ytterligere forbedringer på de felt der EF setter formelle krav. Dette gjelder spesielt kvalitetsforbedringer og oppfølging av arbeidet med egenkontroll og kvalitetsstyring i næringen.

En rekke viktige rammebetingelser vil ikke bli diskutert, og jeg skal derfor kort nevne status på tre viktige felt; oppdrettsloven, anti-dumping og tollsatsene.

Fiskeridirektoratet har vurdert oppdrettsloven mot EFs regelverk og den konfidensielle rapporten er til politisk behandling i Norge.

Det skal ikke etableres et felles regelverk på fiskeriområdet innen EØS-området. Norge har derfor ikke fått garantier for bortfall av anti-dumping anklager. Dette viktige feltet er imidlertid under videre diskusjon med håp om å finne løsninger.

EØS-avtalen gir tollfrihet fra 1.1 1993 for fisk og fiskeprodukter som fersk og frossen torsk, hyse, sei, kveite, blåkveite, ferske fileter av disse artene samt fiskepinner og kaviar. For levende fisk, de øvrige ferske og frosne fiskeprodukter, øvrige fiskefileter, skaldyr og bløtdyr og de gjenstående bearbejdede produktene, vil det bli en tollreduksjon på 70% innen 1997. Det blir ingen endring for laks, sild, makrell og reker, samt bearbejdede varer av disse fiskesortene (hermetikk).

(Kilde: EØS-avtalen – det endelige resultat. NHO – februar 1992.)

Hvorfor et indre marked?

Det indre marked skal virkeliggjøre intensjonene fra Romatraktaten gjennom fjerning av grenser og restriksjoner og resultere i fri bevegelse for varer, personer, tjenester og kapital. Industriens konkurranseevne skal forbedres og en skal ivareta samfunnets krav til sikkerhet, helse og miljø. Tidligere har en ikke fått dette til fordi enkeltland stadig har unngått intensjonene og istedet bygd opp handelshindringer.

De siste års utvikling fra 1985 med hvitboken om gjennomføring av det indre marked, ble igangsatt fordi det skal bli en måte for medlemslandene til å forbedre sin konkurransekraft. Særlig har en ønske om å demme opp mot den sterke handelskonkurransen fra Japan og USA. Ved å sette krav til egne bedrifter ønsker EF å få til forbedring i de ulike næringer. Kravene fastsettes som myndighetskrav i regelverk; direktiver og forordninger, og gjennom å oppfordre produsenter til å kreve mer av sine leverandører i form av spesifiserte produktkrav og krav om å etablere kvalitetsstyring. I denne sammenheng vil et økende antall kunder kreve at leverandørene også blir sertifisert etter internasjonale standarder, f.eks. ISO-9000 serien.

På denne måte regner en med at EF-bedriftene vil styrke seg i konkurransen mot de utenfor. Nivået på kravene er tilpasset egen industri for ikke å utelukke denne dersom den er svak på enkelte felt eller i enkelte områder. Det er en forutsetning at dersom kravene er oppfylt skal en hindre konkurransevridning både innen EF og mot bedrifter i 3. land. Myndighetskravene er minstekrav. Det indre marked vil generelt utvikle seg til å bli et mer krevende marked som seriøse norske eksportører kan gjøre gode avtaler i. Fortsatt vil EF-landene være svært forskjellige og bestå av mange ulike markeder som vil sette spesielle krav til våre leveranser og produkter.

Målsettingen med det indre marked er å få til fri bevegelse av varer innen EF-området, dvs. fjerne handelshinder. Dette fører til at grensekontrollen rettes mot 3. land og skal utføres ved inngang til markedet. I arbeidet for å få til denne utviklingen foretas det en harmonisering av de ulike lands regelverk. Dette resulterer igjen i behov for nye regler som av

EF-kommisjonen gis i form av rådforordninger og rådsdirektiver (se egen definisjon).

Myndighetskrav og markedskrav

EF-kommisjonens siktemål for næringsmiddelsektoren er å innføre harmoniserende bestemmelser bare på de områder som vedrører beskyttelse av forbrukeren, miljøet, den offentlige sunnhet og lovlighet av handelstransaksjoner. Vi betegner dette som Helse-, Miljø- og Sikkerhetsområdet. For EFs fiskeripolitikk er hovedsiktemålet å bedre hygien, kvaliteten, behandling og emballering av fiskevarer for å øke produktiviteten og verdiskapningen, og tilfredsstillende kundenes krav til produktene.

På de områder der det ikke er vedtatt harmoniseringsbestemmelser, praktiseres et gjensidighetsprinsipp som sier at en vare som er lovlig produsert i et EF-land fritt skal kunne omsettes i andre EF-land. Dette viktige prinsipp kalles også «Cassis de Dijon» – prinsippet.

I praksis må vi altså forholde oss til to hovedområder av krav – også innen EF;

MYNDIGHETSKRAV

– Forordninger og Direktiv (lover og regler)

MARKEDSKRAV

– Kundeavtaler og Produktspesifikasjoner

De bestemmelser som angår næringsmidler er i hovedsak gitt som direktiver og forordninger, som har følgende definisjon;

Direktiv har ikke direkte rettskraft i medlemslandene, men forutsetter at medlemslandene tilpasser egen lovgivning slik at den er i tråd med direktivene. Gene-

relle bestemmelser er på næringsmiddelområdet gitt som direktiver.

Forordning er bindende lov og direkte rettskraftig i de enkelte medlemsland. (Bestemmelsene om markedsorganisasjon og felles handelsnormer for fiskevarer er gitt som forordning.)

For fiskerinæringen er det 4 viktige dokumenter:

Rådsdirektiv	91/493	Fisk og fiskevarer
Rådsdirektiv	91/492	Skjell
Rådsdirektiv	91/67	Akvakulturdyr og -produkter
Rådsforordning	76/103	Markedsnormer

To andre direktiv er også viktige. De inngår ikke i EØS-avtalen:

Rådsdirektiv	89/662	Grensekontroll, EF
Rådsdirektiv	90/675	Grensekontroll, 3. land

Grensekontroll

Fisk og fiskevarer, skjell og akvaprodukter er i EF-bestemmelsene vurdert sammen med animalske produkter pga. smittefare med levende fisk og pga. næringsmiddelhygiene betraktninger som er felles for kjøtt, melk og fisk. I kontrollsammenheng forvaltes de av veterinærkontrollen, som også dekker næringsmiddelkontrollen.

Norge har reservert seg mot at grensekontrollen innen EØS skal oppheves fordi vi har meget god status mht. dyresykdommer. EF har reagert ved å trekke veterinærkontrolldirektivet – som også dekker

næringsmiddelkontroll, ut av EØS-avtalen med Norge. EF vil derfor stå fritt til å fastlegge grensekontrollrutiner for animalske produkter – herunder fisk og fiskevarer fra Norge. Dette vil være en dokument- og identitetskontroll ved grensepassasje. Det vil derfor ikke eksistere et åpent indre marked uten grensekontroll for Norge, selv med EØS-avtale. Norge blir i dette henseende å betrakte som et 3. land.

Det er ennå ikke avklart hva som vil skje med hensyn til grensekontrollen og attestasjonsrutinene, men myndighetene arbeider med spørsmålet.

I direktiv 89/662 finnes bestemmelser om at «Produkter skal under hele transporten fram til mottaker være ledsaget av et sunnhets- eller hygienesertifikat».

Dette gjelder alle bedrifter, både i medlemsland og i 3. land. Det er ikke nevnt i direktivene at disse krav kan fravikes.

Dersom vi, når det gjelder de andre aktuelle direktiver, fyller de nødvendige krav, vil unntaket fra veterinærkontrolldirektivet neppe bli avgjørende for fisk og fiskevareeksporten. EFs kontrollnivå skal være avhengig av hvor godt samsvar det er mellom EFs bestemmelser og det norske regelverket og norsk praksis, og den garanti vi kan gi for at EF bestemmelsene overholdes. Fiskeridirektoratets kontrollverk har hatt en detaljert gjennomgang av EFs regelverk og sammenlignet det mot det norske. I en rapport konkluderes det med at bare mindre endringer må gjøres før en kan si at det er samsvar mellom systemene. Dette skal kunne gi norske produsenter lik behandling med EF-produsentene ettersom det norske regelverk allerede er anerkjent i EF.

Egenkontroll

Krav om egenkontroll framkommer i Rådskommisjonsdirektiv 91/493 EF, om fisk og fiskeprodukter. Dette er et viktig krav som norsk fiskerinæring må etterkomme for å eksportere til det indre marked. Begrepet egen-

kontroll brukes noe forskjellig. I artikkel 6 i direktiv 91/493 vises direkte til at egenkontrollen skal være basert på kritisk kontroll-punktsanalyse, se senere. I en bredere definisjon kan egenkontroll være de bedriftsinterne rutiner som skal sikre mot uønsket avvik i produksjonen og sikre at spesifiserte kundekrav blir oppfylt. Kravet om egenkontroll er spesielt for fisk og fiskevarer og gjelder ikke for næringsmidler generelt. Derfor har SNT diskutert behovet for at egenkontrollkravet skal gis i lovs form i Norge.

Grensekontrollen skal som nevnt opphøre innen EF og innen et eventuelt EØS-område. Kontrollen skal overføres til det enkelte medlemsland og videre til den enkelte produksjonsbedrift som blir avkrevd system for egenkontroll på produksjonsstedet. Dette er nytt og finnes ikke i norsk regelverk i dag. På denne måten møter norske produsenter et nytt formelt krav. Det kreves på denne måte økende tillit mellom produsent og kunde. Denne tillit kan utvikles gjennom vanlig handels-samarbeid, men også gjennom planlagte tiltak for å skape tillit til egen bedrift bla. gjennom arbeid med sertifiseringsordninger og å innføre egenkontroll som en integrert del av kvalitetsstyringssystemene.

Kravet om egenkontroll er viktig for norsk fiskerinæring og det er naturlig at dette tas inn i norsk regelverk – uansett tilknytningsform til EF. Et slikt krav møter næringen ikke bare i EF-området, men også i Canada og etterhvert i USA. Det vil helt sikkert være nyttig også ved eksport til andre viktige markeder – f.eks. Japan. I praksis vil det være et godt tiltak som på kort sikt vil redusere den samlede kontrollmengde i bedriftene og derved bidra til bedre lønnsomhet.

Egenkontrollfunksjonen kan legges inn under internkontrollkapittelet i bedriftens kvalitetshåndbok, der en dokumenterer krav fra myndigheter og kunder. Norske bedrifter har allerede fra 01.01.92 møtt lovens krav om intern kontroll. Dette gjelder Arbeidsmiljøloven, Forurensingsloven, Lov om brann og eks-

pløsjonsvern m.fl. som dekker klare myndighetskrav som bedriftene *må* følge. Egenkontroll-kravet fra EF er et annet myndighetskrav som også *må* følges ved eksport til EF.

Det kan derfor dokumenteres i kapittelet om intern kontroll.

Egenkontrollkravet i EF's direktiv om fisk og fiskevarer er som nevnt et av de krav som er nye for norsk fiskeindustri. Egenkontrollen i bedriften skal være basert på såkalt «Kritisk Kontrollpunkt Analyse», på engelsk kalt HACCP; «Hazard Analyses Critical Control Points». Det innebærer at bedriften som en del av egenkontrollen skal arbeide systematisk med:

- Risikoanalyse
- Identifisere kritiske prosesser
- Fastsette metoder for kontroll og overvåking
- Prøvetaking
- Registrering og dokumentasjon
- Avviksbehandling og korrigerende tiltak

I Norge har mange bedrifter allerede slike systemer, men de er ofte ikke satt i system og de er ikke dokumentert. Arbeidet med innføring av kvalitetsstyring i norsk fiskerinæring har disse aktivitetene som særlig viktige arbeidsområder.

Gjennom egenkontrollen og den kompetente myndighets oppfølging av at den foregår som planlagt, skal konsumenten sikres at fiskeproduktene er hygienemessig av tilfredsstillende kvalitet. De grenseverdier som skal gjelde og de metoder som skal benyttes for å kontrollere og dokumentere at kravene er fulgt, er ikke ferdig beskrevet ennå. Det er likevel klart at

de sensoriske (organoleptiske) metoder for kvalitetsbestemmelse av fisk fortsatt vil være viktige.

Godkjenning av bedrifter

De bedrifter som skal eksportere til EF må være godkjent av eksportlandets kompetente myndighet, direktiv 91/493 EF. I Norge vil dette være Fiskeridirektoratets Kontrollverk og en antar at de bedrifter som står i listen over godkjente produksjonsbedrifter vil kunne godkjennes også for eksport til EF. De krav som skal dekkes omfatter bygningsmessige krav og krav til driftshygienisk standard. De norske kvalitetsforskriftene og annet regelverk dekker i hovedsak kravene. Som allerede nevnt er det viktigste nye kravet det som gjelder egenkontroll og som allerede er omtalt. Videre er det krav om kontinuerlig overvåking og dokumentasjon av temperatur i fryserom. De andre krav bør enkelt kunne tilpasses det norske regelverket bl.a om kontroll av innholdet av parasitter og stoffet histamin, som særlig finnes i dårlig behandlet makrellfisk.

Sykdomssertifikat

Direktiv 91/67 EF, har som mål å hindre smittespredning fra akvakultur gjennom å etablere oversikt over sykdomsutbrudd ved soneinndeling. Videre er det ved eksport til EF krav om helsesertifikat.

I dette akvakulturdyrordirektivet sies det også at alle dyr og produkter skal ha sertifikat. Dette var for Norge et urimelig krav og attestasjonskravet ved grensekontroll er videreføret og gjelder nå ikke død fisk, bare levende akvadyr og rogn/melke. Det er uklart hvordan kravet om oversikt over områder som

Kvalitets-
bedømming av
oppdrettslaks.

er sykdomssmittet kan virke inn for omsetning av usløyd fisk. Dette angår særlig sykdommen infeksjons lakseanemi (ILA).

Merking

Kravet om merking av varer er omtalt i en rekke direktiv, bl.a. direktiv 89/396. Statens Næringsmiddeltilsyn gikk gjennom norsk regelverk og sammenlignet med EFs, for to år siden. De kom til at det generelt er godt samsvar mellom norske forskrifter og EFs krav. For ferdigpakkede næringsmidler (konsumpakninger) vil en foreslå at følgende endrede krav blir tatt inn i norske merkeforskrifter:

- holdbarhetsmerking (små endringer)
- deklarasjon av næringsverdi (frivillig i Norge)
- sammensatte ingredienser
- lot-merking (regler/praksis mangler)

Vi mangler en del bestemmelser for «ikke ferdigpakkede fiskevarer» og det går på følgende merkekrav:

- klassifisering av ferskhet og størrelse
- datomerking for klassifisering og forsendelse
- opprinnelsesland

Generelt kan en si at dette er krav som samsvarer godt med krav innen kvalitetsstyring der en må gi mulighet for sporbarhet, dvs. finne ut hvor og når produkter er produsert dersom det oppstår feil eller uoverensstemmelser.

Skjell

Dette direktiv, 91/492 EF, setter nøye krav til hygiene ved produksjon og salg av skjell. Ettersom dette er et svært viktig område innen EF er kravene detaljerte og krever overvåking av hele produksjonskjeden fra vannkvalitet til produkt. En vektlegger klart samspillet mellom bedriftens etablerte egenkontroll og det offentlige tilsyn med virksomheten.

Umiddelbart har direktivet mindre betydning i Norge fordi vi har liten skjellproduksjon. Akvakulturdyrdirektivet er betydelig mindre spesifisert. Kanskje kan skjelldirektivet bli en mal for krav som akvakulturdyr-direktivet kan utvides med om noen tid. Norsk fiskeoppdrettsnæring bør derfor være forberedt på dette og sørge for gode rutiner for dokumentasjon av hele produksjonsprosessen. Et eksempel på at vi ligger godt an er den norske plan for havmiljøovervåking

som kan skaffe nødvendig informasjon og dokumentasjon til markedenes framtidige krav om å få levert ikke-forurensede næringsmidler.

I rådsdirektiv 91/493 er det gitt generelle krav om at produkter ikke skal representere noen helseisiko for forbrukeren. Bruk av analysemetoder og grenseverdier er ennå ikke fastsatt. Dersom krav, lignende med de i skjelldirektivet, ikke fastsettes i direktivform vil gode norske rutiner likevel kunne gi fortrinn ved dokumentasjon i markedet.

Emballasje

Det er ikke enhetlige krav på feltet emballasje innen EF. Det er en drakamp mellom EF-Kommisjonen og enkelte medlemsland om hvilke krav en skal sette. Dette har resultert i at enkelte land har iverksatt egne regelverk som er meget strenge, f.eks Tyskland gjennom sin «Töpferlovgivning» i 1991. Denne gjelder hele industrien og omfatter innsamlingsplikt, pantsystemer og avgiftsbelegging for å unngå eller redusere avfallsmengden. Norsk laksenæring har allerede møtt slike krav i Tyskland om gjenbruk eller å returnere kassene av isopor. Det har imidlertid blitt nødvendig med dispensasjoner og utsettelse for ikke å stoppe all handel, men det er tydelig at det vil settes strenge krav til emballasjeb Bruken i hele EF området.

Konklusjon

Det er få endringer som er nødvendige i det norske lovverket for at norsk fiskerinæring skal kunne konkurrere på like fot i EFs indre marked fra januar 1993. Det viktigste er å innføre *egenkontroll* basert på kritisk kontrollpunkts analyse. Dette er en viktig utfordring som mange bedrifter allerede har tatt, gjennom sitt systematiske arbeid med innføring av kvalitetssikringssystemer i bedriftene.

Videre er det behov for mindre endringer i merkebestemmelsene noe som i praksis ikke bør by på problemer. Formålet er å kunne bedre sporbarheten på det enkelte eksporterte parti. Det er noe uklart hvordan kravet om attestasjoner av alle enkeltpartier skal praktiseres. Det kan føre til stort merarbeid i Norge og det er mulig at det kan brukes som teknisk handelshindring. Myndighetene følger opp dette området nøye. Også i forbindelse med grensekontrollen er Norges situasjon ikke helt klar fordi vi er å betrakte som 3.land. Konsekvensene følges også her nøye av norske myndigheter.

NR. 7/8
1992

ABONNÉR PÅ FISKETS GANG

Penger å tjene på ny etikettmaskin

En ny etikettmaskin for laks har vakt oppsikt hos produsentene. En stor og lett synlig etikett rundt sporen, med firmamerke og produktopplysninger vil være langt billigere og mer praktisk enn dagens klips. Dessuten er man helgardert mot at merket overføres til laks av andre kvalitetssorteringer. Maskinen kan dessuten kobles opp mot vekt og datasystem, slik at vekten av hver fisk, kartong, palle etc. blir påført, noe som vil gi en salgsvektøkning i forhold til dagens praksis med 300 gram automatisk tarering av hver kasse.

Det er Arvid Hansen i Fimex A/S på Lepsøy som er arkitekten bak den nå mønsterbeskyttede metoden, blant annet i samarbeid med MOWI A/S.

– All teknikk er kjent fra før, men jeg har satt det hele i system, sier Hansen som har lang fartstid i etikeringsbransjen. Bl.a. var han den første som begynte med selvklebende etiketter, og den eneste som fremdeles er på banen.

«Bedre enn klips»

– Utgangspunktet var at dagens klips etter min mening er alt for dyr med 60 øre pr. stk. Vi vet også at man kan glemme å fjerne den fra laksehodet når dette går til oppmaling. Resultatet er at dyrene kan få metall i seg og oppmalingsmaskinene kan bli ødelagte. Dessuten er det jo fullt mulig for f.eks. importøren å overføre klipsen til andre kvalitetssorteringer, mener Hansen. Han hevder at dette er umulig med dette maskinelt festede merket som følge av en sterk lim og kryssmerke som gjør at merket revner når det blir forsøkt fjernet.

Individuell veiing

På etiketten kan produktopplysninger som pakkedato, produksjonsnr., og merdnr. påføres automatisk. – Dessuten kan vekt legges inn som en tilleggsopplysning. Forskriftene krever at det i dag automatisk

Arvid Hansen

tareres 300 gram pr. kasse, altså 2 prosent. Vel og merke dersom man ikke har veiet hver enkelt laks. Når laksen transporteres i kasser med is vil vekten øke og vektsvinn kan dermed ikke forekomme. Ved individuell veiing kan man summere vekten av det antall fisk som er i kassen og det er opp til eksportøren å avgjøre hvor mange desimaler han vil bruke. Det er et tankekors at med dagens laksepris på 40 kroner kiloen er verdien 4 øre pr. gram, sier Hansen.

– En ting er laksen, men hva med torsken. Hvor mye «gir» vi bort her? Vi er dyktige i behandlingen av fisken, men dette med veiing er et sorgelig forsømt kapittel, mener Arvid Hansen.

FG Per-Marius Larsen

Fig. 1. Maskinen er tilpasset for eksisterende pakkelinjer.

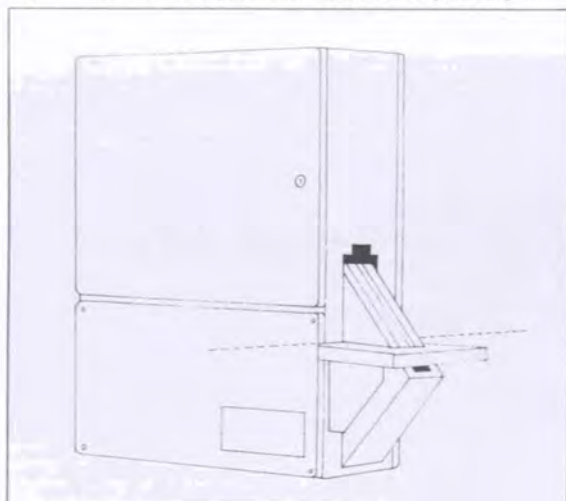
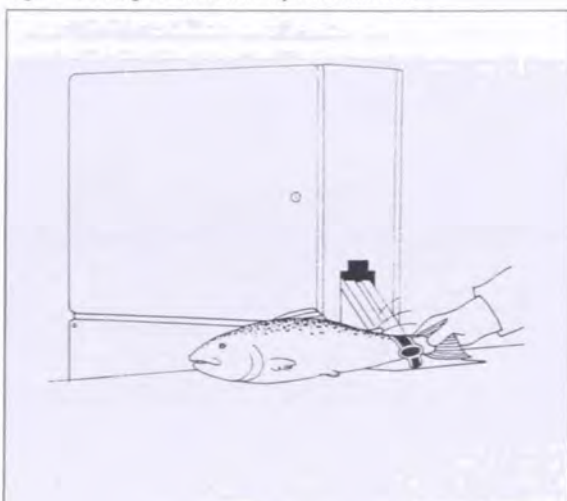

Fig. 2. Festing av etiketten skjer automatisk.

Satellitter og data åpner for nye muligheter:

Nye systemer kan revolusjonere norsk fiskerikontroll

Kontrollarbeidet innenfor norske fiskerier står foran en revolusjon i løpet av de nærmeste årene. Forskningsmiljøene, og særlig Fiskeriforskning ved sitt IT-program, arbeider med løsninger som kan sette kontrollmulighetene i en helt annen stilling enn i dag.

Forfatteren:

Inspektør
Helge Østergreen

Helge Østergreen er inspektør ved Fiskeridirektoratets Kontrollverk i Ålesund. Til daglig arbeider han særlig med ressurs- og reguleringskontroll i fiskeriene. Han er således velkjent med de fleste problemstillinger som reises i artikkelen.

Dette innlegget er ment som et bidrag til debatten om hvordan den fremtidige kontrollen med uttak av fiskeressursene skal tilrettelegges for en mest mulig effektiv utøvelse av dette arbeidet. Videre ønsker Østergreen å påpeke de muligheter satellitt og data-teknologien gir forvaltningen uten uoverkommelige hindringer av teknologisk art.

Østergreen har for øvrig foreslått metoder for kontroll av fiskeriene og da særlig innen makrellsektoren.

Samordningen av databaser og kobling til et avansert satellittsystem for posisjonsbestemmelse er ingredienser i et norsk opplegg, som er i ferd med å se dagens lys. Det har vakt betydelig interesse, også utenfor landets grenser.

For kontrollørene, som følger kvanta og fiskeslag, både før og etter de er landet blir hverdagen en annen. Arbeidskapasiteten øker, mulighetene for kontroll blir flere, og alle typer resultater kommer mye raskere fram. En kontrollør på havet vil med få tastetrykk på en datamaskin, raskt få frem siste nytt om et hvert fartøy han har rundt seg. Informasjon det tidligere tok dager å skaffe, fra fangst dagbøker, om fangst- og seilingsposisjoner eller annet, kommer fram på skjermen i løpet av sekunder.

Endringer av arbeidsprosesser

Men også i andre ledd blir det endringer av arbeidsprosesser. Både fiskeren på feltet, og kontoristen på salgslaget må innstille seg på det. Bokstaver og tall byttes ut med bits og bytes, som det heter på data-språket. Papiret forsvinner i enda større grad, og mer tid blir brukt foran «skjermen». Men, som vi skal se; gevinstene er formidable.

Slik situasjonen er i dag har meningene mildt sagt vært delte når det gjelder de fangstdata som samles inn. I en pressemelding fra Havforskningsinstituttet 10. januar i år, heter det for eksempel:

«upålitelige fangstopp-gaver har forskerne forsøkt å erstatte ved hjelp av kostbare forskningstokt. Men slike fiskeriuavhengige data kan for mange fiskebestander aldri bli noen fullgod erstatning for gode fiskeristatistikker».

Sentrale dokumenter

De såkalte sluttseddel-dokumentene er helt sentrale for de fangstdata forskere, myndigheter og kontrollinstanser arbeider med. Fiskeristatistikker baseres for en stor del på dem. De utferdiges av selger og kjøper etter avsluttet leveranse fra fiskefartøyene. Selve sluttsedlene fra fiskefartøyet til fiskesalgslaget inneholder opplysninger om fangstfelt, fiskeslag, kvantum, for å nevne noe.

Feilaktig utfylling av sluttseddel-dokument får innvirkning på fangststatistikken. Det kan skje om leveranse av torsk blir oppført feilaktig som sei. Gjennom fangststatistikken får havforskerne da for høyt registrert uttak av sei. Slik kan de komme til å arbeide med feil grunnlag når de skal tilrå fangstuttak av de ulike fiskeslag.

En annen viktig opplysning sluttseddel-dokumentet inneholder, er hvilket felt fisken er fanget i. Flere fiskeslag er i kvotesammenheng fastsatt med basis i

uttak nord for 62°. Ved fiske etter det samme fiske-slag sør for 62° kan fisket etter arten være uten kvotemessige restriksjoner.

Fristende mulighet

Dagens situasjon med store kvoteavgrensinger i forhold til fangstkapasitet, kan gjøre det fristende å føre på slutteddelen, at fangsten, eller deler av denne, er tatt sør for 62°, selv om den reelt sett er fisket nord for 62°. I denne sammenheng kan norsk arktisk torsk bli oppført i slutteddelen som fangst i Nordsjøen og slik bli registrert som nordsjøtorsk.

Det forvaltningsmessige kontrollansvar i fiskeriene er i dag tredelt. Kystvakten har ansvaret for at gjeldene regelverk blir overholdt i norsk økonomisk sone til fire nautiske mil. Fiskeridirektoratets kontrollverk har ansvaret for kontroll av fiskeriene innenfor fire nautiske mil. Salgslagene har ansvaret for å følge opp kvoter, og eventuell inndragning av overfiske.

I forbindelse med fiskeoperasjoner og fangststatistikker er det relevant å drøfte eventuell ulovlig dumping og neddreping av fisk, som et tillegg til selve fangstregistreringen. I lengre tid har det versert rykter og påstander om slik aktivitet, særlig i makrell- og sildefiskeriene.

En rekke tiltak

Det er blitt iverksatt en rekke tiltak for å hindre eventuell dumping. I 1991 har det vært inspektører om bord i fartøyer under avviklingen av det fartøyregulerte fisket etter makrell. Erfaringene med ordningen, så langt, er positive. Imidlertid må en ta i betraktning at det kun er kapasitet til å holde inspektør om bord i et meget begrenset antall fartøyer i en sesong.

Av andre tiltak som er iverksatt er innføringen av G6-avregning av kvoten for ringnotflåten. Ordningen bygger på at et fartøy i en makrellsesong får fastsatt en maksimal prosent av makrell over 600 gram av samlet kvote. Innblandingsprosenten av makrell over 600 gram fastsettes av Fiskeridirektøren etter anbefaling fra Havforskningsinstituttet.

«Politisk» beslutning

Den innblandingsprosent Fiskeridirektøren bestemmer er en «politisk» beslutning. Den bestemmes nemlig ut fra hva man antar er naturlig kvantum av makrell over 600 gram i en fangst. Beslutningen er altså ikke resultat av konkrete målinger i den aktuelle fangsten.

Før ordningen ble innført viste det seg at mange fangster hadde en unaturlig høy andel av makrell over 600 gram. «Tilfeldigvis» betales denne bedre på det store, japanske markedet enn mindre makrell.

Ordningen har vært utsatt for en årviss debatt omkring hvorvidt den fastsatte innblandingsprosent har vært korrekt. Debatten har vært ført særlig av den del av flåten som har fått inndradd verdien av den fangsten som overskyter fastsatt innblandingsprosent av stor makrell.

Muligheter for forbedringer

Norges Fiskeriforskningsråd har i en årrekke arbeidet for å bedre kontrollmulighetene innenfor fiskeriene.

Man har også ønsket å gjøre statistikk materialet sikrere og mer korrekt. Et annet mål har vært å få dette fortært gjennom alle «irreganger» det skal passere. Dette gjelder helt fra havet, via salgslag, til det kan brukes av myndigheter, statistikkførere, samfunnsvitere og andre. Og selvsagt, alle helst i samme tilstand som råvarene materialet skal fortelle om: Ferskest mulig.

Tre prosjekter har stått i fokus i denne sammenheng. Disse representerer det nye innenfor databehandling, og overvåking med satellitter, som jeg nevnte innledningsvis. Prosjektene er; «Standardiseringsprosjektet», «Slutteddelsprosjektet» og «Elektronisk fangst dagbok». I «Standardiseringsprosjektet» har forskningsmiljøet i samarbeid med salgslag og forvaltning arbeidet med å finne omforentlige koder for alle fiskeslag og leveranseform. F.eks. torsk med eller uten hode. I dag har hvert salgslag sin kode, og dette skaper konverteringsproblemer i Fiskeridirektoratet. «Slutteddelsprosjektet» og «Elektronisk fangst dagbok» vil fungere som databaser. Kobler man til en ny tredje database som består av fiskerimantall og merkeregisteret kan de, etter mitt skjønn, bidra til nærmest en revolusjon innen kontrollarbeidet. Nedenfor vil jeg ta for meg prosjektene, og systemet for navigasjon ved hjelp av satellitter mer detaljert.

Elektroniske fangst dagbøker

Det er allerede igangsatt forsøk med sikte på å innføre elektroniske fangst dagbøker i fiskeflåten. Også andre nasjoner har vurdert innføring av liknende systemer i sin fiskeriforvaltning. De følger utviklingen i Norge svært nøye.

Prinsippet for elektroniske fangst dagbøker bygger på et dataprogram der fangsten registreres på en dataskjerm istedenfor papirbasert fangst dagbok.

Det er innebygget en funksjon i dataprogrammene, som gjør det umulig å endre opplysningene etter en viss tid. Fartøyets posisjon settes inn i den elektroniske dagboksidens automatisk. Mannskapet kan ikke endre denne opplysningen.

Overføringen av informasjon skjer ved hjelp av satellitt, fra fiskeflåten til en mottaksentral for slik informasjon i Fiskeridirektoratet. Etter mottak og lagring i sentral kan denne så hentes ut av kystvaktskip og fiskeriforvaltningen, f.eks. Kontrollverket.

Meget store fordeler

Fordelen ved å ta i bruk et slikt system er meget store. Inspektøren på et kystvaktskip kan i ro og mak sitte ved en dataskjerm og velge ut de fartøyer som er mest aktuelle for kontroll. I dag må inspektøren stole på sin erfaring og sitt kjennskap til flåten, som ligger rundt ham.

Informasjonene fra systemet kan også gi rasjonaliseringsgevinster når fangstene som leveres, skal kontrolleres. Denne kontrollen har vesentlig betydning når størrelsen på nye kvoter skal avregnes. Jo bedre man vet hvilke kvanta som er landet, jo riktiger kan nye kvoter fastsettes.

Mindre fiskefartøyer er i dag ikke pålagt føring av fangst dagbok. Arbeidspress og øvrige belastninger

ville gi praktiske problemer dersom små fartøyer, som enmannsjarker pålegges å føre korrekt fangst-dagbok. I det fartøykvoteregulerte fisket etter torsk, er det likevel ønskelig å ha kontrollmuligheter med fartøyets posisjoner.

Man kan installere ferdskrifer i den del av fiskeflåten som ikke omfattes av fangst dagbokføring.

Satellitter og skipsposisjon

Global Positioning System, eller GPS, som er daglig-tale, gjør det mulig med satellitteknologi å bestemme posisjonen til ethvert fartøy over hele verden 24 timer i døgnet.

Dette kan nå skje med en presisjon på under 100 meter. GPS systemet er på full fart inn i kystflåten. Kobler man til en låst plotter, med elektronisk lagring av data for fart, posisjon og maskineri, vil det i ettertid være kurant å gjennomgå fartøyets ferd og adferd.

Et annet alternativ kan være å installere en WHF-sender, som er kodet om til en egen kanal, med selektivt oppkall og egen kode. Ved hjelp av en datamaskin med plotteskjerm, kan kontrollinstansen kalle opp fartøykoden, for deretter å få frem på skjermen ombord i kontrollfartøyet hvor fartøyet befinner seg.

I kontroll av det kvoteregulerte fisket etter torsk, nord for 62°, kan dette være til uvurderlig hjelp å kunne fastslå hvorvidt fartøyet i virkeligheten har tatt fangst sør for 62°.

Svært interessant kontrollmulighet

I det fartøy-kvoteregulerte fisket etter norsk vårgyten-de sild, kan også denne kontrollmuligheten være svært interessant. Har fartøyet reelt vært nyttet i fisket, eller har et annet fartøy tatt fangsten, som «stand in»? «Stand in»-fartøyet, som ikke har kvote, kan kjøpe fra et som har, og som kan tjene godt, uten å fiske en eneste sild.

Også andre uregelmessigheter, som ulovlig fiske-dumping, blir lette å oppdage.

Britiske myndigheter har for flere år siden pålagt skip, som dumper avfall i havet, å installere utstyr, som gjør det mulig å kartlegge fartøyenes ferd og adferd til sjøs.

AP Navigator har utviklet et elektronisk system, som plasseres på pumper, luker og ventiler og registrerer når disse blir aktivert.

Systemet forhindrer at skip dumper avfall i strid med regelverket.

Registreres i verdensrommet

Ute i verdensrommet registrerer satellittene enhver aktivisering av utstyret. Signalene sendes med superfart til databaser på land. I neste omgang går de videre til myndighetene ved hjelp av mobiltelefon. I ettertid kan seilassen kartlegges for å kontrollere at den er skjedd i samsvar med gitte tillatelser.

Uten en inngående kjennskap til systemet vil jeg tro at noe lignende relativt lett kan tilpasses den norske ringnotflåten. Som kjent benytter denne flåten pumper til å laste fangsten om bord i fartøyet, og i stor utstrekning også ved lossing.

Elektroniske sluttsedler

Når det gjelder dagens sluttsedler, er myndighetene hemmet av at informasjonen sedlene skal gi kommer for sent frem dit den skal. I verste fall kan det slå ut i at et fiskeslag kan være betydelig overfisket før man har fått klarhet i situasjonen. Men, også her er betydelige raskere «saksgang» i emning.

Innsamling av fangstdata baseres i dag i stor utstrekning på at fiskekjøper skriver ut sluttsedler manuelt og sender denne i posten til salgslagene.

I salgslagene blir sluttseddelinformasjonen punchet inn i et datasystem. Informasjonen blir så over-sendt til Fiskeridirektoratet på disketter for bearbeiding.

Dagens system er både tidkrevende og kostbart. Det tar inntil fire uker fra fangsten blir levert og sluttseddel skrevet ut til forvaltningen har fått oppdatert reelle fangsttall. Dette kan føre til problemer ved at Fiskeridirektoratet får inn informasjonen så sent at totalkvoten av et fiskeslag, som nevnt foran, kan være betydelig overfisket før de nødvendige tiltak blir truffet.

Registreres bare en gang

Overgang til et elektronisk sluttseddelssystem går i korte trekk ut på at fangstdata kun blir registrert en gang, i fangstmottakledet. Informasjonen blir så overført ved hjelp av datakommunikasjon til det aktuelle salgslag. Etter bearbeiding i salgslaget kan fangstinformasjonen overføres til Fiskeridirektoratet etter 1–2 dager.

Ved å samkjøre de to registrene vil en få frem et «regnskap», hvor fangst dagboken vil danne grunnlaget for kontroll opp mot sluttseddelen. I systemet kan det innarbeides en avviksrapport hvor differansen mellom beregnede og virkelig leveranse kommer frem.

Elektroniske sunnhetsattester

Kontrollverket utsteder årlig en stor mengde attester til fiskerinæringen. Attestene utstedes på basis av kontrollerte fiskepartier.

Slik kontroll foretar Kontrollverkets inspektører av f.eks. eksportpartier ved kontrollstasjoner langs hele kysten. Etter kontroll ringer inspektøren, eller sender melding til det av Kontrollverkets kontorer der eksportøren ønsker det nødvendige dokumentet utstedt.

Dette arbeidet kan rasjonaliseres ved at Fiskeridirektoratet går til anskaffelse av utstyr for online datakommunikasjon mellom de ulike kontorer.

For enkelte tenker jeg meg systemet oppbygd på en liknende måte som det norske bankvesen har utviklet for sine filialnett.

Vare settes inn på egen «konto»

Etter avsluttet kontroll kan inspektøren legge inn de aktuelle opplysninger om et vareparti i dataanlegget. Ved hjelp av en identifikasjon blir varen «innsatt» på fiskebrukets «konto» i databasen. Inne i dette data-anlegget ligger fiskebruksregisteret lagret. Når eksportfirmaet så går til kontrollverkets kontor for å få

utstedt de nødvendige dokumenter, kan kontormedarbeideren ved ett tastetrykk, se om varen er undersøkt eller ikke. På basis av det kontrollerte partiet, som er satt inn på «kontor», blir attest utstedt. Samtidig ble et uttak av varen registrert fra konto. Til enhver tid har man på denne måten oversikt over beholdningen på kontoen.

I dette dataregisteret kan også annen informasjon overføres, såsom J-meldinger, K-meldinger eller andre ting.

Jeg kan tilføye at Fiskeridirektoratet i utvalgssammenheng arbeider med å vurdere ulike løsninger for å effektivisere rutinene for attestasjon.

Fangstdagbøker og sluttседler

Den virkelig store gevinsten oppnår en ved å koble alle forannevnte dataregistre sammen i en stor enhet.

Tenk deg muligheten av at inspektøren i Kystvakten sitter ved en dataterminal om bord i kystvaktskipet. Han blar i de elektroniske fangstdagbøkene, som forteller om de fartøyene som ligger i fiske rundt kystvakten.

Inspektøren finner ut at han vil kontrollere fartøyet NN. Før han endelig bestemmer seg for inspeksjon, går han videre i det elektroniske sluttседdelregisteret og sammenholder fartøyet fangstdagbøker fra siste tur, med sluttседlene fra samme tur.

Inspektøren er usikker på sitt kontrollobjekts restkvote av torsk. Han finner ut at fartøyet ved starten på denne turen kun hadde igjen 500 kg av sin årskvot.

I fangstdagboken oppgir skipperen på fiskefartøyet, at han ikke fikk kvoteregulert fangst i siste hal. Inspektøren blar videre i det elektroniske fangstdagboksystemet, og finner at fartøyet som fisker på siden av det aktuelle kontrollobjektet, i siste hal fikk 5000 kg kvotebelagt fangst. Er det fartøyet han har planlagt å kontrollere et interessant objekt?

Tallmateriale som er ferskt

Hovedpoenget er ikke om kontrolløren aner «kokekeli-monke» eller ikke. Men, at han kan støtte seg til helt ferskt tallmateriale, hentet frem på sekunder.

Min konklusjon er altså at dagens teknologi, innenfor data og overvåking med satellitter, gir enorme muligheter for effektivisering av kontrollvirksomheten.

Det vil bli noe nær en fullstendig omveltning den dagen bare ett av de elementene jeg har nevnt tas i bruk i forvaltningen.

Ti år etter at George Orwells berømte bok 1984 skulle oppfylles, kan innholdet være reelt, i fiskerinæringen – på den andre siden av det gamle «jerntepet».

Regjeringen med Stortingets tilslutning besluttet i 1990 å gjennomføre Havbeiteprogrammet **PUSH** (Program for Utvikling og Stimulering av Havbeite). Programmet er basert på årelang forskning i flere miljøer. Programets mål er å styrke næringsgrunnlaget for Kyst-Norge gjennom et bærekraftig havbeite. PUSH-programmet skal klarlegge det biologiske, økologiske, juridiske og økonomiske grunnlaget for ny kystnæring basert på havbeite med laks, røye, torsk og hummer. Programmet skal gå til 1997/98. I 1992 ble det bevilget kr. 34 mill. til PUSH-programmet.

Prosjektmidler for 1993

Midlene for 1993 skal gå til utsetting av yngel av de nevnte arter samt oppfølging av tidligere utsett for å sikre programmets målsetning om utvikling av et økologisk forsvarlig og økonomisk lønnsomt havbeite. Kjøp av yngel (torsk) kan også bli aktuelt. Interesserte henvises til PUSH strategiplan av juni 1992.

Søkere må benytte særskilte søknadsskjema for tildeling av midler for 1993.

Søknadsfrist 1. september 1992.

PUSH strategiplan, søknadsskjema og ytterligere informasjon kan fås ved henvendelse til:

Havbeiteprogrammet PUSH

Skuteviksboder 1–2
5035 Bergen Sandviken
Telefon 05 31 52 60 – Fax 05 31 73 95

Fiskerinæringens Felles Kompetansestyre:

Felles krafttak for økt kompetanse!

– Vi går først og fremst inn i kortsiktige utdanningstilbud, som ikke uten videre lar seg innpasse i den formelle utdanningsstrukturen. Men vi satser på tilbud som gir kompetansegivende utdanning og høyere lønn. Det er sekretariatsleder May Britt Manin i Fiskerinæringens Felles Kompetansestyre (FFK) som sier dette. Manin kan opplyse at brikkene nå begynner å falle på plass i FFK, som skal være et samarbeidsorgan mellom organisasjonene innenfor fiske, fiskeoppdrett og fiskeindustri.

– Vi skal omsette i praksis de tilrådingene og tiltakene som er skissert i «Handlingsplan for ledelses- og kompetanseutvikling i norsk fiskerinæring», altså ingen liten oppgave, forteller May Britt Manin. – Vi skal blant annet vurdere den totale organiseringen av kompetansehevede tiltak og arbeide for å skape forståelse for dette i organisasjonene og i offentlige organer, sier hun.

Informasjon

Dette skal FFK gjøre gjennom informasjon om prosjekter og andre opplegg for arbeid med kompetansehevede tiltak i næringa, om forskningsprosjekter, informasjon til massemedia og informasjon for å skape rekruttering. – Vi skal dessuten samordne og utvikle kompetansehevede tiltak. Dette er viktig for unngå sløsing med midler ved at man sitter på hvert sitt nes og gjør det samme uten kontakt med hverandre. Videre har vi ansvaret for gjennomføring av prosjekter.

FFK har fått ansvaret for å disponere midler avsatt til kompetansehevede tiltak over Fiskerivtalen. I tillegg kommer eventuelle midler til samme formål på Fiskeridepartementets budsjett. Støtte skal gå til tiltak som vil:

- sikre den videre utbygging og gjennomføring av voksen opplæringstiltak i fiskerinæringen (f.eks. fagbrev, instruktørkurs)
- utvikle utdanningssystemet i næringen gjennom å fremme oppbygging av et helhetlig utdannings- og etterutdanningstilbud på alle nivåer ut over grunnutdanning (videregående skole), både for ledere, mellomledere og fagpersonell når det gjelder spesial- og spisskompetanse
- bidra til mer målrettet og systematisk formidling av resultater fra forsknings- og utviklingsvirksomhet, samt at næringsutøvernes behov lettere når fram til forsknings- og utviklingsmiljøene
- klarlegge kunnskapsbehovene i næringen og fremme tiltak for å oppnå samsvar mellom næringens kunnskapsbehov og de tilbud som blir gitt innenfor opplærings- og utdanningssystem
- stimulere til at ny kunnskap tas i bruk og kommer næringsutøverne til gode, f.eks. når det

- gjelder utvikling av nye ledelsesformer og organisatoriske løsninger som ledd i omstilling
- drive informasjon om utdanningstilbud både overfor næringsutøverne og skoleverket med sikte på rekruttering til næringen og å stimulere til økt interesse for fiskerirelatert utdanning.

FFK har eget sekretariat i Tromsø, men dette omfatter dessuten 2 prosjektledere på henholdsvis akvakultur og fiske og fangst med kontoradresse i Trondheim. En tredje prosjektleder innen fiskeindustri settes i høst og får kontor i sekretariatet i Tromsø. Styreformann er Arent M. Henriksen.

Kvinnemotivasjon

I Kontorfelleskap med FFK finner vi også Fiskerinæringens Kvinneutvalg(FKU), med Bente Lind Kassah som sekretariatsleder og Gunvor Holst som leder av utvalget.

Det var på bakgrunn av den negative utviklingen med forgubbing og fraflytting mange fiskerisamfunn har opplevd at Fiskeridepartementet i fjor oppnevnte FKU. Det er de 66 fiskeriavhengige utkantkommunene som skal prioriteres gjennom utvalgets støtte til ulike tiltak og prosjekter. Hovedmålet er å gjøre kommunene mer attraktive for kvinner gjennom blant annet støtteordninger for å motivere kvinner til å ta fiskerifaglig utdanning. Her kan man tilby utdanningsstipend, såkalt spisskompetansesestipend til kvinner på ledernivå og reisestøtte til kvinner som vil styrke sin kompetanse.

FKU går også inn med direkte støtte til ulike prosjekter som kan skape et mer variert arbeidsmarked for kvinner. Følgende prioritering blir gjort i rekkefølge: – Kvinneprosjekter innen fiske, oppdrett og videreføring, fiskerirelaterte prosjekter, samt prosjekter i gråsonen mellom fiskeri – og annen virksomhet.

FG Per-Marius Larsen

FG
NR. 7/8
1992

Kortsiktig kompetansegivende utdanning er et viktig stikkord for May Britt Manin og FFK.

FISKERI- POLITIKK I LOKAL- SAMFUNNET

Bok om samfunnspolitikk og kystzoneplanlegging

Norges Fiskarlag har, med støtte fra de såkalte Kompetansemidlene, nylig gitt ut boka «**FISKERIPOLITIKK I LOKALSAMFUNNET – håndbok i lokallagsarbeid, offentlig forvaltning og kystzoneplanlegging**». Boka – som er på 198 sider – er en gjennomrevidert og oppfrisket versjon av førsteutgaven som kom i 1988. For å skille disse, er 1992-utgaven blå – i motsetning til den røde førsteutgaven. Forfatteren er Ragnar Sandbæk som har sitt daglige virke som seksjonsleder i Fiskeridirektoratet.

Fiskarlaget har helt siden den «nye» plan- og bygningsloven kom i 1985 vært seg sitt ansvar bevisst. Fra og med nå av kan kommunene med denne nye bygningsloven i handa ta på seg sjøstøvlene, vasse ut i de nære sjøområdene og foreta mer eller mindre bindende planlegging av arealbruken og reguleringsformålene. Å planlegge i kystsonen eller i sjøområdene helt ut til grunnlinjene har følgelig blitt en ny beskjæftigelse selv om dette i og for seg ikke er noen ny planleggingsform, sier førstesekretær Arne R. Silseth i Norges Fiskarlag til Fiskets Gang.

Videre gir også den nye, kommunaliserte havneloven av 1984 kommunene større rett til å fatte egne beslutninger om utbygging og forvaltning innenfor havnedistriktene.

Sektorinteressenes inntogsmarsj

Men kommunen får ikke planlegge helt i fred. Vi kan her også tale om sektorinteressenes inntogsmarsj. Slik at det f.eks. for fiskeriforvaltningens vedkommende kan bli nødvendig å bruke både saltvannsfiskeloven og oppdrettsloven samt samarbeidsbestemmelsene i selve plan- og bygningsloven, fortsetter Silseth.

Målsettingen med slik arealplanlegging i nære sjøområder er å legge forholdene til rette slik at en unngår konflikter mellom de ulike brukerinteressene.

Etter plan- og bygningsloven har kommunene ansvar for at brukerinteressene blir tatt med på råd i planleggingsprosessen. De har videre en informasjonsplikt overfor de berørte parter, slik at de skal ha muligheter til å gjøre sin innflytelse gjeldende.

Svært mange interessegrupper er kommet på banen som fremtidige brukere og rettighetshavere til kystsonene, i tillegg til f.eks. fiskerne. Heretter vil det være opp til den enkelte borger i kystsamfunnet selv å ivareta sine interesser gjennom å delta i de lokale demokratiske beslutningsprosesser, oppfordrer Silseth.

Flertrinns-kurs

Norges Fiskarlag har i flere år arrangert flertrinns-kurs i «*Lokal samfunnspolitikk og kystzoneplanlegging*», hvor denne boka ligger i bunnen for kompetanseoppbyggingen. I år er kurstilbudets målgruppe utvidet til – ved siden av fiskere og fiskarkvinner – også å gjelde fiskeoppdrettere, fiskerirettledere, medlemmer av kommunale fiskerinemnder, medlemmer av fiskeristyrer, kommunepolitikere og kommunalt ansatte både fra rådmannskontorene og planleggings- og havneforvaltningssektoren, sier førstesekretær Arne Silseth.

Og så noen utdrag!

Øyvind Mårvik har vært formann i referansegruppa for dette prosjektet. Vi siterer fra forordet hans i boka førsteutgave:

«I gammel tid var kystzoneforvaltning et greit anliggende. Praktisk og brutalt.

Sjøkongene ble enige om hvem som skulle rå over det som lå til babord, og hvem som skulle rå over det til styrbord, når de seilte nordover langs kystlandene. Skulle de likevel ha oversett et eller annet pikant konfliktområde, så løste de det enkelt, og en gang for alle, med holmgang. I alle fall ble det en gang for alle, for den ene.....

I nyere tid har fiskere og sjøbønder levd og drevet trygt under fiskeridirektørens stødige forvaltning i kystlandskapet.

Når vi etter noen år har praktisert primærkommunalt høringsdemokrati i kystsona, vil nok «direktør»-epoken framstå som litt av en forvaltningsmessig gullalder. Det er nemlig ingen selvfølge at omorganisering fører verden og oss framover, det gir kanskje bare en følelse av framskritt. Vi får se.

Forfatter: Ragnar Sandbæk

Denne boka er et resultat av et behov som oppsto i forbindelse med omorganisering, det vil si innføring av det nye forvaltningsregimet som kjennetegnes av nærdemokrati og forhandlingsplanlegging.

Et behov påberopt av organisasjonspolitikere og organisasjonsbyråkrater langs hele kysten.

Boka er ei håndbok, det vil si den er først og fremst ment å være tilgjengelig og for hånden, ikke til å læres og lagres i ånden. Den skal kunne være for hånden som vegviser og informasjonskilde i stikkord- og eksempelform. En slags kystsoneplanleggingens og lagsarbeidets «Den Norske Los». Altså et hjelpemiddel til et ellers godt sjømannskap.

Boka er i seg selv en erkjennelse av at lokalsamfunnsforvaltningen er blitt temmelig komplisert.

Svært mange interessegrupper er kommet på banen som framtidige brukere og rettighetshavere til kystsona, i tillegg til fiskerne.

Heretter vil det være opp til fiskerne sjøl å ivareta sine interesser gjennom å delta i et detaljrikt og mangslungent lokaldemokrati.

Jeg håper at boka blir til nytte. At den kan bidra til at begge parter kan være i live på holmen etter at konflikten er løst.»

Ragnar Sandbæk, forfatteren, sier i sitt forord bl.a.:

«Vi er nå inne i en brytningstid for kommunene. 1992 vil nok bli kommunereformenes år.

Regjeringen la den 28. februar 1992 fram forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) hvor – for å sitere kommunalminister Kjell Borgen: «Økt kommunalt selvstyre, større fleksibilitet og en klarere politikerrolle er stikkordene for den nye «grunnloven» for Kommune-Norge». For spesielt interesserte vil jeg vise til NOU 1990:13 – «Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner» og til Ot.prp. nr. 42 (1991–92).

Frikommuneforsøkene de siste årene danner et viktig fundament for den nye kommuneloven. Svært mye av det som er utprøvet, er kommet med som permanente ordninger i den nye loven.

Men mange kontroversielle spørsmål taes ikke opp i den nye kommuneloven. Blant annet er ikke forslag om kommunesammenslåing med; heller ikke den bebudede revisjonen av kommunenes inntektssystem. Dette vil komme i egne saker senere.

I løpet av våren kommer også innstillingen fra Christiansen-utvalget. (Innstillingen ble avgitt 20. mai 1992 som NOU 1992:15 – «Kommune- og fylkesinnstillingen i et Norge i forandring», (redaktørens anmerkning)). Den har vurdert kommune- og fylkesinnstillingen, og er antydning å bli like dramatisk som Schei-komiteens innstillinger fra 30 år tilbake i tiden.

Endelig skal det også treffes valg når det gjelder funksjonsfordelingen mellom stat, fylker og kommuner, der særlig fylkeskommunene ligger utsatt til.

Den lokale statsforvaltningen og fylkesmennenes funksjon berøres ikke i den nye kommuneloven, men det er skrevet interessante NOU'er om disse spørsmålene; f.eks. NOU 1988:34 – «Gode, langsiktige utbyggingmønstre» og NOU 1988:38 – «Nye mål og retningslinjer for reformer i lokalforvaltningen».

Brytninger og reformer står nå formelig i kø på den statsvitenskapelige dagsorden og i Stortinget. Men mesteparten av dette kan ikke gjennomføres og tre i kraft for lokalvalget i 1995. Så nå er det bare å følge med og ikke la seg forvirre alt for mye. Det ville være alt for ambisiøst og rent ut sagt nesten umulig å forespeile leseren og lokallaga hvordan alle disse forslagene Stortinget skal ta stilling til vil arie seg rent teknisk i detalj for lokalsamfunnet og handlingsmiljøet rundt dette. Akkurat nå – i mars 1992 – vil i alle fall ikke jeg komme med noen fasit. Av den grunn blir revisjonen av disse temaene nokså skånsomme.

Men mitt budskap er: Utover i 90-årene vil forvaltningen av lokalsamfunnet og nærmiljøet vårt bli nokså annerledes enn i dag. Og ikke minst: Den nye loven vil bli et viktig distriktpolitisk verktøy til utvikling av demokrati og effektivitet – et våpen å forsvare seg med i kampen om bosetting – og forberedelsen til ny kommunestruktur.

I kystsoneplandelen av boka har det også skjedd en del nye ting. Det viktigste er nok at virkeområdet i plan- og bygningslovens § 1 har blitt utvidet fra havnedistrikt og ut til grunnlinjene.....»

Og så avrunder vi med en smakebit fra første kapittel:

«Norge har en geografi som nærmest roper på et mangfold av dialekter og avgrensede lokalsamfunn. Grensene kan være fjell, daler, elver, sund, øyer og myrer. Regjert av høvdinger og småkonger. Et slags lokalt selvstyre i hver bygd. Innsynet i denne typen lokalforvaltning – som på ingen måte var særlig demokratisk – var så som så inntil Harald Hårfagre samlet Norge til ett rike rundt år 800 etter Kristus.

Så kom middelalderen og dansketida. Andre aktører kom inn på banen for å holde det lokale selvstyre i øret. Embetsmennenes inntogsmarsj. Byene fikk et slags selvstyre på utvalgte borgers premisser på 1600-tallet. En tilnærmet bygdeordning hvor utvalgte bønder opererte som rådgivere, ble innført på 1700 tallet. Etter hvert ble kommuneforvaltningen og de geografiske grensene for disse helt kaotiske.

Som et resultat av Eidsvollforsamlingen i 1814 kom så formannskapslovene i 1837. Denne loven – som mange regner for nesten like vesentlig som selvste Grunnloven – tok sikte på å innføre et visst kommunalt selvstyre. Altså: Forvaltningsoppgaver ble overlatt til lokale organer (kommuner) som ble ledet av lokalt valgte tillitsmenn (kommunestyre).»

Havbeite i Alaska

av
Jørgen Borthen

Rolf Engelsen og Jørgen Borthen var på en ti-dagers tur til Nord-Amerika med hovedmål knyttet til å frambringe mest mulig informasjon om lønnsomhet knyttet til havbeite.

En spesiell takk til Norges konsul i Alaska, Anton Zahl Meyer, som bidro sterkt til alle avtalene og at oppholdet i Alaska ble nyttige dager med verdifull informasjon.

Rolf Engelsen og
Jørgen Borthen.

Verdens lakseproduksjon

Totalfangst/produksjon av laks (atlantisk og stillehavslaks, inklusiv oppdrett) i verden er stipulert til 1150 tusen tonn i 1991. Pink, Chum, Sockeye, Coho og Chinook er Stillehavstypene som det totalt taes over 850 tusen tonn av, derav er Pink Salmon størst i volum med 410 tusen tonn i 1991. Den atlantiske laksen sto for ca. 220 tusen tonn i fjor. For Stillehavslaks anslås andelen for havbeite til 400 tusen tonn, med Sovjet, Alaska og Japan som de viktigste aktører. Andelen er stipulert av oss, og er usikker. Anslaget bygger på en sammenstilling av flere uavhengige og tildels muntlige kilder både for utsetting og fangst. Særlig er tallene fra Sovjet og Japan mer å betrakte som anslag. Totalt sett regner en med at det ble utsatt rundt 5 milliarder lakseyngel/smolt i 1991.

Laks som produkt vil antakelig smelte mer sammen mot et produkt i flere markeder i verden. Ønsket kvalitet, bearbeidelse og pris betyr mer i flere markeder enn lakseart. «Pink» kan f.eks. bli en konkurrent i Europa p.g.a. lave priser. Dersom produktet fryses ned straks, er kvaliteten førsteklasses. Frysekapasitet er imidlertid begrenset i Alaska.

Det ble anslått at det er en overproduksjon på minst 100 tusen tonn i forhold til reelt markedsbetegnelse. Noen eksempler på dette er jo frossenlageret i Norge; i Alaska ble det nevnt eksempler som dumping av «dårlig» fisk samt federalt oppkjøp til hjelp for trengende i Russland.

Atlantic og Sockeye er de mest betalte av disse artene, mens Pink er desidert lavest i verdi. På fiskemarkedet for publikum i Vancouver var det nå følgende utsalgspriser:

Atlantisk laks (lokalt oppdrett):	6,00 can. dollars/pund
Spring Chinook (vill):	5,90 «
Coho:	4,00 «

Det ble fra flere påstått at de store prisforskjellene egentlig er mer et spørsmål om tilgang, distribusjon og bearbeidelse enn egentlig smaksforskjell. I blindtester ble det påstått vanskelig å kjenne forskjell på fersk vare av de seks nevnte laksearter. Til fisker ble det ifjor betalt helt ned i 0,12 dollar pr. pund, eller ca. kr. 2 pr. kilo for pink. Her ligger store muligheter for et rimelig og godt råstoff, selv om prisene i 1991 var unormalt lave.

Når det gjelder bearbeidelse er det en tendens i USA som ellers i verden mot ferske eller frosne produkter, helst det første. Hermetikk, særlig laget av pink og chum, har vært Alaska-fiskets pilar i hundre år, ansees nå som noe gammeldags i markedet. Hermetisert laks er redusert med ca. 60 prosent de siste ti år. Av verdens laksefangst/produksjon på 1 mill. tonn omsettes ca. 40 prosent i verdens største fiskemarked, Japan. USA spiser ca. 16 prosent, mens Frankrike er nr. tre i verden med ca. 6 prosent.

Ellers kom det fram at kombinasjoner mellom oppdrett og vill-fiske er nødvendig dersom ferskmarkedet; som er økende; skal bli tilfredsstillt. Det er ikke villfisk på markedet fra desember til mars, med noen få unntak. Oppdrett har en stor fordel med kontinuitet i levering og mer planmessig produksjon. Prisene er nå imidlertid under reelle kostnader i Europa, mens Nord-Amerika fortsatt har bra priser. Oppdrettspris for Atlantisk laks var ca. 45 kr. kg i mai.

Næringsmessig betydning – Alaska

Laksefisket har i alle tider vært viktig for de innfødte (aleutter, indianere og eskimoer) og senere for de hvite. Alaska var jo russisk område til 1867, da området ble kjøpt av USA for 7 mill. dollars. Laksefisket innbragte til sammenlikning samme årlige sum rundt år 1900. Lakseutsettinger i Alaska har en lang historie, over 100 år. I 1891 ble det utsatt 0,5 million fisk basert på inkubering av 2,5 million sockeye egg. Hermetikkindustrien hadde en viktig rolle i de tidlige utsettingene (som idag) i Alaska, p.g.a. industriens store behov for fisk og for stor beskatning som følge av dette. I år 1905 ble det f.eks. i Alaska nedlagt 45.000 tonn laks hermetisk.

Til sammen ble det ifjor utsatt ca. 1,3 milliarder smolt/ungel, derav 862 mill. pink, 374 mill. chum, 69 mill. sockeye, 16 mill. coho og 7 mill. chinook. Hvis disse utsettingene i 1991 skulle gi rundt 4% gjenfangst med snittstørrelse 2,0 kg (forsiktig kalkulert) så gir dette ca. 104.000 tonn gjenfangst. Totalfangsten i 1991 var til sammenlikning 330.000 tonn i 1991, all fangst inkludert. Dette kan tilsa at havbeite står for rundt 30 prosent av det totale fisket i Alaska. Oppdrett av laks (matfisk) er som kjent forbudt i Alaska, mens smoltoppdrett altså er verdens største.

Markedforståelse var sterkt økende i Alaska, og det offentlig satser også sterkt med et eget markedsfond på 30 mill. dollars (statlig/federalt), der også fiskerne selv bidrar. Det er en sterk diskusjon i flere miljøer hvordan verdiskapningen kan bedres i f.eks. Alaska. Alaska har flere likhetstrekk med de norske forholdene i fiskeriene, med hovedvekt historisk på kvantum og ubearbejdede produkter. Særlig i Canada og også blant fiskerne i Prince Williams Sound er det et arbeid igang m.h.t. markedsarbeid og stimulering av «value added» tankegang. I våre studier av verdikjeden for laks fra fisker til marked framgår det at fisker får ca. 12 prosent av konsumentens pris.

Offentlig bistand

På starten av 1970-årene var det en voksende bekymring i Alaska over nedgang i fiskebestandene av laks. Et større kultiveringsprogram ble igangsatt i 1971.

FRED; *the Fisheries Rehabilitation, Enhancement and Development*; er en «Divisjon» i ADF&G; Alaska Department of Fish and Game; og dette inngår igjen i U.S. Department of the Interior som det federale departement.

FRED driver til sammen 14 klekkerier i Alaska.

Privat aktivitet

PNP (Private Non Profit) klekkerier står for utsetting av rundt 75% eller 1 milliard laks (1991). PNP systemet hadde sin opprinnelse i Cordova, der en gruppe fiskere dannet Prince William Sound Aquaculture Corporation (PWSAC) i 1974. Målet var å drive utsetting og forskning for å sikre villaksen i PWS. Det juridiske grunnlaget for PNP ble så vedtatt av myndighetene, og dette inkluderte en «limited entry» (lisensordning) i 1976, og idag er det syv regionale organisasjoner som PWSAC som produserer laks i 22 klekkerier for egen høsting blant medlemmene.

Styrene i disse PNP organisasjonene består av områdets viktigste interessegrupper, både fiskere, industri, sportsforeninger etc. Lisensene for å fiske kommersielt har en verdi i markedet.

PWSAC har også startet med markedsanalyser

Prince Williams Sound- aktivitet 1991

Type fiskeri	Antall konsesjoner	Fiskere pr. båt	Ca. konsesjonsverdi
Garn	540	1-2 pers.	100.000 dollars
Not	270	4-6 pers.	300.000 dollars

m.v. for å få større andel av verdiskapningen. Dette arbeidet møter motstand fra de tradisjonelle mottakere av rimelig laks, særlig har hermetikkindustrien små marginer p.g.a. sviktende marked. Ofte er fiskerne «bundet opp» til foredlingsindustrien ved rimelige låneordninger for fartøy, utstyr osv.

PWSAC får sine inntekter på tre ulike måter, inntekter som skal dekke driftskostnader på rundt 10 millioner dollars årlig:

- Statlig hjelp fra Fisheries Enhancement Revolving Loan Fund, som tilfører midler til investering og oppstart. Dette utgjorde rundt 1 million dollars pr. år i 1989, men er falt vekk som direkte årlig støtte. Lånene belaster nå årlige budsjetter i PWS med rundt 2 million dollars, vilkårene er gunstige.
- Cost Recovery Fishery, PWSAC leier selv fartøy for å ta fra 25-30 prosent av den totale fangst, og overskuddet av dette går inn som driftsmidler. Dette fiskeriet bidrar også til fangst av stamfisk.
- Fiskerne betaler en avgift som er 2 prosent av total førstehåndsverdi. Denne inntekten bidrar med 20 prosent av totale PWSAC-inntekter, mens 80 prosent kommer fra direkte fiske som nevnt under forrige strekpunkt.

I de siste år har inntektene fra cost-recovery-fisket vært mindre enn forutsatt, særlig i 1991. Dette året utgjorde inntektene kun 1,1 mill. dollars i PWSAC, noe som må være langt under nødvendig nivå dersom ovenstående inntekter på 10 mill.dollars skal oppnås.

Totalt for hele Alaska ble det solgt «Cost-recovery-fisk» for 6,4 mill.dollars, mot 13,6 mill.dollars i 1990, påtross av at antall fisk var 19 prosent høyere

i 1991 enn i 1990. Dette betyr at systemet med «cost-recovery» er i finansielle problemer p.g.a. svært lave priser i 1991.

I 1991 nådde laksefisket totalt sett i Alaska rekord med 157 millioner fisk, ca. 330 tusen tonn til en førstehåndsverdi på 309 mill.dollars. I 1990 var fangsten 309 tusen tonn til en verdi av 540 mill.dollars.

Laksens store betydning i Alaska illustreres gjennom det faktum at førstehånds-verdien i 1991 utgjorde ca. 5000 kr. pr. innbygger, eller omtrent det femdobbele pr. innbygger sammenliknet med den norske oppdrettslaksen. Havbeite ved storskala utsetninger er forklaringen på minst en tredjedel av et totalt kvantum på 330 tusen tonn. Rent produksjonsmessig har utsettingene vært en stor suksess. For de kommersielle fiskere var 1989 og 1990 gode år, mens 1991 var et svært dårlig år for fiskerne i Alaska, med store problemer med kostnadsdekning. Bortsett fra dette året må en konkludere med at havbeite i Alaska har vært et vellykket løft for å styrke et truet næringsgrunnlag. Spørsmålet er jo om biologisk suksess har overskredet markedets bæreevne mer enn naturens bæreevne. Det er fortsatt overproduksjon av laks i verdensmålestokk, og suksess for oppdrett og havbeite på samme tid er årsaken.

Sportsfiske/turisme

Det er ingen tvil om at laksefisket betyr svært mye i ferieplanene til en typisk Alaska-turist i Alaska. Laks berører ulike turistmål; alt fra å se bjørn som jakter på oppvandrende gytelaks til å leie fly og fartøy for selv å drive fiske. Hytteutleie, sportsutstyr etc etc, «alt» avhenger av laksens tilstedeværelse. Oljen er jo Alaskas viktigste inntektskilde hittil, men det er svært nedadgående utsikter for oljeproduksjonen. Allerede om ti år er denne næring betydelig desimert. Da vil turisme få enda større betydning, og dette forsterkes nok også av den voksende interesse for opplevelsesferier. Bare på våre tre dager i Alaska så vi med egne øyne både oter, hval, elg kalvende isbreer og fiskeri. Litt senere om sommeren vil laks og bjørn være lett tilgjengelig for den mest bortskjemte amerikanske turist. Havbeite har her en vesentlig betydning.

Havbeite i Alaska – lønnsomt?

Det viktigste spørsmålet vi stilte oss før turen var om det kan påvises lønnsomhet i det store utsetningsprogrammet i Alaska. Med basis i spesielle erfaringstall synes ikke havbeite basert på pink og chum å være lønnsomt. Dette skyldes en kombinasjon av gjenfangstprosent, fiskevekt og markedspris. Konklusjonen bygger særlig på det faktum at pris pr. kg i 1991 var svært lav, og antakelig unormalt lav for pink.

Utsettingenes suksess har virket til å drive prisene nedover. Det eksisterer ikke en situasjon på markedssiden som gir grunnlag for optimisme på helt kort sikt. Utfra et annet og mer langsiktig perspektiv synes programmene i Alaska å representere store muligheter for (forholdsviss) billig produksjon av et godt fiskeråstoff.

Chinook kan med dagens beskatning sannsynligvis karakteriseres som marginalt lønnsomt, evt. ikke lønnsomt. Mens coho og kanskje spesielt sockeye kan lykkes kommersielt sett også på helt kort sikt. Også her er det sannsynlig at det vil oppstå overproduksjon og prisfall fordi dagens distribusjonskanal og -system, neppe vil være i stand til å «svelge» unna store kvanta til tilfredsstillende priser. Særlig er fersk/frossen-kanalen mettet. Videre bearbeiding og value added er fremtiden. Havbeiteprogrammene er på mange måter i en tilsvarende situasjon som oppdrettslaksen. Løsningen på «klemmen» må søkes i en utvidelse av anvendelsesområdet og dermed markedet.

Spørsmålet om lønnsomhet er ikke enkelt å behandle. Vi har pr. idag ikke tilstrekkelig materiale til å konkludere sikkert. Det er selvfølgelig viktig å bygge ut ovennevnte vurderinger med mer sektorielle analyser. Er havbeite lønnsomt for fisker Dick Roberts i en 30 fots garnbåt? Er det lønnsomt for notfiskerne? Er det lønnsomt for turistnæringen? Er det lønnsomt for PNP-ene? Er det lønnsomt for staten Alaska? Slike analyser gjøres nå av økonomer i Alaska.

Rent modellmessig er det flere metoder å beregne Alaskas lønnsomhet av sportsfisket. En metode som benyttes summerer sammen de faktiske forbrukte midler i Alaska som hytte, fly, mat etc., i tillegg til at de ferierende blir spurt om hva de faktisk ville vært villig å betale i tillegg som fiskeskatt pr. kg, der de ikke allerede betaler slik avgift. Denne metode kan nok overestimere reelle inntektsmuligheter.

Det framkom stor optimisme når det gjelder muligheter på markedet i årene som kommer. Utsagn som «det bør være realistisk å ti-doble laksemarkedet totalt sett» og «laks blir like viktig som kylling» er basert på realistiske forutsetninger knyttet til pris og produksjonskostnad; spiselig andel av laks er det doble av kyllingandel; behovet for matproduksjon i verden øker sterkt. Realisering av et slikt markedspotensielle vil endre forutsetningene for havbeite (og oppdrett) i positiv retning.

Til sist skal medtas at havbeite med laks stiller store krav til økologiske studier og sykdomsforskning. Dette var ikke direkte tema for vår tur, men vil bli behandlet av Havbeiteprogrammet PUSH senere i år.

Åpne OPP for nye kontakter!

11. - 15. august 1992, Trondheim - Norge

- Verdens viktigste møteplass for fiskeri - næringen
- Over 700 firmaer representert
- Over 16.000 profesjonelle besøkende fra 40 land
- Aktuelle seminarer

Ja, jeg er interessert i Nor-Fishing '92. Vennligst send meg.

Utstiller-
brosjyre

Besøks-
brosjyre

Seminar-
brosjyre

Navn: _____

Firma: _____

Adresse: _____

Postnr./-sted: _____

Land: _____

Telefon: _____ Fax: _____

Nor-Fishing '92

Norges Varemesse, postboks 130 Skøyen, 0212 Oslo.
Tlf.: 02/43 91 00, fax: 02/43 19 14

FG

NR. 7/8
1992

Det franske markedet for videreforedledede fiskeprodukter:

FRANSKMENN SPISER ALT!

av
Marie Christine Monfort

Økonom
International Fisheries Products Consultant

Til forskjell fra ferske fiskeprodukter skal vi her se på videreforedledede produkter som er hermetiserte, frosne, røykte, tørkede eller lignende.

Totalmarkedet for «ikke-ferske» eller videreforedledede fiskeprodukter ble beregnet til rundt 590.000 tonn i 1990, det vil si rundt 10 kg årlig konsum pr. innbygger i Frankrike.

Sammenlignet med fersk fisk, er etterspørselen etter foredledede fiskeprodukt relativt dynamisk og i tillegg utførelsen varierer sterkt med foredlingsmåtene. Tilførselen av foredledede fiskeprodukter i Frankrike karakteriseres av stor variasjon i tilbudet av fiskeslag og i oppskrifter som blir brukt, basert på de rike og raffinerte kulinariske tradisjoner i Frankrike. Det er også stor variasjon i presentasjonen av produktene takket være produsentenes ønske om utvikling av produktene.

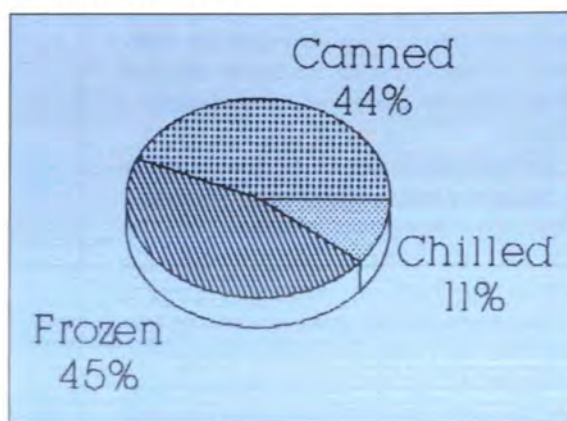
Foredlingsformer

Vi skiller mellom tre typer foredledede produkter: 1) hermetikk, 2) frosne fisk, 3) kjølte produkter som in-

kluderer røykt, tørket, saltet og andre kjølte fiskeprodukt.

Fordelingen mellom foredlingsformer (fig. 1) viser at frosne og hermetiske produkter dominerer markedet med henholdsvis 45% frosne produkt og 44% hermetikk, mens kjølte produkt bare har en markeds-

Fig. 1. The Market for Processed Seafood by Preservation Mode in 1990 (in Volume)

andel på 11%. Dette er resultatet av en langvarig utvikling hvor hermetikkmarkedet har vært stabilt, mens markedet for frosne produkt har økt raskt. I tillegg til de tradisjonelle røykte og marinerte produktene, har markedet for kjølte produkt hatt en «boom» i det siste og utsiktene framover er gode.

Hermetiske fiskeprodukter

Tunfisk dominerer

Det ble konsumert rundt 260.000 tonn hermetiske fiskeprodukt i 1990. Dette gir 4,7 kg pr. person. Hermetisk tunfisk dominerer markedet med et konsum på rundt 100.000 tonn siste år. Salget av hermetisk tunfisk har økt jevnt med ca. 7% årlig fra 1976 til 1987. Senere har det vist en mindre økning. Nye produkter, som tunfisksalat (tunfisk blandet med grønnsaker) kom på markedet i slutten av syttitallet og det styrket etterspørselen. SAUPIQUET var det første firmaet som tilbød tunfisk med flere forskjellige sauser og salater. Senere kom tilbudet om hermetiske ferdigretter basert på tunfisk på markedet med suksess. Disse porsjonsboksene (300/400g) inneholder

fisk og saus, og en del av dem også grønnsaker. Trass i nedgang i etterspørselen inntar hermetiske sardiner andreplassen blant disse produktene. Uheldigvis har sardiner et dårlig rykte blant franske konsumenter. Salget av sardiner i olje har gått sterkt nedover, mens andre produkter som sardiner med pickles, med sitron og i tomatsaus er blitt mere populære. Heller ikke introduksjon av nye oppskrifter eller en nasjonal reklamekampanje nylig ser ut til å øke konsumet av hermetiske sardiner.

Makrell er det fiskeslaget som tar tredje plass på listen over konsum av hermetikk. Det blir konsumert rundt 30.000 tonn årlig i Frankrike.

I tillegg til disse ledende produktene blir franske forbrukere tilbudt å kjøpe hermetiske reker, krabbe og laks (mest Stillehavslaks).

Hyllevarer eller hermetiske ferdig-måltider basert på fisk er noe nytt på markedet. De ble lansert av store matvareprodusenter på jakt etter variasjon i produktspekteret. Torskfisker, laks, tunfisk, skjell og reker er de mest brukte artene i denne industrien. Oppskriftene inneholder 20% til 30% fisk i retter som består av fisk, saus og grønnsaker, 40% til 60% fisk i retter som bare inneholder fisk og saus.

Introduksjonen av disse nye oppskriftene har sakte fornyet dette gamle og tradisjonelle markedet. I tillegg har nye oppbevaringsmetoder (termoformede plastikkbokser, forseglet med aluminium) og pakninger (firefargede etiketter) betydd utvikling på området.

Produktenes opphav

Produksjonen av hermetiske fiskeprodukter i Frankrike økte jevnt til rundt 120.000 tonn i slutten av sytti-årene, men har ikke utviklet seg senere. I 1990 produserte franske hermetikfabrikker rundt 110.000 tonn, mest tunfisk med 52.500 tonn, 19.300 tonn sardiner og 30.300 tonn makrell – noe som samlet utgjorde 85% av den totale produksjonen.

Importen spiller en dominerende rolle i tilførselen av fiskeprodukt til Frankrike. Importen utgjør ikke bare et tillegg til fransk produksjon av tradisjonelle arter (tunfisk, sardiner, makrell), den supplerer også markedet med hermetisk laks, skjell og krepsearter.

Tabell 1. Import av hermetiske fiskeprodukt i 1990.

SPECIES	TONNES
TOTAL	157.507
of Wich	
TUNA	61.617
SARDINES	55.521
SHRIMPS	10.202
CRABS	6.561
SALMON	3.781
HERRING	2.434
MACKEREL	1.538
ANCHOVIES	1.403

Source: Customs data (1991)

Frosne produkter

Det totale markedet for frosne fiskeprodukter, alle produkter og arter inkludert, ble beregnet til rundt 260.000 tonn i 1990. Etterspørselen etter frosne fiskeprodukter har økt med et gjennomsnitt på over 10% i året de siste årene. På den ene siden har markedet for frosne produkt utviklet seg raskt de to siste tiårene og sjømat profiterer på denne strukturendringen. På den andre siden nyter frossen sjømat godt av den positive holdningen til fiskeprodukter som naturlig og «lett» mat. I tillegg har frosne fiskeprodukter den fordelingen framfor ferske at de ikke trenger lang tilberedningstid.

Villfisk

Den totale etterspørselen etter villfisk øker for hvert år som går. Nå blir den tilbudt i forskjellige versjoner.

Villfisk blir solgt enten hel, i stykker eller som fileter. De artene som blir tilbudt slik er europeiske «hvit-fisk»arter (torsk, sei, uer) og flatfisker (tunge, rødspette, flyndre). Laks selges enten hel eller i koteletter og som filet. Norsk laks (*Salmo Salar*/Atlantisk Laks) kom inn på dette markedet for noen få år siden,

Tabell 2. Detaljistvekstrate 1989/90 for frossen sjømat

PRODUCTS	%
WHOLE FISH	+ 3%
FILLETS	+ 9%
PIECES	- 2%
BREADED PORTIONS	+ 1%
CRUSTACEANS	+ 6%
PREPARED DISHES	+ 12%
SURIMI	+ 18%

Source: FIOM (1991): SECODIP

mens Stillehavslaks har blitt markedsført på denne måten i lang tid. *Salmo salar* selges nå enten hel (små størrelser), i fileter, i porsjoner, vakuumpakket eller ikke, både av distributører og under private merker. Restriksjoner i kvantumet av tradisjonelle arter har hjulpet på introduksjonen av nye arter som Sør-Stillehavs Hoki, Orange Roughy, Sør-Stillehavs breiflabb og andre afrikanske arter.

Markedet for oppdrettet fisk er det mest dynamiske av alle. En av to husholdninger kjøper jevnlig porsjoner av oppdrettet fisk. Snakker vi om barnefamilier kjøper 85% av disse jevnlig oppdrettet fisk. Flere produkter blir tilbudt franske konsumenter, inkludert porsjonsfisk, fileter og fiskepinner. Disse produktene økte sin markedsandel med 20% fra 1989 til 1990.

Salget av oppdrettet fisk i porsjonsstørrelse var ikke godt i 1991, og for første gang økte ikke etterspørselen. Denne nedgangen skyldes, ifølge eksperter, den generelle stagnasjonen i konjunktorene en har hatt siden Golf-krigen. Men også økningen i råvareprisene på torsk, sei, Alaska Pollock og lysing har bidratt til stagnasjon i etterspørselen. For å stimulere etterspørselen har produsentene lansert nye produkter, nye måter å tilberede fisken på, nye former og tiltalende pakninger. De to siste årene har de ledende produsentene (FINDUS, IGLO) også investert mye i reklamekampanjer.

Krepsefisk

Markedet for frosne krepsefisk, som domineres av reker, eksploderte under den massive introduksjonen av frosne oppdrettsreker i åttiårene. Import av tropiske reker fordoblet seg fra 1985 til 1990, og nådde 30.000 tonn til en verdi av 1,3 milliarder franske franc i fjor. Dette utgjør en volumøkning på 57,5% og 50% verdiøkning over de siste 5 år. De første tropiske rekene som kom inn på det franske markedet, kom fra Afrika, hovedsaklig fra Senegal og Madagaskar. Deretter kom de kjente asiatiske «svart tiger» rekene fra India og en del andre sør-øst asiatiske land inn på markedet. Til slutt, i 1990, ble den sør-amerikanske «Penaeus vannamei» fra Ecuador lansert på det franske marked i store kvanta. Senere har den tatt en dominerende del av markedet. I 1990 kom 12% av importen av tropiske reker fra Ecuador. Nå blir disse produktene importert i frossen form og blir hovedsaklig solgt kokt og kjølt. Disse rekene blir kokt av franske foredlingsbedrifter og solgt under betegnelsen «kokt i dag».

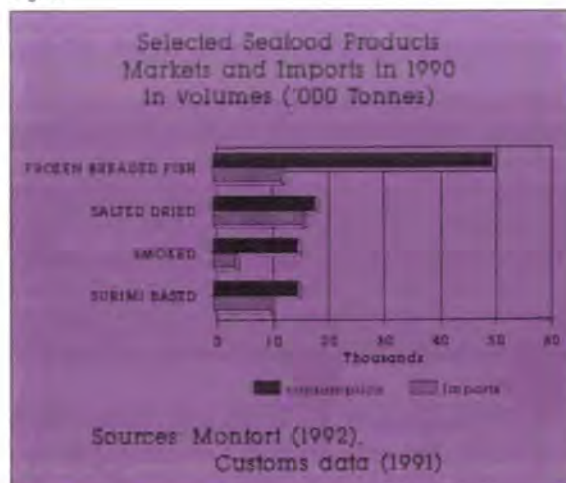
Salget av norsk hummer viser fin økning nå når de innenlandske fangstene er begrenset og importen øker.

Salg av hummer og hummerhaler øker også jevnt. Frosne utgaver blir regnet som billige alternativ til levende hummer. Konsumet av disse høgekostnadsartene er konsentrert til slutten av året.

Fig. 2

Fig. 3

Ferdigmat

Ferdigmat basert på fisk kom inn på markedet for 25 år siden med den kjente FINDUS «fish a la bordelaise» oppskriften. Dagens marked nærmer seg 45.000 tonn. Dette markedet profiterer på den nye og økende interessen for lav-kalori mat. Rundt 45% av husstandene kjøper jevnlig frossen ferdigmat. I følge eksperter er det et stort potensiale for vekst i markedet både blant de som er kunder og de som aldri kjøper slike produkter. De fleste vanlige arter er hvitfisk-arter som torsk, sei, Alaska Pollock og lysing. Mangel på disse tradisjonelle artene har ført til krav fra forbrukerne om nye produkter. Det har fått produsentene til å ta i bruk eksotiske arter som afrikansk abbor fra Nilen, New Zeland's hoki og afrikansk flyndre. Laks er i den senere tid blitt en del av dette markedet, men fortsatt bare med noen få produkt. De fleste frosne ferdigmat-produktene er tilpasset etterspørselen etter matretter for 1 til 2 personer. De veier mellom 250 og 450 g. Nylig er også familieporsjoner på rundt 1 kg blitt lansert på markedet med stor suksess. Disse produktene har i dag tatt ca. 25% av det totale detaljist-markedet.

De ledende i markedet er store produsenter som FINDUS, MIKO, EURALIM, UNILEVER. Det er interessant å observere HEINZ-gruppen sin suksessrike inntreden på dette markedet med Weight Watchers produkt.

Surimi baserte produkter

Frankrike er det markedet i Europa som forbruker mest surimi. Etterspørselen i 1991 ble beregnet til rundt 15.000 tonn, 10.000 tonn ble importert som frosne produkt. Det mest populære produktet er «crab-sticks», men i den senere tid har andre etterligninger av sjømat (skjell, hummer) kommet på markedet. Frankrike etterspør ikke bare økende kvanta av frosne surimibaserte produkt, de etterspør også økende tilførsler av rå surimi til innenlands produksjon av ferske sjømat-erstatninger (beregnet til rundt 4.000 tonn i 1991).

Kjølte produkter

Til gruppen kjølte, foredlede produkter hører produkt som enten er røykt, tørket, saltet eller marinerte. Karakteristisk for dem er at de har kort holdbarhetstid. Vi inkluderer også mer raffinerte tilberedninger basert på sjømat som salater, patéer og ferdigretter. Dette produktspekteret, som utgjorde 70.000 tonn i 1990, har økt sterkt de siste årene. Framtidsutsiktene er lyse og bredden i tilbudet blir utvidet med nye produkter og nye oppskrifter fra år til år.

Røykt fisk

Det heller tradisjonelle markedet for røykt fisk er sterkt dominert av røykt laks, et produkt som har hatt en forbruksøkning på 100% i årene fra 1985 til 1990. Fransk lakserøykingsindustri er relativt viktig. Rundt 20 bedrifter produserer 15.000 tonn i året. Følgelig tar industrien imot mer enn 20.000 tonn i året.

Kjølt ferdigmat

Produksjonen av kjølt ferdigmat har utviklet seg i åttiårene, blant annet ved introduksjon av vakuumpakking. Denne teknologien ble tatt i bruk i USA i sekstiårene, i laboratoriene til en del produsenter av utstyr til

foredlingsindustrien.

Det ble ingen umiddelbar suksess.

I midten av syttiårene ble den tatt i bruk i Frankrike av den berømte kokken Georges Pralus i tilberedning av delikatesser. Snart ble flere kokker interessert i teknikken. Det ble også matvareprodusenter. Den industrielle tilpassingen av teknikken ble gjort tidlig i åttiårene og de første produktene ble lansert av FLEURY MICHON. I følge kokkene passer denne teknikken spesielt godt til sjømat fordi den tar vare på smaken, aromaen og konsistensen i ingrediensene. I tillegg har interessen for sunn matlaging og «lette» måltider styrket utviklingen av fiskebaserte produkt. Industrien hevder at rundt 30% av alle vakuumpakkede produkter på det franske markedet er basert på sjømat. Disse produktene blir regnet som delikatesser og blir betalt relativt godt. De oppnår priser fra 80 FF til 150 FF pr. kg. Prisene pr. pakke varierer fra 18 FF til 30 FF. Industrien har utviklet produktgrupper av høypris arter som rødspette, tunge, skjell, breiflabb og laks.

Andre appetittvekkere av sjømat

Tilbudet av forretter, eller appetittvekkere basert på sjømat, er svært stort. Det inkluderer paté av sjømat, sjømat salater, «fylt» fisk, ferske surimibaserte etterligninger o.s.v. Dette produkttilbudet har vokst sterkt hvert år. Fra under 5.000 tonn i 1985 er konsumet beregnet til rundt 20.000 tonn i 1990. I alle de omtalte produktene er sjømat en av mange ingredienser. Innholdet av sjømat i paté varierer fra 10% til 60% med oppskrift og produsent. Innholdet i salter varierer også i tråd med oppskrifter, men når sjelden 40%. De mest brukte fiskeslagene er laks, røkt laks, reker, blekksprut, muslinger, skjell o.s.v.

Forklaringen på disse produktenes suksess ligger i etterspørselen etter «lett å spise»-mat (ferdig laget) og etter eksotisk tilberedt mat.

Tilførselskilder

Innenlands industri

Fiskeforedlingsindustrien består av rundt 200 bedrifter. Da er ikke små bedrifter talt med, heller ikke bedrifter som har sjømat som en av mange brukte ingredienser. Det er veletablerte sjømatprodusenter som er markedsledende i alle deler av markedet; hermetikk: SAUPIQUET, frosne produkt: NESTLE (FINDUS + DAVIGEL), røykte produkt: CHEVANCE, LABEYRIE, marinerte produkt: DELPIERRE. Deres konkurransestyrke ligger i at de er berømt og i at de evner å handle med storskala distributører. Nå øker imidlertid konkurransen både på innenlands- og utenlandsmarkedet. Derfor har disse firmaene, for å holde sin posisjon, styrket innsatsen på produktforskning og utvikling.

I denne sammenheng er det interessant å merke seg utenlandske bedrifter sin inntreden i fransk fiskeindustri, og ikke minst den avgjørende rollen utenlandske tilførsler til det totale markedet for foredlet fiskemat i Frankrike.

Betydningen av import

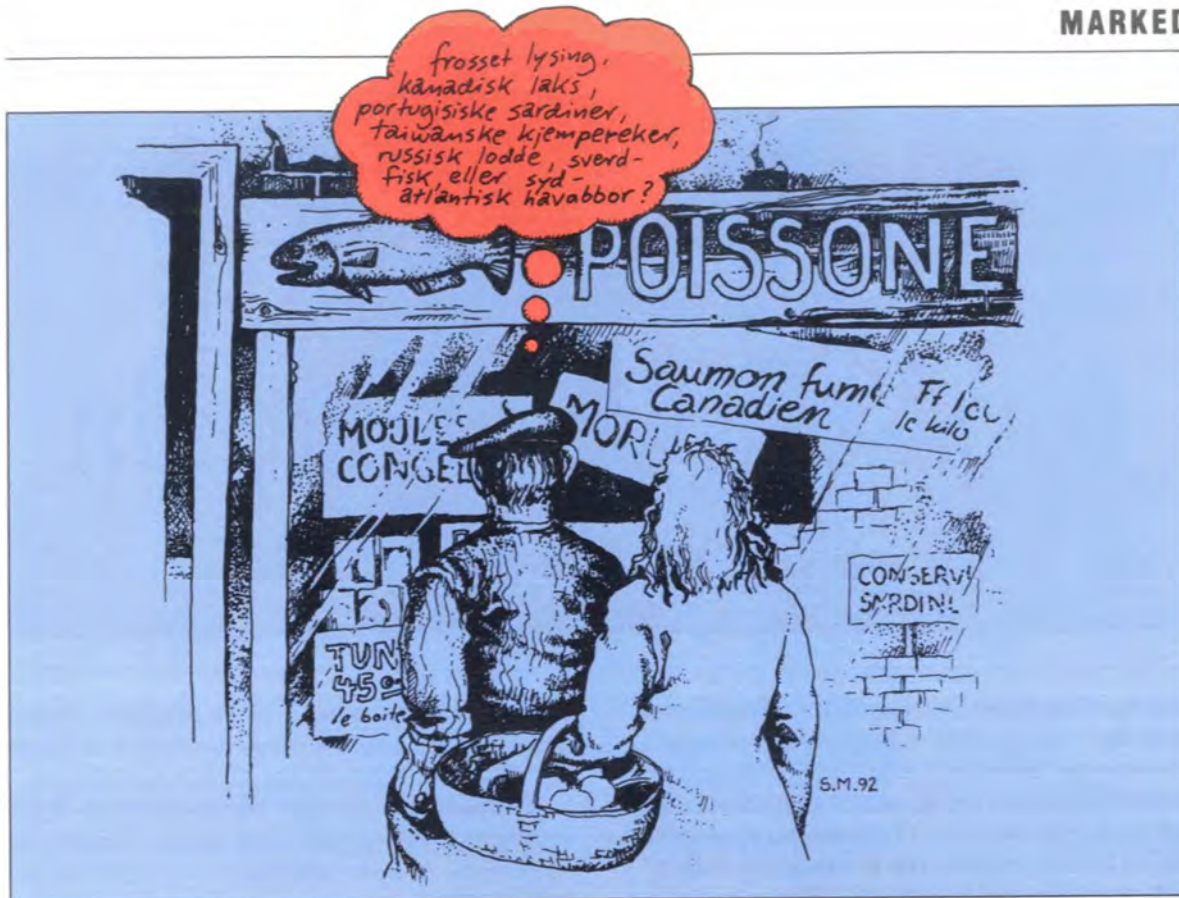
Den franske importen av sjømatprodukter kom i 1990 opp i 737.000 tonn til en verdi av 14,9 milliarder FF. 73% av verdien var knyttet til foredlede produkt. En del av importen gikk til foredlingsindustrien, spesielt frossen tunfisk og sardiner til hermetikk og dypfrosne blokker med hvitfisk til fryseindustrien, men den delen av importen som går direkte til markedet er viktig.

Importens rolle er avhengig av institusjonelle og industrielle barrierer ved inngangen til hver enkelt markedsdel. (Fig. 3).

Det franske markedet for hermetisk sjømat er svært avhengig av eksterne tilførsler fordi mer enn 50% er importert. Store leverandører er Elfenbenskysten og Senegal når det gjelder tunfisk, Marokko og Portugal når det gjelder sardiner.

Importerte frosne produkter, klare for salg, kommer i dag fra mange forskjellige land. Fileter av hvitfisk kommer fra Nord-Europa, Nord-Amerika og New Zealand. Krepsefisk kommer fra Sør-Amerika, Afrika og Asia. Surimibaserte produkter blir først og fremst kjøpt fra Korea og Japan. I tillegg til de tradisjonelle leverandørene av frosne sjømatprodukt, er nå land på den sørlige halvkule blitt i stand til å levere markedet med en lang rekke produkt av høy kvalitet fordi deres fiskerier er blitt bedre organisert. Dessuten holder deres foredlingsindustri internasjonal kvalitetsstandard.

Markedet for kjølte produkter domineres fortsatt av innenlandske firma. Dette skyldes både høye tolltariffer ved grensen og vanskeligheter for utenlandske

FG
NR. 7/8
1992

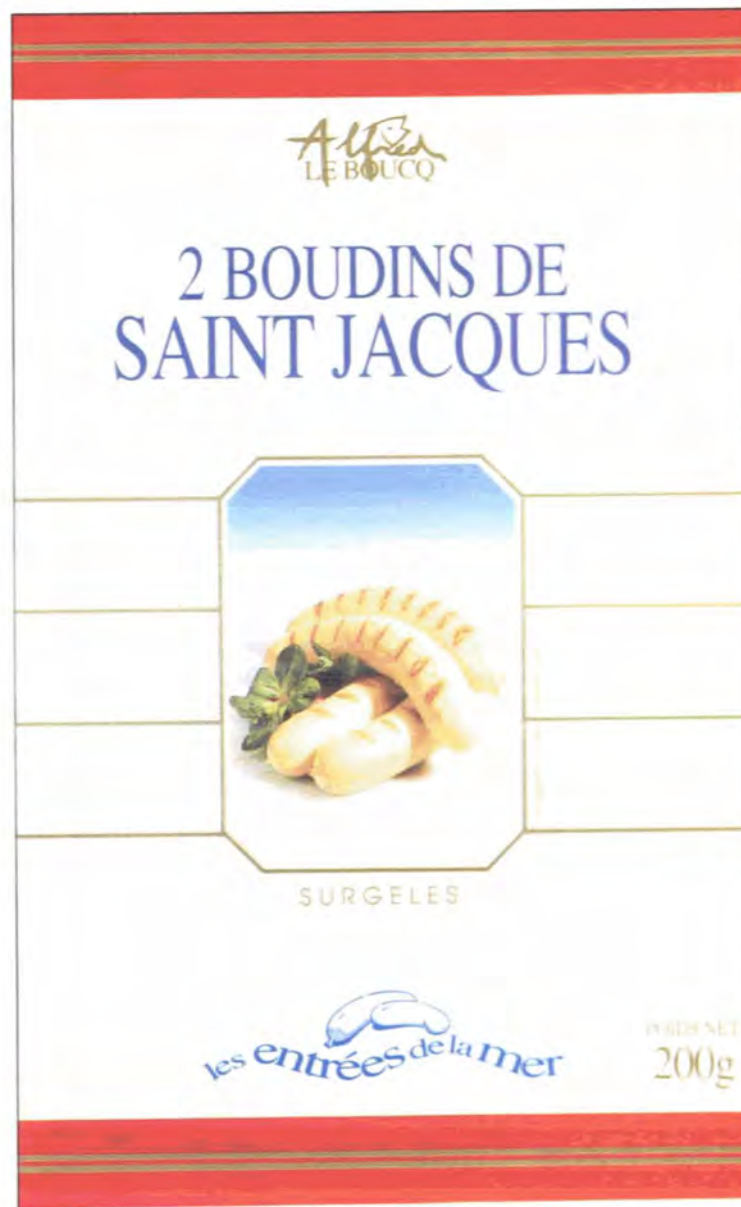
firma med å få til den spesielle «snert» av fransk kjøkken (salater, ferdigmat).

Konklusjon

Franskmenn kan nok kalles amatører når det gjelder sjømat. De spiser omtrent alt som svømmer i sjøen, i alle mulige former og versjoner. Etterspørselen etter sjømat forandrer seg over tid. Ferskfiskens dominans i det totale forbruket er nesten historie. I dag spises det like mye foredlet som fersk fisk. Men trenden i retning av mer foredlede produkt som startet i åttiårene, ser ut til å fortsette.

Det franske marked har også vist seg å være åpent for introduksjon av nye fiskeslag og nye produkt som ikke tidligere har vært inne på markedet. Muligheter i form av utvikling av produkt og økning i kvantum er fortsatt til stede i deler av markedet.

Det er ikke bare innenlandske bedrifter som vil profitere på disse positive trendene. Det vil også utenlandske leverandører. Om produktene som blir tilbudt holder kvalitetsstandardene og de spesifikke markedskravene, ligger nøkkelen til suksess i markedsføringen av produktene mot passende grupper av kjøpere.

Full stopp av torskedefiske i Canada

Tekst og foto: Ola Sletten

Den canadiske fiskeriministeren *John C. Crosbie* annonserte den 2. juli et to årig moratorium for torskestammen som har tilknytning til 2J3KL-feltet. Fiskestoppen trådte i kraft samme dag og varer til våren 1994. Crosbie gjorde også kjent at de 19 000 fiskerne og arbeiderne ved mottaksanleggene som er rammet, får utbetalt et fastsatt beløp de ti første ukene. I løpet av denne perioden vil det bli utviklet et omfattende program for å møte ressurskrisa.

Den nordlige torskestammen

«Den nordlige torskestammen» som er rammet, er den største og mest verdifulle i Nordvestatlanten. Studier tyder på at her er emner fra fire ulike stammer og at alle medvirker til kystfisket. Dette gjelder *South Coast* i området 3Ps, *Southern Grand Banks* i 3NO og en annen i *Gulf of St. Lawrence*.

«Den nordlige torskestammen» i 2J3KL la grunnlaget for bosetningen på østkysten av Newfoundland på 1600-tallet, og spilte en sentral rolle for økonomien til omtrent 40 småsamfunn inntil midten av sekstallet. I dag står denne «stammen» for omtrent 40

prosent av det totale fisket på Newfoundland og Labrador. I 1965 begynte Norge sammen med Island og Storbritania å forsyne seg av disse herlighetene.

Ti prosent av canadas kontinentalsokkel ligger utenfor 200-mils grensa. Det gjelder «nesen» og «halen» på de store bankene utenfor Newfoundland som er viktige gyte- og oppvekstområder for blant annet «den nordlige torskestammen». Her har omtrent 250 fremmede båter drevet fiske uten skrupler. Om lag 165 av disse tilhørte EF-flåten.

Naturlig følge

Mye tyder på at det som har skjedd, er en naturlig følge av politikken som den canadiske regjeringa har ført sammen med de to største fiskeforedlingsbedriftene *Fishery Products International* og *National Sea Products*. I et intervju i **Fiskets Gang** 10/89 med Cabot Martin som var rådgiver for Canada under 200-mils forhandlingene i 1977, fikk trålerflåten og regjeringa gjennomgå. Han hevdet blant annet at kvotene måtte reduseres, samt at fisket etter torsk og andre arter burde stoppes i gytesesongen. *Newfoundland Inshore Fisheries Association* (NIFA) som er interesseorganisasjonen for kystfiskerne og de som jobber ved fiskemottakene, la spesiell vekt på å kartlegge forekomstene til «den nordlige torskestammen» som nå er rammet.

Nå tordner NIFA mot de styrende i Ottawa og legger ansvaret for krisa på regjeringa og bunntålerne. «En kan ikke bare skyldte på utlendingene og selen», er omkvedet i den leiren. Samtidig har organisasjonen liten tro på at stammen vil ta seg opp igjen i løpet av moratoriet. Dessuten går de inn for et felles styre av fisket for Newfoundland/Canada, slik at en kan sikre lokale beslutninger og at vitenskapsfolk kan være uavhengige til å fortelle sannheten.

Tre hovedgrunner

Fiskeriminister Crosbie har pekt på tre hovedgrunner til det historisk lave nivået av «Den nordlige torskestammen»:

- 1). Tidligere overvurdering av stammen som en nå vet var for høy,

Fiskerne er urolige over det som skjer og praten går livlig for seg. Her noen fiskere ved havna i provinshovedstaden St. John's på Newfoundland.

En tid så det ut til at provinsregjeringa var villig til å bruke kanoner for å holde fremmede fartøy borte fra de truede fiskestammene utenfor 200-mils grensa. Her fra Signal Hills i St. John's.

hundre småsamfunn avhengig av fiskeindustrien. For å holde de berørte foredlingsbedriftene på Newfoundland intakt, er det ifølge fiskeriminister Crosbie blant annet planer om å ta «turbot» fra *Davis Strait*. Dette fisket ble tidligere utført av den utenlandske flåten, men ble i år ført over på canadiske hender. Det kan også bli snakk om å overføre fisk fra andre fabrikker i Canada. Mulighetene for å importere fisk fra internasjonale marked som «Alaska pollock» eller torsk fra Barenshavet, er til stede.

Newfoundland Inshore Fisheries Association går derimot sterkt ut mot uttak av 20 000 tonn «turbot» i Nordlabrador, da dette er den siste rest av gytefamilien som forsyner hver bukt på Nordøstkysten med fisk som kystfiskerne er avhengig av. Organisasjonen mener at regjeringens forslag for å øke fisket av denne veike stammen, viser at den ikke har lært noe av kollapsen av «den nordlige torskstammen».

- 2). Utenlandsk overfiske av stammen utenfor 200-mils grensa som oversteg 48 000 tonn det siste året.
- 3). Spesielle økologiske faktorer.

Kirby-rapporten fra 1982 spådde mulige fangstmengder på opptil 400 000 tonn i slutten av 80-åra, noe som legitimerte bygging av flere båter og fiskeforedlingsbedrifter. Så seint som i desember i fjor var den totale tillatte fangstmengden satt til hele 185 000 tonn. NAFO offentliggjorde den 4. juni at «Den nordlige torskstammen» var blitt drastisk redusert i løpet av 1991 og at dette i stor grad skyldes økologiske faktorer.

Halvert

Bare siden 1990 har biomassen av den berørte torskstammen på østsida av Newfoundland og Labrador blitt halvert. For gytebestanden dreier det seg om hele 75 prosent. Canadierne har for lengst innsett at det er nødvendig å redusere fangstene til et minimum for å beskytte den faretruende lave gytebestanden som ikke har vært i så dårlig forfatning siden registreringene begynte. Mye taler for at en bare har igjen 1986-årsklassen av torsk. Gytebestanden skal ligge på 130 000 tonn, noe som er eksepsjonelt lavt. I slutten av mars i år toget over 4000 newfoundlandere seg gjennom gatene i provinshovedstaden St. John's for å vise sin avsky mot EF-flåten. Tiltakene som Norge satte i gang i 80-åra for å bygge opp igjen torskstammen, blir trukket fram for å vise hvordan situasjonen kan bedres.

I år har Canada allerede tatt 15 500 tonn av «Den nordlige torskstammen». Kystfiskerne har dratt opp 1200 tonn siden midten av juni. Utenlandsflåten har fanget omtrent 12 000 tonn utenfor 200-mils grensa, mens bifangsten av torsk i annet fiske representerer nærmere 10 000 tonn.

Planer for fabrikkene

En av elleve newfoundlandere fisker eller jobber ved et fiskemottak. Fisket representerer seks prosent av alle varer og tjenester i provinsen. Likevel er flere

EFs rolle

Tidlig i juni nedsatte EF forbud mot å ta «Den nordlige torskstammen» og flyndre utenfor 200-mils grensa. Dermed fanges ikke disse artene ved «nesen» og «halen» på de store bankene utenfor Newfoundland. Siden 1986 har NAFO oppfordret utenlandske nasjoner til ikke å fange den omtalte stammen utenfor 200-mils grensa. EF har vel og merke ikke samlet seg om beslutningene til NAFO, noe som hovedsaklig skyldes holdningen til Spania og Portugal. Nå vil Canada legge ytterligere press på EF for å fortsette å overholde moratoriet. Ikke NAFO-medlemslandene med Panama og Korea i spissen, må også regne med å få hard medfart framover.

Manager Bon Rae i foredlingsgiganten Fishing Products International i Marystown med en tråler og en borerigg i bakgrunnen som representerer elendigheten på Newfoundland for tida. For om ikke krisa innen fisket er nok, skaper utsettningen av Hibernia-feltet store problem for sysselsettinga på øya i Polarstrømmen.

MAROKKO:

Fiskerinasjon preget av overfiske

Tekst og foto: Ola Sletten

Fra det lokale fiskemarkedet i hovedstaden Rabat hvor en er garantert å få ferske varer. Denne karen selger blant annet delikatessen kongereker til 320 dirham som tilsvarer 235 kroner kiloet, slik at en forstår at prisen er skyhøy i lavkostlandet Marokko.

Agadir - en av de viktigste havnebyene i Marokko.

Resultatene av flere års overfiske viser seg nå med full tyngde i Marokko og stopp av fiske etter enkelte arter i visse perioder, kan bli aktuelt. Til tross for dette har Marokko inngått en omfattende ny fireårig fiskeriavtale med EF som på lang sikt kan vise seg å være katastrofal. Marokko er den største fiskerinasjonen i Afrika og er i besittelse av noen av de rikeste fiskefeltene i verden med henblikk på blekksprut, lysing og reker.

Fireårig avtale med EF

Etter urolige måneder med avbrudte forhandlinger og en midlertidig forlengelse av den tidligere fiskeriavtalen med EF, ble endelig en ny fireårig avtale undertegnet den 15. mai i Brussel. Den forrige avtalen utløp 1. mars, men ble forlenget med en måned. Forhandlingene om en ny avtale ble brutt av Marokko i januar i protest mot at EF-parlamentet avviste en finansieringspakke på bortimot 600 millioner dollar som skulle strekke seg over fire år. Stridighetene har gått på størrelsen på kompensasjonen som Marokko skulle ha for å gi adgang til farvannene sine. Partene ble enige om en sum på omtrent 3,3 milliarder kroner over fire år, noe som er en økning på 45 prosent i forhold til den tidligere avtalen. I tillegg skal enkelte rederier betale avgifter til Marokko på bortimot 30 millioner ECU per år.

Avtalen innebærer blant annet en reduksjon av kvantumet med 17 prosent av uttaket i forhold til tidligere avtale (fra 99 287 TJB til 82 290 TJB) og stopp av alt fiske i 2 måneder i tilfelle det blir nødvendig. For blekksprutfiske kan det bli aktuelt med 3 måneder. Tillatt maskevidde har også vært drøftet. EF skal også støtte Marokko med hensyn til utvikling og forskning innen akvakultur.

Spania

Over 10 000 spanjoler er involvert i produksjonen av fisket som foregår i marokkanske farvann. Spanjolene har 650 trålere i dette området og nyter godt av nesten 90 prosent av den totale fangsten i den nye avtalen. Fellesmarkedet opererer her med til sammen 736 båter og av disse er 50 portugisiske.

Delte meninger

Fra offisielt hold har en gitt uttrykk for stor tilfredshet med avtalen og ser på den i sammenheng med de pågående diskusjonene om en eventuell videre øko-

nomisk integrasjon mellom EF-landene og Marokko. Ikke minst spanjolene som har de største interessene blant europeerne i marokkanske farvann, har grunn til å juble over avtalen. Ledere innenfor hermetikkindustrien i Marokko har også gitt uttrykk for stor glede, da avtalen åpner nye utsikter for bransjen både med henblikk på modernisering og samarbeid med europeiske firma.

Flere redere og forskere stiller seg derimot uforstående til flere argumenter som tilhengerne av avtalen bruker, om intensjonene er aldri så gode. Det er grenser for hva Marokko må ofre for å gagne spanske og portugisiske interesser. Det er en kjensgjerning at utenlandske båter fisker forholdsvis fritt i marokkanske farvann. Noen kystvakt av betydning finnes

ikke. Dette vet spesielt russere og koreanere å benytte seg av. Japanerne følger derimot avtalene og fangstmengdene blir justert hvert år.

Overbeskattet

Ressursene i havet er allerede sterkt beskattet. Marokkanske redere og forskere frykter det verste med hensyn til hvor lang tid det vil ta å bygge opp igjen enkelte arter etter at avtaleperioden med EF er over. I denne sammenheng hjelper det lite at avtalen innebærer muligheter for stopp av fiske i kortere perioder. For dypvannsfisket kan dette få katastrofale konsekvenser.

Fiskerisektoren i Marokko

Tekst og foto: Ola Sletten

Marokko har en kyststrekning på omtrent 3500 kilometer når Vest-Sahara regnes med. Landet håndhever 200 miles fiskerigranse og den økonomiske sona utgjør mer enn 1 000 000 km². Eksportverdien representerer over 500 million dollar. Dette svarer til 15 prosent av eksportinntektene og 50 prosent av den utskipete matvareproduksjonen. De siste åra er marokkanerne blitt mer bevisste med hensyn til å ta vare på landets ressurser. Ikke minst har myndighetene satset mye på å lande mest mulig fisk i egne havner. Byene *Agadir* og *Tan-Tan* har godt utbygde mottaksanlegg. Flere båter fra de sørlige områdene lander nå fisk i disse områdene og erstatter i stor grad LAs Palmas som tidligere har vært base for denne flåten.

Pelagisk- og dypvannsfiske

Pelagisk fiske som i hovedsak omfatter sardin, makrell, taggmakrell og ansjos, utgjør omtrent 60 prosent av den totale fangsten. Dette gir råstoff til en betydelig hermetik- og melindustri. Marokkanske fiskefartøyer er små og til dels gamle. Flåten er teknisk beskjedent utstyrt, og den driver for det meste kystfiske.

Dypvannsfisket foregår hovedsaklig fra 6 til 15 mil utenfor kysten og det finnes omtrent 360 trålere. Her er anselige forekomster av lukrative arter som kvithake og kongereke.

Selv om østersoppdrett allerede er en tredve år gammel tradisjon, er akvakultur ennå i støpeskjeen. Ellers skjer det mye interessant innen oppdrett av marine arter i Nador og Mouluya ved Middelhavskysten.

Stor vekst fra 1980 til 1990

I tiårsperioden fra 1980 til 1990 økte produksjonen av fisk fra 326 000 til 565 000 tonn. Samtidig gikk det hjemlige forbruket opp fra 77 000 til 163 000 tonn. I tillegg til en vesentlig vekst innen fiskeflåten og økt antall jobber innenfor sektoren, gikk eksportverdien opp fra 50 til 550 million dollar.

Fiskeriminister Bensalem Smili har anslått at produksjonen vil stige ytterligere til mellom 750 000 og 800 000 tonn i 1995. Arbeidsstyrken som er relatert direkte eller indirekte til fisket, vil øke til omtrent 150 000 personer. Prognosene for den hjemlige produksjonen er satt til 200 000 tonn med en eksportverdi på totalt 850 000 dollar.

Sardin fiskere i hovestaden Rabat bærer garn.

Piratene herjer fremdeles i marokkanske farvann

Tekst og foto: Ola Sletten

I den sørligste fiskerisona utenfor Sahara som Marokko gjør krav på, opererer havfiskeflåten med over 700 fartøyer. I realiteten er det ikke forsvarlig med mer enn 300 båter. Samtidig er det inngått en ny fiskeriavtale med EF som ikke vil endre noe særlig på disse forholdene. De marokkanske rederne som er involvert i fiske til havs, er ikke fornøyd med avtalen som er inngått med EF. Så har de heller ikke lagt skjul på engstelsen for resultatene av avtalen.

Rederne i havnebyen Agadir er blant de som stiller seg uforstående til piratene som herjer i den sørlige sona av Marokko. Aktivitetene til piratene fører bare til at ressursene i havet går til spille. Her fra det nye havneanlegget i Agadir.

Piratene

I den sørligste sona som strekker seg fra Boujdour til Dakhla, er det omtrent 500 båter med lisenser (360 marokkanske og 150 fra EF-flåten). Til tross for dette høye antallet, herjer mer enn 200 piratskip i det samme området. Ifølge det økonomiske ukemagasinet *La Vie Economique* følger ikke piratene noen avtalte spilleregler og bruker gjerne uvanlige fangstmetoder. Enkelte benytter seg utelukkende av finmaskede garn som tar selv den minste fisk.

Armadaen av båter fra ulike «Sovjetrepublikker» er kjent for å bruke dynamitt og andre utspekulerte teknikker som er katastrofale for livet i havet. Denne flåten med stor tonnasje kan operere ustraffet innenfor territorialfarvannet og attpåtil innenfor 6 milsgrensa. Et ukjent antall koreanere, panamabåter og andre nasjonaliteter er også involvert i virksomheten.

Blekksprutfiske

Vitenskapsfolk hevder for eksempel at potensialet for blekksprutfisket (Cephalopode) i sør var anslått til 180 000 tonn i 1984, mens situasjonen for 1990 var endret til skammelige 125 000 tonn. Den marokkanske organisasjonen for havfiskeflåten *Association Professionnelle des Armateurs de la Pêche Hauturière au Maroc* (APAPHAM) – tilsvarende norske Fiskebåtrederne Forbund - er urolig og har blant annet slått alarm.

Mens en for eksempel kunne lykkes i å ta 1,5 tonn per dag i fjor, er den tilsvarende fangsten nå sjelden på mer enn 900 kilo. Fiskeriinstituttet i Casablanca *Institute Scientifique des Pêches Maritimes* har utarbeidet en statistikk av fangstene som illustrerer godt hva som er i ferd med å skje. I 1980 og 1989 var andelen av blekksprut i fangstene henholdsvis 59 og 89 prosent. Den totale andelen av hvitfisk endret seg tilsvarende fra 41 til 14 prosent.

Nå er en vitne til at prisene faller dramatisk. Ifølge APAPHAM fallbyr også piratene prisene på fiskeproduktene og ødelegger markedet. Japanerne er stor-spisere av blekksprut og tar i mot 70 prosent av de marokkanske fangstene. Til tross for at japanerne ga forsikringer med hensyn til minstesatsene i fjor, er de med på spillet. Dette kan japanerne gjøre uten problemer fordi de nasjonale rederne sitter tungt i det økonomisk og at tilgangen på råstoff er vanskelig. I januar 1992 var prisen 4100 dollar per tonn, mens den var på 7150 dollar i mars i fjor. Situasjonen blir ikke bedre når en vet at mauretaniere har drevet med billigsalg av blekksprut av enkelte partier.

Forskjellige utspill

APAPHAM foreslår at det første utspillet som bør gjøres, er å trekke tilbake lisenser og for det andre å ta opp kampen mot piratene. Dessuten bør fisket innenfor 6 milsgrensa være forbudt og i områder hvor gyting foregår.

På sikt skulle en tro at EF-landene også vil tjene på å få bukt med piratvirksomheten. For å få slutt på den illegale virksomheten er det nødvendig for marokkanerne å reise midler til en effektiv kystvakt. Marokko har vel og merke kjøpt noen overvåkningsfly fra England beregnet på sørlige farvann. Kanskje det kunne være en idé for Norge å engasjere seg i hvordan Marokko kan ta vare på ressursene i havet. En kystvakt etter norsk mønster burde være en god begynnelse.

Omtale av fisk og fiskerier i skrifter fra oldtiden

NOEN FRAGMENTER

av

Prof. Victor Øiestad,

NFH - Universitetet i Tromsø

«Når Nilen begynner å vokse, da fylles først jordfordypningene og dammene langs elven med vann som siver ut fra elven, og straks disse fylles, vrirler det av småfisk i dem. Men hvorfor disse etter all sannsynlighet kommer, mener jeg å ha forstått. For da elven året før trakk seg tilbake, gjøt fiskene sin rogn i dynnet og forlot så stedet sammen med det siste vannet. Men når det så i tidens løp ble vann der igjen, ble det straks fisk av denne rognen. Slik har det seg altså med fiskene».

Sitatet er hentet fra grekeren Herodots kjente bok «Historie» og som vanlig setter han punktum for videre diskusjon med uttrykket «slik har det seg altså . . . ». Men Herodot kunne mer om fisk enn som så. Under sine mange opphold i Egypt var han opptatt av å lære mest mulig og han kunne også historien om fisk med pelagiske egg: «Den fisk som går i stimer hører ikke så meget hjemme i elvene, men heller i sjøene og med den forholder det seg slik. Når trangen til befruktning våkner hos fiskene, stimer de ut i havet. Hannfiskene svømmer foran og utsprøyter sin sæd, mens hunnfisken følger etter, oppsnapper sæden og blir svanger. Når dette er skjedd, forlater de havet og svømmer tilbake til de forskjellige vante tilholdssteder. Men nå er det ikke lenger de samme som svømmer foran, da hunnfisken nå har overtatt ledelsen. Og mens hunnfiskens skare fører an, gjør den det samme som hannfiskene tidligere gjorde, idet den i små porsjoner utskiller sin rogn som så blir slukt av den etterfølgende hannfisk. Denne rogn er nemlig også fisk, og av den som blir igjen og unngår å bli fortært, oppstår de senere fisk. De fisk som blir fanget på sin vei mot havet, viser seg

å være avskrapet på venstre side av hodet, mens de som blir fanget på vei tilbake, er det på høyre side. Forklaringen på dette er følgende. På sin ferd ut mot havet holder de seg langs venstre bredd, og på veien tilbake følger de samme bredd, idet de streifer så nær inn til den som bare mulig, for at de ikke av strømmen skal bli brakt ut av kurs.»

Den innsikten Herodot legger for dagen, er forbløffende når en husker på at han skrev dette 450 år f.Kr. Han berører tema som gytevandring, han lar fiskene parre seg mens de svømmer, altså en adferdsobservasjon, og han lar fisken ha pelagiske egg, noe som ble gjenopptaget i forrige århundre; han lar hannfiskene beite på eggene, altså predasjon, og de eggene som overlever blir til neste årsklasse,

altså rekrutteringsbetraktninger. Han lar fisken følge visse ruter ned elven og opp igjen, altså nok en adferdsobservasjon.

Pyramider i et oppdrettsbasseng

Herodot har mer på hjerte når det gjelder fisk. Han beretter om et stort kunstig basseng som ble fylt med elvevann når Nilen steg. «Vannet i sjøen er ikke oppstått på naturlig måte, da egnen her er vannfattig. Det er ledet dit gjennom en kanal fra Nilen, og i løpet av seks måneder strømmer det inn i sjøen, for i seks nye måneder å strømme ut i Nilen igjen. Og i de seks måneder det strømmer ut, innbringer fiskefangsten kongen daglig 60 miner, mens det daglig blir 20 miner i den tiden vannet strømmer inn».

Som vi legger merke til er skatteoppkreverne på plass! Mer interessant er tredoblingen av fangsten ved at fisken vokser opp i bassenget. Kanskje kan dette sees på som en forløper til senere vallikultur slik denne bl.a. er kjent fra laguneoppdrett i Italia.

I denne kunstige sjøen med en omkrets på 110 km og en dybde på 90 meter ble det midt i innsjøen og før den ble fylt, bygget to pyramider som raget 90 meter over vannspeilet, altså med en totalhøyde på 180 m. Disse to pyramidene forundret den gode Herodot. Ved bredden av denne innsjøen stod forøvrig det byggverket Herodot beundret mest i hele verden, labyrinten ved Moirissjøen, der underetasjen var gravkammer for de hellige krokodillene. Byggverket overgikk etter hans mening alle pyramidene i Egypt.

Herodot nevner også kort en folkestamme i Egypt som bare spiste soltørket fisk. Fra sine mange reiser er det bare fra Egypt han omtaler fisk og fiskerier.

En annen greker, Xenofon, reiste noen tiår senere som krigskorrespondent sammen med Kyros d.y. og han beretter fra et sted på reisen der de forlater

dagens Tyrkia og krysser inn i Syria: «Så drog Kyros fire dagsmarsjer og nådde frem til elven Chalos, som er 30 m bred og full av store, tamme fisker som syrerne anså for guder, og akkurat som med duene, ikke tillot at noen forgrep seg på dem». Det forhold at fiskene er tamme, kan tyde på at de ble føret eller kanskje er det riktigere å si *ofret til*, siden de ble betraktet som guder. De er ikke alene om å tilskrive fiskens overnaturlige egenskaper. I vår egen kultur har vi forestillingen om at *sildekongen* ledet silden til kysten!

Kyros var på vei mot Babylon, og i dette gamle riket hadde en langt eldre utsagn om fisk enn de som her er nevnt.

Den første oppdrettsloven

Landet mellom elvene Eufrat og Tigris, i dagens Irak, hadde blomstrende sivilisasjoner allerede for 5000 år siden. Disse baserte seg på irrigasjonsanlegg som gjorde det ellers tørre dalføret til et åkerland. Nokså raskt oppdaget sumerfolket at kanalene og reservoierne ble okkupert av fisk, og da ville ikke steget være langt for å begynne aktivt oppdrett. Men gjorde de det? Sumerne bodde i den sørlige delen av dalføret, og allerede rundt 3000 år før vår tidsregning utviklet de et skrevet språk og brukte leirtavler som «papir». Den mest kjente byen fra denne tiden er Ur. Rundt 2300 f.Kr. gikk deltaområdet gjennom en periode med krig og forfall inntil de fikk en ny sterk konge, Urukagina. Han innførte en rekke nye lover og utfra dem kan en indirekte lese seg til de problemene en hadde gjennomlevd. Én av lovene er trolig verdens første oppdrettslov: «Når en fattig mann anlegger en fiskedam, har ingen rett til å stjele hans fisk». Ja, de drev altså oppdrett av fisk. Når oppdretten omtales som fattig, kan det jo henge sammen med stadige tyverier fra makteliten i samfunnet før

kong Urukagnia fikk ryddet opp og gav næringen bedre rammebetingelser. I dikt på sumeiske leirtavler der de gudene omtales som styrer årstidene, skriver de «Havets fisker – i rørslogen lot Han dem gyte sine egg».

Havbruksbefalingen formidlet av gjeterne

Det var under disse urolige tidene Abraham forlot havnebyen og tempelbyen Ur i Kaldea, et land med irrigasjonsanlegg og fiskedammer, for å reise til halvøkenen i det som nå er Israel. Etterkommerne etter Abraham har således røtter i sumer-riket, og mange av de beretningene en finner på leirtavlene i Irak, finner en igjen i de eldste deler av Gamle-Testamentet. La oss nå huske på at etterkommerne etter Abraham var gjeterne og jordbrukere. Den eneste kontakten med fisk var den de eventuelt hadde under oppholdet i Egypt. Likevel er fisk et tema i GT! På den fjerde dag fortelles det «Og Gud sa: *det vrirle av liv*

i vannet, . . . Og Gud skapte de store sjødyr og alt levende som rører seg, som det vrirler av i vannet, hvert etter sitt slag. Og Gud velsignet dem og sa: Vær fruktbar og bli mange og oppfyll vannet i havet.» Til sist kom mennesket, «og Gud velsignet dem og sa til dem: *Vær fruktbar og bli mange og oppfyll jorden og legg den under dere, og råd over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over hvert dyr som rører seg på jorden!*». På engelsk har en formulert dette slik: «*Have dominion over the fish of the sea*». En kan kanskje snakke om en *havbruksbefaling*. Først i disse dager finner denne sin realisering i stort omfang. Denne befalingen er brakt til oss fra folk *uten* tilknytning til havet, og uten noe forhold til fisk. En kan spørre seg med undring hvorfor dette innlandsfolket har vært så trofast mot en muntlig tradisjon som ikke hadde noen betydning for deres eget liv. Ekstra forbløffende er det når en vet at beretningen trolig har sine røtter tilbake til tiden i Ur 1500 år før den ble skrevet ned!

Lån og løyve

Fra Fiskerisjefeten i Møre og Romsdal, søkere som har betalt gebyr vedr. oppdrøttskonsesjon for mai måned, samt del 4 av innbetalingsblanketten.

Oppdrøtter	Lokalisering	Søk.dat.	Geb. bel.
Gjølaaks AS Rune Vardal, Vardal kommune	Østra	28.04.92	11.05.92
Innbetalt beløp i Ørsta kommune: kr. 8.000,00			
Hestnes Fiskeoppdrøtt AS Harald Hoston, Leif I. Karlsen Kristiansand	Halsa kommune	10.03.92	11.05.92
Innbetalt beløp i Halsa kommune: kr. 8.000,00			
Magnar Ulfsen og Aure Havbruk, Arne Hjelten, Lesund	Aure kommune	22.04.92	12.05.92
Innbetalt beløp i Aure kommune: kr. 8.000,00			
Møre Edelvisk AS, Stormyr Farming, Odd Rune Gjerstad, Hjelset	Molde kommune	06.05.92	08.05.92
Stormyr Farming AS, Møre Edelvisk, Odd Rune Gjerstad, Hjelset	Molde kommune	06.05.92	08.05.92
Innbetalt beløp i Molde kommune: kr. 16.000,00			
Sundal Seadeil AS, (Tidl. Vågl, Harald Hoston/Leif I. Karlsen) Kristiansund	Tustna kommune	10.03.92	08.05.92
Innbetalt beløp i Tustna kommune: kr. 8.000,00			
Veidholmen Fisk AS Oddbjørn Leonhardsen, Veidholmen	Smøla kommune	28.04.92	04.05.92
Innbetalt beløp i Smøla kommune: kr. 8.000,00			
Innbetalt beløp i mai måned: kr. 56.000,00.			

Tillatelse til utvidelse samt midlertidig tillatelse til alternativ lokalisering for oppdrøtt av laks og ørret.

Oppdrøtter	Lokalisering	Prod.volum	Reg.nr.
Myken Sjøfarm AS v/Steinar Olaisen, Myken	Rødøy kommune	12.000 m ³	N/R 6
Viktoria Seafarm AS og Skutevikslaks AS v/Dagfinn Aasjord, PB. 114, Skutvik	Tysfjord kommune	12.000 m ³	N/TF 2
Endring av eierstruktur, sam navneendring i relasjon til konsesjon for oppdrøtt av laks og ørret i sjø vann.			
Sea Farm Heppen AS c/o Sea Farm AS	Herøy kommune		N/HR 23

Midlertidig driftstillatelse av konsesjon for oppdrøtt av mattisk av laks og ørret, samt konsesjon for produksjon av setterisk.

Den norske Bank v/AS fiskeutvikling, Bergen	Flatanger kommune	N/F 3	N/F 4
Midlertidig driftstillatelse av konsesjon for oppdrøtt av mattisk av laks og ørret.			
A/S Nordlandsbanken, Bodø	Øksnes kommune	N/Ø 4	N/NA 1
Tomma Laks AS s.u.s., Hysby	Nessa kommune		

Overføring av konsesjon for oppdrøtt av mattisk av laks og ørret.

Onøy Sjøprodukter AS, Lovund	Lurøy kommune	N/L 9	N/G 8
Driftsselskapet Fleinvær Havbruk AS	Gildestøl kommune		

Overføring av konsesjon med HHV.

Vestbygd Laks AS, Økneshamn	Lødingen kommune	N/NL 2	N/NL 4
-----------------------------	------------------	--------	--------

Lån og løyve

 NR. 7/8
1992

Det opplyses nedenfor hvem som har fått ovennevnte løyve. Lokalisering av anlegg, størrelsen på produksjonsvolum samt registreringsnummer.

Konsesjon av matfisk av laks og ørret til forsøk- og forskningsformål.

Oppdretter	Lokalisering	Prod.volum	Reg.nr.
Gildeskål Forsøks stasjon A/S (GIFAS), Inndyr	Gildeskål kommune	12.000 m ³	N/G 20

Etablering av anlegg for oppdrett av torsk.

Jan Arne Hustoft, Kjerringøy	Bodø kommune	1.000 m ³	N/B 14
------------------------------	--------------	----------------------	--------

Produksjon av settefisk og porsjonsfisk av røye.

Lofotrøya A/S v/Roald Wulf-Nielsen, Kabelvåg	Moskenes kommune	80.000 s.f. 40.000 p.f.	N/MS 10
---	------------------	----------------------------	---------

Vedrørende konsesjon for oppdrett av sjørøye.

Sjørøye A/S v/Trond Geir Reihnsnes, Sigerfjord	Hadsel kommune		N/H 010
---	----------------	--	---------

Vedrørende søknad om oppdrett av andre arter enn laks og ørret.

Sjøfisk v/Asle Sebak, Rebbenes	Karlsøy kommune	1.000 kbm	T/K 24
Lodve, Erling og Arne Larsen v/Lodve Larsen, Skodje	Kvænangen kommune	8.000 kbm	T/KN 13

Oppdrett av matfisk av laks og ørret.

Lefi Laks A/S, Lensvik	Hitra kommune		ST/H 17
Aure Foredling AS (sus) Måløy	Aure kommune		M/AE 2
R. Lernes A/S, Kyrkseterøra	Snillfjord kommune		ST/SI 2
Atlanten Seafarm, Hamarvik	Frøya kommune		ST/F 25
Neset Fiskemottak A/S Sør-Flatanger	Flatanger kommune		NT/F 1
Omega Seafarm AS, Rørvik	Nærøy kommune		NT/NR 5
Sandø Fiskeoppdrett A/S	Roan kommune		ST/R 1
Ræstadfisk AS, Midsund	Midsund kommune		M/MD 13
Linjefisken AS, Hamarvik	Frøya kommune		ST/F 23
Salmar AS, Kverva	Frøya kommune		ST/F 17
Brusjøsmolt, Hommelstø	Brønnøy kommune		N/BR 2

Alternativ lokalisering av anlegg for oppdrett av laks/ørret gitt av Fiskerisjefen i Nordland.

Oppdretter	Lokalisering	Prod.volum	Reg.nr.
Nordlaks A/S, Bitterstad	Hadsel kommune	24.000 m ³	N/H 4 N/H 14
Torris Products Ltd. A/S v/Asbjørn Torrissen, Halså	Meløy kommune	64.000 m ³	N/ME 01 N/ME 05
Selvær Sjøfarm A/S, Lovund	Træna kommune	12.000 m ³	N/TN 3
Polariaks II A/S, Husvær	Vevelstad kommune	12.000 m ³	N/VS 5

Lån og løyve

Trål

Det opplyses nedenfor hvem som har fått ovennevnte konsesjonstype og hvilke fiskearter den omfatter.

Reder	Fartøy/ reg.nr.	Konse- sjonstype
Jostein Knutsvik Skudeneshavn	Najaden R-7-K	Nordsjøtrål
Strand A/S Kjerstad	Havbris	Kolmuletrål
Odd Erik A/S v/Finn Hansen Båtsfjord	Odd Erik F-90-BD	Reke-trål
Oddvar Olsen Sandneshavn Eidkjosen	Nontind T-9-T	Reke-trål

Merkeregisteret

Det opplyses nedenfor hvem som har fått evervsløyve, fartøyets navn og registreringsnummer, samt hvilke fangstløyve som er tidelt.

Brukte fartøy

Reder	Fartøy/ reg.nr.	Konse- sjonstype
Selskap under stiftelse v/Arne Bugge Kvamøy	Knut Senior M-106-G	-
Selskap under stiftelse v/Torbjørn Mathisen Havøysund	Torbas SF-137-V	Ringnot
Selskap under stiftelse v/Jens Kiil Hammerfest	Leirvik F-111-H	Reke-trål
Selskap under stiftelse v/Jan Pedersen Hammerfest	Leirvik F-111-H	Torske-trål
A/S Josefsen Senior v/Leif Josefsen co. Senja havfiske-selskap Senjahopen	Josefsen Senior T-156-BG	Reke-trål
Selskap under stiftelse v/Kjell Ivar Mikkelsen Stadtlandet	Stålegg Junior N-85-F	Torske-trål
Notbas A/S v/Svein Roger Karlsen Arnøyhamn	Sivert Senior F-200-G	Reke-trål
Selskap under stiftelse v/Terje Moltubakk Vadsø	Sivert Senior F-200-G	Reke-trål
Rolf Rasmussen m.fl. Kopervik	Kryssholt VA-1-K	Avgrenset nordsjøtrål
Selskap under stiftelse v/Einar Beitveit Kvamsøy	Norliner N-91-BD	Torske-trål

Reder

Selskap under stiftelse
Sjølyst A/S
v/Svein Erling Nergård
Brøstadbotn

Jan Magne Solbakken
Sommarøy

Selskap under stiftelse
v/Kjell Lorgen
Ellingsøy

A/S Ole Oskar
v/Ingvald Fredriksen
Gravemark

Selskap under stiftelse
v/Steinar Jakobsen
Tromsdalen

Selskap under stiftelse
v/Lars Nylund m.fl.
Nordvågen

Selskap under stiftelse
v/Knut Vestfjord
Bleik

Kjell Åge Svanes
Teigen
Egersund

Selskap under stiftelse
v/Johan Kristoffersen
Vedavågen

Selskap under stiftelse
v/Inge Samuelsen m.fl.
Brøstadbotn

P/R Hansen og
Korneliussen
Hamnvik

Selskap under stiftelse
v/Jens Kiil
Hammerfest

Otterlei Fiskeriselskap A/S
v/Steinar Otterlei
Fjørtoft

A/S under stiftelse
v/Villy Mikkelsen
Vannareid

David Fedøy m.fl.
Bulandet

Fartøy/
reg.nr.

Nyhorizont
T-2-LK

Roglento
T-7-K

Skarheim
M-79-VD

Ole Oskar
M-450-VD

Lady Linda
N-43-V

Trænfjord
N-4-TN

Trænfjord
N-4-TN

Strålau II
R-27-ES

Koralkbank
R-17-K

Nyhorizont
T-2-LK

Nyhorizont
T-2-LK

Håja
F-99-H

Møretrål
M-50-H

Roglento
T-7-K

Arnt Angel
N-62-VV

Nybygg

Følgende fartøy har fått tilsagn om ervervsløyve for nybygg av fiskefartøy.

Reder	Fartøy/ reg.nr.	Konse- sjonstype
Selskap under stiftelse Rune Hovden Selje	Hovden SF-57-S	-

Lån og løyve

Oppdrettskonsesjoner

Tillatelser innen fiskeoppdrett gitt av Fiskerisjefen i Møre og Romsdal i april måned.

1) M/NL 0007

Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim

Lokalitet: «Valldal»

Type: Landbasert oppbevaring av stamfisk

2) M/NL 0006

Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim

Lokalitet: «Eidsdal»

Type: Landbasert oppbevaring av stamfisk

3) M/SL 0004

AS Fjordblink, Stordal

Lokalitet: «Hundeidvik»

Type: Løyve for oppdrett av sjørøye

4) M/VN 0003

Vanylvsfisk Branden, Kirken og Thue, Åheim

Lokalitet: «Sighaug»

Type: Løyve til å utvide anlegg for settefisk

5) M/MD 0002

Anton Misund AS, Midsund

Lokalitet: «Setevika», «Heggevika v/Gubben», «Blydrotten»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

Tillatelser innen fiskeoppdrett gitt av Fiskerisjefen i Møre og Romsdal i mai måned.

1) M/MD 0005

Mico Fiskeoppdrett AS, Midsund

Lokalitet: «Trellvik» «Terningen» «Gangstadbukta» «Hella-
ren på Tangen»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

2) M/M 0002

Sekken Fiskeoppdrett v/Magne Vestad, Sekken

Lokalitet: «Byttollbukta» «Seterneset» «Skarbukta»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

3) M/M 0005

Sekken Fiskeoppdrett v/Magne Vestad, Sekken

Lokalitet: «Reitebukta»

Type: Løyve til etablering av slaktemerder.

4) M/AK 0003

Tolafisk AS, Aukra

Lokalitet: «Karlsholm» «Kråknes» «Aukraholmen» «Kjøllin-
gen»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

5) M/M 0001

Møre Edelfisk AS, Hjelset

Lokalitet: «Stranda» «Gjermundsnes» «Nordvest av Søs-
nes» «Grønnes»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

6) M/N 0006

Stormyt, Farming AS, Rød

Lokalitet: «Ranvik» «Nordvest av Søsnes» «Gjermunds-
nes» «Grønnes»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

7) M/SM 0014

Veidholmen Fisk AS, Veidholmen

Lokalitet: «Kveitskjæra»

Type: Løyve til å etablere anlegg på ny lokalitet.

8) M/VD 0001

Gjølaks AS, Vartdal

Lokalitet: «Årsnes» «Festøy» «Sagelva» «Molaupen»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter.

9) M/SJ 0003

Marius Eikremsvik A/S, Skodje

Lokalitet: «Gudmundset» «Byttingsneset»

10) M/TV 0001

Einsetfisk AS, Halsanaustan

Lokalitet: «Halsabukta» «Kanestraumen» «Vorpbukta»

Type: Løyve til å etablere anlegg på nye lokaliteter

Varsel om miljø, helse- og tekniske inspeksjoner av oppdrettsverksemd.

1) M/F 0001

Hamerøfisk AS

BUD

2) M/GS 0003

Storvikfisk

Gjemme

NR. 7/8
1992

*Livet
i havet
vårt ansvar!*

FISKERIDIREKTORATET

Fiskets Gang

- Artikler om fiskeriforskning, prøvefiske, leitetjenesten
- Intervjuer og reportasjer om aktuelle fiskerisaker
- Nytt fra fiskeridirektoratet
- Fiskerinyheter fra inn- og utland
- Statistikk for norsk fiske
- Oversikt over Norges eksport av fiskeprodukter

Kommer ut 1. gang i måneden.
Utgis av Fiskeridirektøren

Ja takk,

.....
Navn

.....
Adresse

.....
Poststed

bestiller Fiskets Gang

1 år for kroner 200,-

student kroner 100,-

1 år utland kroner 330,-

1 år utland m. fly kroner 400,-

Abonnementet blir betalt så snart jeg får tilsendt innbetalingskort.

Fiskets Gang

Boks 185
5002 Bergen